

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Л. М. Побоченко
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Основні вектори зовнішньоекономічної стратегії Китаю в сучасному світі»

Виконавець: Бурлаченко Єгор Олегович, група МЕВ-203М

(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ
Соколова Зоя Сергіївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Прокоп'єва Аліна Анатоліївна

(підпис нормоконтролера)

Київ - 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Леся ПОБОЧЕНКО

«__» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Бурлаченка Єгора Олеговича

1. Тема роботи «Основні вектори зовнішньоекономічної стратегії Китаю в сучасному світі» затверджена наказом ректора від «27»вересня 2022 р.№ 1624/ст.
2. Термін виконання роботи: з 19 вересня 2022 року по 30 листопада 2022 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання статистичні данні зовнішньоекономічної стратегії Китаю. Матеріали Міністерства інфраструктури України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: Tradingeconomics, World trade organization, Global Competiti. Щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).
4. Зміст пояснювальної записки: особливості формування економіки Китаю в історичній ретроспективі, сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної геостратегії в економіці Китаю, реалізація зовнішньоекономічної стратегії України в частині Китайського напрямку.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 2 таблиці 15 картинок та 3 додатки.

6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 12 слайдів.

7. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	22.08.2022	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	29.08.2022	Виконано
3.	Особливості формування економіки Китаю в історичній ретроспективі (1 розділ)	19.09.2022-02.10.2022	Виконано
4.	Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної геостратегії в економіці Китаю (2 розділ)	03.10.2022-16.10.2022	Виконано
5.	Реалізація зовнішньоекономічної стратегії України в частині китайського напрямку (3 розділ)	17.10.2022-26.10.2022	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	27.10.2022-31.10.2022	Виконано
7.	Передати кваліфікаційну роботу для перевірки на плагіат	01.11.2022	Виконано
8.	Оформити кваліфікаційну роботу	02.11.2022-11.11.2022	Виконано
9.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	12.11.2022	Виконано
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	14.11.2022	Виконано
11.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	15.11.2022	Виконано

8. Дата видачі завдання: «29» серпня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис випускника)

Соколова.З.С
(П.І.Б)

Бурлаченко Є.О.
(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Основні вектори зовнішньоекономічної стратегії Китаю в сучасному світі»: 113 сторінки, 2 таблиці, 15 рисунків, 104 літературних джерела, 3 додатки.

Перелік ключових слів (словосполучень): ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ КНР, ШОВКОВИЙ ШЛЯХ, ІНВЕСТИЦІЙНО-ТОРГОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ КНР.

Об'єкт дослідження: процеси розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів.

Предмет дослідження: особливості розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі.

Мета кваліфікаційної роботи: виокремлення основних особливостей розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі.

Методи дослідження: теоретичне узагальнення аналізу та синтезу порівняльних та експертних оцінок, методи логічного структурного аналізу економічних процесів та зав'язків, статистичного, порівняльного, факторного та структурного, секторального – галузевого та діалектичного підходів та інші.

Отримані результати та їх новизна: полягає у розкритті деяких питань щодо дослідження зовнішньоекономічної стратегії Китаю та подальші перспективи співпраці між Україною та Китаєм.

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше створення правових, політичних, економічних умов для інвестиційної привабливості України для Китаю.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо торговельно-економічного співробітництва України і КНР

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ КИТАЮ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ	9
1.1. Сутнісна характеристика розвитку економіки Китаю	9
1.2. Головні тенденції і фактори розвитку економіки Китаю.....	16
1.3. Особливості державного регулювання у зовнішньоекономічній політиці Китаї.....	24
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОСТРАТЕГІЇ В ЕКОНОМІЦІ КИТАЮ	38
2.1. Аналіз сучасного економічного стану Китаю	38
2.2. Оцінка інвестиційно-торгового потенціалу Китаю	54
2.3. Оцінка поточних векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі	63
РОЗДІЛ 3 РЕАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ КИТАЙСЬКОГО НАПРЯМКУ	83
3.1. Особливості розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм	83
3.2. Аналіз факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини України з Китаєм	87
3.3. Шляхи покращення зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм	91
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що найважливішою ознакою розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, інтернаціоналізації, трансформації факторів виробництва, які значно впливають на систему міжнародних економічних відносин і визначають тенденції розвитку зовнішньоекономічної геостратегії та національних економік загалом. У Китаї зовнішньоекономічна геостратегія постійно трансформується що обумовлено економічними змінами. Китай прагне стати повноцінним партнером в світовій спільноті, і для цього необхідне розширення і посилення міжнародної економічної діяльності. Звідси й критична потреба у знаннях і розумінні основних тенденцій у зовнішньому середовищі зовнішньоекономічної геостратегії. Тому тема обґрунтування особливостей розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Проблеми ефективного функціонування та здійснення розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі досліджували у своїх роботах такі дослідники, як: Гавриш Є. Б., Давидюк Л. П., Жиленко К. М., Калюжна Н. Г., Ковтун Т. К., Копилов С. А., Степанков В. С., Райта Ю. В. Шевченко Ю. О. та ін. Проте в більшості публікацій досліджуються економічні складові в цілому або аналізується декілька показників, тому в даній роботі значну увагу акцентовано на комплексній характеристиці ключових параметрів розвитку зовнішньоекономічної геостратегії в економіці Китаю, що дає змогу узагальнити сучасні трансформаційні тренди та окреслити перспективи розвитку бізнесу.

Метою дослідження є виокремлення основних особливостей розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі.

Завдань дослідження:

- проаналізувати сутнісну характеристику розвитку економіки Китаю;
- дослідити головні тенденції і фактори розвитку економіки Китаю;

- виявити особливості державного регулювання у зовнішньоекономічній політиці Китаю;
- провести аналіз сучасного економічного стану Китаю;
- оцінити інвестиційно-торговий потенціал Китаю;
- провести оцінку поточних векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі;
- виявити особливості розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм;
- здійснити аналіз факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини України з Китаєм;
- обґрунтувати шляхи покращення зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм.

Об’єкт дослідження – зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів.

Предметом дослідження є особливості розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі.

Методи дослідження. Методологічною й теоретичною основою дослідження є наукові положення економічної теорії, теорій регіоналізму, соціального розвитку, управління та наукові доробки вітчизняних і зарубіжних дослідників з приводу дослідження розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів. Для досягнення поставленої мети та концептуальної цілісності в роботі використано загальнонаукові й економічні методи: аналізу та синтезу – для здійснення оцінки поточних векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі; систематизації та узагальнення – для виявлення умов, індикаторів та факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини України з Китаєм; просторовий – для дослідження специфіки розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм; статистичні – для узагальнення, систематизації та виявлення

закономірностей явищ і процесів пов'язаних розвитком сучасного економічного стану Китаю; графічний і картографічний – для наочного відображення зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм, комп'ютерної обробки та аналізу інформації за допомогою програм Microsoft Excel – для здійснення комплексного аналізу та складних арифметичних розрахунків щодо аналізу сучасного економічного стану Китаю.

Практичне значення дослідження визначено основними перспективами та напрямками розвитку векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі.

Джерельна база дослідження представлена матеріалами праць вітчизняних та зарубіжних вчених, різноманітними статистичними даними, а також матеріалами електронних ресурсів в Інтернеті.

Структура дослідження є логічно побудованою і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ КИТАЮ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

1.1. Сутнісна характеристика розвитку економіки Китаю

Економіка Китаю охоплює системи встановлення рівнів оподаткування, державних бюджетів, пропозиції грошей і процентних ставок, а також ринок праці, національну власність і багато інших сфер державного втручання в економіку.

Більшість факторів економічної політики можна розділити на фіскальну політику, яка стосується дій уряду щодо оподаткування та витрат, або монетарну політику, яка стосується дій центрального банку щодо грошової маси та процентних ставок [4, с. 13]. На таку політику часто впливають міжнародні інституції, такі як Міжнародний валютний фонд чи Світовий банк, а також політичні переконання та відповідна політика партій.

Майже кожен аспект державного управління має важливий економічний компонент. Кілька прикладів видів економічної політики, які існують, включають [32, с. 102]:

- політику макроекономічної стабілізації, яка намагається підтримувати зростання грошової маси за темпами, які не призводять до надмірної інфляції, і намагається згладити бізнес-цикл;
- торгову політику, яка стосується тарифів, торговельних угод і міжнародних організацій, які ними керують;
- політику, спрямовану на економічне зростання;
- політику, пов'язану з економікою розвитку;
- політику, що стосується перерозподілу доходів, власності та/або багатства;
- регуляторну політику, антимонопольну політику, промислову політику та політику економічного розвитку на основі технологій;

Політика стабілізації намагається вивести економіку з рецесії або обмежити пропозицію грошей, щоб запобігти надмірній інфляції. Фіскальна політика, часто пов'язана з кейнсіанською економікою, використовує державні витрати та податки для управління економікою. Податкова політика регулює податки, які використовуються для збору державного доходу. Державні витрати спрямовані на будь-яку сферу державного управління. Монетарна політика контролює вартість валюти, зменшуючи пропозицію грошей для контролю над інфляцією та підвищуючи її для стимулювання економічного зростання. Він пов'язаний з кількістю грошей в обігу і, відповідно, процентними ставками та інфляцією. Політика доходів і контроль цін спрямовані на встановлення немонетарного контролю над інфляцією. Резервні вимоги впливають на грошовий мультиплікатор [24, с. 7].

Залучення іноземного капіталу та ефективна інвестиційна політика є необхідними передумовами якісного економічного розвитку та забезпечення сталих темпів зростання. Особливо важливого значення вони набувають в еру глобалізації національних економік, не поступаючись у важливості міжнародній торгівлі товарами та послугами, і під час модернізації. На сьогодні практично не залишилося країни, яка б не стала учасником міжнародних інвестиційних відносин, а залучення інвестицій перетворилося на один з важелів економічного впливу та зміцнення позицій на світовій арені. Одним з яскравих прикладів проведення ефективної інвестиційної політики є Китайська Народна Республіка – країна, яка навіть під час світової фінансової кризи могла досягти досить високих темпів економічного розвитку. Так, у Китаї саме інвестиційну політику вважають однією з підвалин економічного зростання, модернізації та посилення впливу на міжнародній арені. Економіка КНР понад 30 років вважається привабливою для залучення іноземного капіталу – з нею співпрацюють більшість транснаціональних компаній та країн світу [12, с. 104]. Країна сама є могутнім інвестором, адже нині не залишилось континенту, на який КНР не залучала б свій капітал. Основна мотивація такого підходу до розвитку співробітництва з іншими країнами

зводиться до бажання посилити свої позиції у світовій економіці, особливо у сировинному, паливному та інноваційному секторах.

Китай – це зростаюча супердержава, яка впливає на всі економіки світу. Україна зі своїм волатильним політичним ландшафтом не потрапила в китайську орбіту, як це трапилося з деякими іншими східноєвропейськими країнами [28, с. 45]. Тим не менше, протягом останніх семи років Китай нарощував обсяг торгівлі з Україною, придбав відносно великі активи у сфері енергетики та сільського господарства, а також намагався придбати актив з будівництва авіаційних двигунів.

У середині ХХ ст. Китай зіткнувся з величезними змінами, які полягали в розпаді існуючого суспільного устрою і втраті традиційних цінностей. Ситуація ускладнювалася політичною та соціально-економічною відсталістю, наявністю величезної кількості населення, дефіцитом природних ресурсів. Проте за дуже короткий проміжок часу (35 років) Китай вийшов на лідируючі позиції за багатьма економічними показниками: його економіка розвивається надзвичайними темпами (приблизно на 10% зростає ВВП щорічно, в той час як темпи зростання ВВП інших розвинених країн не досягають 4-5%), зростають обсяги зовнішньої торгівлі і прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в країну [16, с. 125].

На думку китайських фахівців, раніше встановлений світовий порядок дав змогу невеликій кількості розвинутих країн здійснювати контроль за механізмом регулювання світової економіки в своїх інтересах, тим самим гальмуючи розвиток інших [11, с. 27]. Саме тому в Китаї був запроваджений змішаний тип економічної системи [36, с. 11], який також називають «ринкова економіка під державним контролем» [59, с. 2305]. Для успішного розвитку Ден Сяопін пропонував керівним органам Китаю не випускати з рук «державне кермо» управління економікою та процесом економічної реформи, кінцевою метою якої є створення «сучасної ринкової економіки. Саме держава має стати основним суб'єктом ринкової економіки соціалізму з китайською специфікою: захищати та стимулювати до ефективної діяльності всіх

вітчизняних та іноземних інвесторів, надаючи їм повну свободу дій на підставі лібералізації законодавства» [20, с. 54].

Офіційною ідеологією в КНР під час проведення модернізації державного масштабу була оголошена теорія будівництва соціалізму з китайською специфікою. Політика реформ, згідно з Конституцією КНР, отримала назву «соціалістична модернізація».

Свого часу Мао Цзедун вважав, що народ – це чистий аркуш паперу, в який можна вписувати будь-які ієрогліфи [3]. Почати новий етап розвитку через докорінну зміну політичного і соціального устрою держави намагалися в Китаї, починаючи з 1949 р. Як відомо, тоді за приклад політичного та соціально-економічного розвитку Китаю була взята радянська модель, заснована на принципах марксистсько-ленінського вчення. Проте, цей курс почав змінювати вже послідовник Мао Цзедуна – Ден Сяопін, який вважав, що необхідно накопичувати й узагальнювати досвід поколінь. Саме на основі цього досвіду можна було виробити оновлену стратегію модернізації країни, яка б синтезувала в собі і традиційні конфуціанські ідеали, і марксистські теоретичні уявлення щодо побудови соціалізму. Тобто керівництво КНР раціонально поєднало обидві концепції [19, с. 41].

Негативні аспекти економічної політики, які виділяють деякі науковці (значною мірою планово-централізована економіка, що характеризується адміністративним регулюванням у кредитно-фінансовій, валютній сферах та ціноутворенні, застосування різного роду нетарифних обмежень, директивних та індикативних планів, внутрішніх положень про окремі виробництва тощо) [18, с. 98], насправді є передумовами безпрецедентних соціально-економічних успіхів Китаю. Так, за останні десять років темпи зростання ВВП дорівнювали в середньому 10,2% щорічно [14, с. 67]. Адже в економічних «змаганнях» завжди перемагає більш досконала система, якою є китайська інтегральна модель, що поєднує «сильні» сторони ринкової економіки (самоорганізація, приватна ініціатива, конкуренція) та адміністративно-командної системи (плановість розвитку, мобілізація державних ресурсів на виконання

стратегічних завдань). Зокрема, з 1953 р. по теперішній час у Китаї було повністю реалізовано 12 п'ятирічних планів соціально-економічного розвитку. Про ефективність планування як методу державного регулювання економіки свідчить зростання ВВП Китаю: з 2000 до 2005 рр. – 86%, з 2006 до 2010 рр. – 120%, з 2010 до 2014 рр. – 56% [99].

У цьому контексті слід визначити ключові риси, притаманні плануванню в Китаї:

- 1) п'ятирічні програми соціально-економічного розвитку мають силу закону;
- 2) у розробленні довгострокових і середньострокових програм важливу роль відіграє наука. Провідною організацією, що координує виконання всіх робіт, є Центр розвитку Державної ради Китаю. Академія наук Китаю готує розгорнуті прогностичні доповіді Державній раді Китаю щодо основних проблем соціально-економічного розвитку країни. Також було підготовлено прогноз соціально-економічного розвитку Китаю до 2050 р.;
- 3) здійснення не лише економічного (кількісного) планування, а й планування соціального розвитку, охорони навколишнього середовища та ін.;
- 4) поєднання п'ятирічного (середньострокового) та довгострокового (15 років) планування;
- 5) перехід від директивного до індикативного, макроекономічного, планування;
- 6) підвищення важливості галузевого та регіонального планування;
- 7) залучення все більшої кількості учасників до складання планів соціально-економічного розвитку [12, с. 103].

Попри успіхи Китаю, все ж таки мають місце деякі проблеми, що вимагають коригування економічного курсу, а саме:

- висока залежність від імпорту технологій та енергоносіїв;
- підвищення рівня оплати праці китайських працівників;
- падіння обсягів іноземних інвестицій;

- зростаючий дефіцит нових, особливо висококваліфікованих, робочих місць, що пов'язано зі старінням населення;
- зростання диспропорцій у рівні життя населення;
- проблеми соціально-економічної диференціації регіонів та ін. [19, с. 37].

Внаслідок сповільнення темпів зростання, що все одно є більшими за середньосвітові, Китай змінює пріоритети: від розвитку виробництва та експорту до інновацій та споживання. Про це свідчить трансформація інвестиційної політики Китаю, оскільки частка «зарубіжного контенту» в китайському експорті знизилася з 60% в середині 1990-х рр. до 32% у теперішній час. Більш низька частка імпортних компонентів і деталей відображає їх заміщення на китайські. Це підтверджується і зростанням внутрішньої доданої вартості китайських підприємств [15, с. 25].

Характерною рисою економічного розвитку КНР даного періоду був експортний шлях розвитку (як це зробили «азіатські тигри» першої та другої хвилі, а до цього – Японія). Для цього Китай використовував такі фактори, як дешева, працьовита та дисциплінована робоча сила, висока організація виробництва і збуту, державна підтримка, значні обсяги іноземного капіталу, допомога китайської діаспори в реалізації товарів за кордоном. Китай почав з експорту виробів легкої та харчової промисловості, поступово розширюючи перелік експортних товарів. Китайський урядовий план «Made in China 2025» закріплює нову промислову політику, що передбачає:

1) пріоритетний розвиток власних технологічних гігантів і забезпечення світового лідерства китайських підприємств у ключових галузях (робототехніка, електромобілі та ін.) [17, с. 42];

2) скорочення програм підтримки іноземних виробників і проведення більш ретельних перевірок цих підприємств;

3) розміщення на території Китаю високотехнологічних потужностей. На виконання даної програми в Китаї прийнято закон, що зобов'язує компанії зберігати онлайн-дані китайських клієнтів у серверних центрах на території

Китаю. Так, «Apple» інвестує в такий об'єкт 1 млрд. дол. США. Також для збереження власних позицій на китайському ринку «Apple» реалізує політику озеленення (висадка дерев), планує будівництво сонячних електростанцій та відкриття центру досліджень і розробок [100].

До речі, «Amazon», «Microsoft», «IBM» уклали контракти з китайськими підприємствами для надання послуг хмарних обчислень резидентам Китаю. Це загальносвітова тенденція з посилення безпеки та суверенітету цифрових даних. «Microsoft», «Amazon», «Facebook» уже створюють центри обробки даних у Німеччині, Нідерландах, Франції та інших країнах, що також пов'язано з технічними причинами: онлайн сервіси працюють швидше, коли вони знаходяться поруч з клієнтами [99].

Основним сучасним зовнішньоекономічним напрямом Китаю є підтримка технологічного лідерства і НДДКР. Заради цієї мети країна щорічно закуповує величезні обсяги обладнання, технологій і ліцензій. Китайські інвестиції виходять на світовий ринок, активно створюються власні міжнародні корпорації, і навіть почали обмежуватися іноземні інвестиції в країну. Швидкими темпами зростають державні видатки Китаю на НДДКР, які зараз становлять близько 1,7% ВВП. Для порівняння в провідних країнах світу цей показник дорівнює 2-3% ВВП (у т.ч. у США – 2,7%, Японії, Швеції, Ізраїлі – на рівні 3,5-4,5% ВВП) [99]. Очікується, що в наступному десятиріччі КНР наздожене і пережене США за обсягом витрат на науку.

Таким чином, основними концептуальними чинниками китайського «економічного дива» стали [13, с. 18]:

- 1) поступальність реформ. Усі проведені реформи здійснювались від більш легких до більш складних, для вдосконалення структур і поступового переходу використовувались попередні експерименти, система «подвійних цін» і мікрорегулювання;
- 2) поєднання структурного перетворення економіки з перетворенням політичної, соціальної і культурної сфери;
- 3) пріоритетність соціальної стабільності;

- 4) виважена демографічна політика, спрямована на зменшення рівня народжуваності і скорочення бідності;
- 5) наявність великої кількості трудових ресурсів;
- 6) пріоритетність розвитку з відповідним рівнем фінансування НДДКР, активний імпорт іноземних технологій;
- 7) створення системи спеціальних економічних зон, які стимулювали приток іноземного капіталу, технологій і управлінського досвіду;
- 8) вдале поєднання жорсткого державного контролю і ринкових механізмів [13, с. 19].

Отже, економічна політика Китаю спрямована, передусім, на розвиток виробництва, новітні технології, створення нових робочих місць. Навіть розвинувши власну промисловість Китай захищає своїх резидентів від зовнішньої конкуренції, але є прихильником глобалізації в інших країнах. Економіко-правова політика Китаю дала змогу державі досягнути значних успіхів у розвитку національної промислової системи та цим самим повністю спростувати стереотип про «безальтернативність» курсу ліберальних ринкових реформ на основі теорії «порівняльних переваг».

1.2. Головні тенденції і фактори розвитку економіки Китаю

Політичні та економічні інтереси країни диктують збереження принципової лінії на відкритість економіки, забезпечення вільної взаємодії вітчизняних господарюючих суб'єктів із зовнішнім світом. Проте орієнтація на відкритість неспроможна залишатися єдиним визначальним компонентом зовнішньоекономічної політики країни. У її арсеналі мають бути присутніми заходи, спрямовані на захист національного виробництва та внутрішнього ринку від несприятливих впливів ззовні [3].

Зовнішня торгівля товарами протягом усього пореформеного періоду залишалася головним структуроутворюючим напрямком зовнішньоекономічних зв'язків КНР. У 1978 р. було дано старт політиці

модернізації, реформ і зовнішньоекономічної відкритості, яка вивела КНР в ряд економічних і політичних лідерів сучасного світу, а у 2013 р. відбувся поворот Китаю до якісно нового етапу розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Це, по-перше, оприлюднення ініціативи будівництва нового сухопутного Шовкового шляху з Китаю до різних регіонів Азії, Африки й Європи та «Морського шовкового шляху XXI століття» і, по-друге, створення в Шанхаї першої експериментальної зони вільної торгівлі, націленої на освоєння передової міжнародної практики торгової взаємодії із зовнішнім світом [18, с. 102].

Цими подіями ознаменувався новий етап реалізації політики зовнішньоекономічної відкритості, що передбачає перенесення центру ваги з торгівлі товарами на торгівлю послугами, все більш тісний зв'язок зовнішньоекономічної діяльності з науково-технічними інноваціями, поліпшенням режиму захисту інтелектуальної власності [17, с. 41].

Політика зовнішньоекономічної відкритості з самого початку мала на увазі стимулювання формування нової архітекτονіки всебічної відкритості, просування будівництва світової економіки відкритого типу, формування нових конкурентних переваг, підвищення місця в міжнародному поділі праці, радикальне поліпшення регіональної структури зовнішньоекономічної відкритості, а завдяки наповненню конкретним змістом і початку її практичної реалізації вже вивела Китай на лідируючі позиції у світі [16, с. 122]. Наполегливе просування Китаєм різноманітних проєктів у форматі Шовкового поясу і шляху сприяло кращому розумінню у світі якісних особливостей нового етапу зовнішньоекономічної відкритості Китаю. Якщо раніше її пріоритетом було залучення в країну з-за кордону техніки, технологій та інвестицій, то тепер основний акцент робиться на тотальне просування за кордон китайських товарів, капіталів, послуг.

Протягом попереднього десятиліття у Китаї з'явилися тенденції зниження так званого демографічного дивіденду, зростання собівартості факторів виробництва, зниження ефективності розподілу ресурсів та

ефективності пропозиції факторів, дещо ускладнилося тривале реалізування розвитку суто крупномасштабними інвестиціями в працю, ресурси і капітал. Саме тому перед Китаєм ключовою проблемою постає те, яким чином оптимізувати структуру державного фінансування наукових інновацій і як ефективно використовувати економічну і суспільну користь державного фінансування [41, с. 118].

Разом з тим ключовими характеристиками китайського підходу до реалізації інноваційного потенціалу і розвитку економіки є: «орієнтація на інтеграцію в глобальну інноваційну сферу; пріоритет державної політики в галузі науки і освіти, створення сприятливих інституційних умов для інноваційного бізнесу; вплив механізмів комуністичної партії у вигляді розробки середньострокових і довгострокових планів в цій галузі (так звані п'ятирічки); ієрархічну систему управління («підстроювання» державної політики під конкретні соціальні, економічні та географічні умови кожної провінції)» [14, с. 98].

На початку 21 ст. Китай інвестував менше ресурсів на наукові інновації порівняно з багатьма розвиненими країнами. Співвідношення витрат на науково дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) до ВВП не тільки відображає масштаби науково технічної діяльності та інтенсивність інвестицій у науку та техніку в країні чи регіоні, а й демонструє потенціал економічного зростання та потенціал сталого розвитку, відображаючи науково технічний внесок та інновації всього суспільства, що є основним символом всебічної сили та конкурентоспроможності та має сильну міжнародну та внутрішню сумісність [25, с. 48].

Беручи до уваги статистичні дані, відзначимо, що Китай протягом останніх років робить значні капіталовкладення в наукові інновації, але у порівнянні з іншими країнами ще існує різниця за обсягом інвестицій. Так, у 2021 році у Німеччині витрати на НДДКР у відсотках від ВВП становлять 3,09%, у Данії – 3,06%, Австрії – 3,17%, у США – 2,84%, в Ізраїлі – 4,9%, а в Китаї – лише 2,19%. Для порівняння, цей же показник в Україні становить

0,47% [100]. В абсолютних цифрах обсяг китайських інвестицій у НДДКР дуже значний, адже загальна сума становить 1,96 трлн юанів (293 млрд. дол США), а у 2021 році цей показник сягнув вже рекордних 2,44 трлн юанів (на 10,2% більше порівняно з 2019 роком) і важливим питанням залишається напрямки використання цих коштів. Згідно зі звітом, опублікованого на сайті Всесвітньої організації інтелектуальної власності, за Глобальним інноваційним індексом Китай протягом останнього часу залишається єдиною країною із середнім доходом, яка входить до першої тридцятки рейтингу [7, с. 45]. Автори звіту [100] вказують, що інноваційні можливості Китаю наочно виявляються у багатьох напрямках, включаючи патенти, корисні моделі, торгові марки, промислові зразки та експорт наукоємних товарів. Загалом експертами прогнозується, що до 2030 р. Китай за обсягом витрат за науково-технічні розробки вийде перше місце світі, а його частка у ВВП країни досягне 3%. До цього моменту Китай також триматиме перше місце у світі за часткою експорту високотехнологічної продукції [100].

Китайські експерти вважають, що в Китаї ще існує нестача інвестицій в НДДКР саме на підприємствах. У багатьох країнах витрати в НДДКР на підприємствах вважаються важливими показниками оцінки рівня інноваційних можливостей підприємств. У Китаї на крупних промислових підприємствах витрати на НДДКР від виробничого доходу складають 0,9%, а в інших країнах зазвичай – 2–3%. У Стратегії «Зроблено в Китаї 2025» передбачено, що ця цифра мала досягти 1,26% у 2022 році та 1,68% у 2025 році [20, с. 57].

Ще донедавна окремі дослідники вважали, що в Китаї нераціональна структура інвестицій в сферу наукових досліджень. Зокрема, витрати на фундаментальні дослідження визначаються експертами як непропорційно малі. Попри те, що за загальним обсягом вкладення капіталу в науку Китай посідає друге місце у всьому світі, у 2021 році витрати Китаю на фундаментальні дослідження досягли 133,6 млрд юанів (близько 20,4 млрд. дол. США), що становило всього лише понад 6% від усіх витрат на НДДКР

[100]. Головною проблемою є те, що тільки майже четвертина цих витрат фінансується державою. Тобто, як видно, домінує суттєва перевага інвестування саме у прикладні дослідження. Тому експерти вважають, що Китай має оптимізувати структуру інвестицій в наукові інновації, якнайбільше вкладаючи капітал у фундаментальні дослідження [29, с. 57].

Серед ключових напрямків удосконалення державної політики у сфері фінансування наукових інновацій можна виділити такі. Передусім уряд Китаю має спеціально підтримувати розвиток фундаментальних досліджень, себто загальнозначущих та ключових загальних технологій, які не реалізуються лише ринковими каналами. Важливо посилювати роль підприємств у інноваційному процесі, шляхом надання податкових пільг, здійснення державних закупівель та інших можливих методів підтримки підприємств для проведення інноваційної діяльності та імплементації науково дослідних досягнень. Окремо експерти вважають, що уряду варто розробляти різні політики щодо державного фінансування наукової діяльності. Наприклад, підтримка вже згаданого розвитку фундаментальних досліджень може здійснюватися шляхом субсидування, кредитування, ризикового вкладення, преміювання та використання інших фінансових інструментів [10, с. 55].

Важливим шляхом може стати поєднання прямого фінансування та опосередкованого фінансування, поєднуючи політику у сфері оподаткування науки і техніки, державних закупівель, підготовки кадрів тощо із залученням національного капіталу на наукові інновації. Загалом, на думку китайського дослідника Цзен Цзе, уряд у Китаї відіграє важливу роль із залучення громадських ресурсів, особливо ресурсів підприємств. Тому треба суттєво стимулювати самі підприємства щодо підвищення власних витрат на НДДКР [13, с. 12].

Уряд КНР спрямовує свою діяльність на підтримку створення інноваційних баз, платформ та мереж, щоб вирішити ключові загальні проблеми технологій. Враховуючи той факт, що у Китаї державне фінансування на інновації є обмеженим, варто докласти великих зусиль для

розвитку ключових галузей та проектів, надаючи фінансування підприємствам. Зокрема, експертами називається необхідність державного фінансування низки провідних міжнародно-конкурентоспроможних компаній шляхом спрямування коштів на комплексну інноваційну мережу та бази, щоб поступово підвищувати рівень наукових інновацій підприємств та зменшити інноваційну собівартість та мінімізувати ризики.

Одним з напрямів діяльності уряду Китаю може бути посилення підтримки науково інноваційної діяльності малих підприємств. Для цього потрібно розвинути платформу інноваційного обслуговування для малих підприємств, заохочувати їхню інноваційну активність, щоб забезпечити новий двигун для розвитку економіки. Уряд має підтримувати різноманітні банки та публічні органи обслуговування, надавати спеціальне обслуговування малим підприємствам. Зокрема, в публікаціях згадується те, що варто продовжити реалізацію політики «інноваційного ваучера» на підтримку інноваційної діяльності малих підприємств [59, с. 2315].

Йдеться про розробку і емісію урядом так званих інноваційних ваучерів, які використовуються суб'єктами малого підприємництва, як своєрідного цінного паперу для придбання наукових послуг у спеціалізованих організаціях, які займаються НДДКР. Як вказують білоруські дослідники з Інституту економіки НАН Білорусі, в Китаї виділення підприємствам інноваційних ваучерів, призначених для вирішення конкретних проблем, пов'язаних із здійсненням суб'єктами малого підприємництва інноваційної діяльності, – один із найбільш затребуваних у реальному секторі економіки методів стимулювання. Ця ініціатива проводиться у КНР з 2012 р. на експериментальному майданчику у м. Суцзянь провінції Цзянсу [68, с. 42].

Актуальним для Уряду Китаю є запозичення між народного досвіду державних закупівель, розробка власної політики державних закупівель щодо інновацій. Тобто йдеться про виділення спеціального бюджету на закупівлю інноваційних продуктів у різних підприємств, щоб краще грати роль суб'єкта державного фінансування в наукові інновації.

Наступним інструментом уряду Китаю в активізації фінансування НДДКР є підтримка системи підготовки та залучення талановитих людей на підприємства. Висловлюючись сучасною мовою управлінської науки відзначимо, що перспективним для Китаю є запровадження на рівні державної політики сучасних підходів талант менеджменту на підприємствах. По-перше, йдеться про залучення різних талановитих вчених усього світу до проведення спільних розробок. По-друге, йдеться про підготовку талановитих людей для потреб розвитку підприємств. По-третє, варто сприяти малим підприємствам у пошуку та залученні досвідчених учених [41, с. 118].

Фахівці Ташкентського державного інституту сходознавства Е. Махмудов та Е. Аширова аргументовано вказують, що основний інструментарій стимулювання інноваційного розвитку в Китаї – це бюджетно-податкова політика, що включає: створення преференційних умов фінансування для фірм, які впроваджують інновації (податкові пільги, пільги та гарантії за кредитами, бюджетні дотації та субсидії); фінансування державою частини інноваційного процесу (фінансування НДДКР, безкоштовні інформаційні послуги, гарантування збуту за рахунок державних закупівель) [68, с. 38].

Загалом, підсумовуючи вищевказане, можна погодитися з пропозиціями Сюй Чженьпена та А. Трошина, які вважають, що удосконалення національної інноваційної системи Китаю може бути пов'язане з такими процесами: «сприяння науково дослідним інститутам, університетам, підприємствам в оптимізації розподілу науково-дослідних сил та ресурсів; посилення фундаментальних досліджень, розробка оригінальних інновацій; активне створення та розвиток національних наукових лабораторій; формування міжнародних науково технічних інноваційних центрів у Пекіні, Шанхаї, Гуандуні, Гонконгу та районі Макао; створення висококласної платформи обміну національними науково дослідними роботами та науково технічною інформацією; інтеграція промисловості, університетів та наукових дослідницьких центрів; підтримка інноваційно-активних підприємств,

податкові пільги для підприємств, які інвестують у фундаментальні дослідження; створення інноваційних консорціумів, які реалізують великі національні науково технічні проекти; посилення інноваційної складової підготовки кваліфікованих кадрів, розвиток нових інженерних знань та професій; підтримка розвитку дослідницьких університетів високого рівня та їхня орієнтація на підготовку кадрів для фундаментальних досліджень; посилення правового захисту прав інтелектуальної власності» [41, с. 123].

З огляду на вищевказане, ми переконані, що першочергової урядової підтримки потребують саме науково-дослідні інститути та наукові лабораторії, університети та науково-виробничі підприємства. Така підтримка може здійснюватися шляхом оптимізації розподілу (але не скорочення) фінансових ресурсів. Перспективним напрямком розвитку наукових інновацій є створення системи інноваційних трикутників «промисловість – університети – науково дослідницькі центри» на кшталт Research Triangle Park, що функціонує у США. У цьому контексті урядова підтримка може виявлятися у пільговому оподаткуванні підприємств, які є учасниками таких інноваційних трикутників. Звісно ж, ключовим елементом розвитку системи наукових інновацій є кваліфіковані кадри, спроможні здійснювати науково інноваційну діяльність. У свою чергу це потребує відповідної системи підготовки в університетах на основі гармонійного поєднання освіти, науки та інновацій. Водночас сьогодні ще залишається далекою від досконалості система правового захисту прав інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівні [55].

Отже, щоб грати дієву роль у сталому розвитку, державна інноваційна політика повинна бути спрямована на систематичне забезпечення стимулів для проведення проривних наукових досліджень, усунення необґрунтованих бюрократичних обмежень та формування інноваційної культури національного та міжнародного рівня. У цьому контексті пропозиції висловлені в статті для Китаю можуть бути доречними і для України. Зокрема, в Україні варто зупинити скорочення фінансування науково-дослідницької

сфери, яке характерне протягом останніх років. Враховуючи, значну увагу Китаю до науково інноваційної діяльності, а також унікальність державно управлінської моделі в КНР, перспективними можуть бути подальші наукові пошуки щодо можливостей застосування окремих інструментів публічного управління у сфері науки та інновацій в українських реаліях.

1.3. Особливості державного регулювання у зовнішньоекономічній політиці Китаї

У сучасному світовому господарстві відбувається очевидна тенденція посилення ролі держави у всіх сферах економіки. Однак ця тенденція не є прямолінійною – державне втручання використовується тоді, коли власне ринкові механізми дають збій. У цих ситуаціях відтворення коригується таким чином, щоб після налагодження ринкового механізму державне втручання можна було послабити. Характерною особливістю зовнішньоторговельної політики, що проводиться в КНР, є збереження до теперішнього часу високого ступеня регулювання державою сфери зовнішньої торгівлі. Державне регулювання, націлене на реформування зовнішньої торгівлі, своєю головною метою ставило ефективне використання зовнішніх чинників, в першу чергу експорту і імпорту. І експорт, і імпорт розглядалися і продовжують розглядатися як інструмент швидкої модернізації країни [51, с. 115].

Китай вже не перший раз намагається подолати своє відставання відносно передових країн світу. Зокрема, ця країна вже проводила централізовану політику з модернізації країни у другій половині XIX століття. Після програшу Китаєм у Другій опіумній війні (1856–1860 рр.) Франції та Великобританії, була розроблена нова стратегія китайськими чиновниками під назвою «Рух з засвоєння заморських справ», яка активно розвивалась та діяла аж до початку XX століття. Основою цієї політики було перейняти технології західних країн, при збереженні свого культурного та політичного устрою [17, с. 41].

Другу масовану спробу догнати західні країни у сфері технологій було зроблено вже комуністичним Китаєм під проводом Мао Цзедуна в середині ХХ століття, проте «великий ривок» мав катастрофічні наслідки та перетворився на одну з найбільших соціальних катастроф. На початку 1950-х років головним технічним партнером був СРСР, відносини з яким щоправда невдовзі зіпсувались. У 1978 році КНР розпочала політику реформ та відкритості – програму економічних реформ, націлених на створення соціалізму з китайською специфікою, або соціалістичної ринкової економіки і відкритості зовнішньому світу [23, с. 41].

Основним вектором економічних реформ був перехід від аграрної до індустріально-аграрної моделі економіки, внаслідок чого частка сільського господарства у ВВП знизилась з 22% до 9,2% за останні 30 років. Технологічний стрибок сприяв залученню закордонних технологій, обладнання та різного роду ноу-хау. Як результат обсяг високотехнологічного експорту Китаю зріс протягом 1992-2021 рр. у 130 разів, а його частка в структурі сукупного промислового експорту збільшилася з 6% до 27%, досягаючи в окремі роки 31% [100]. Розвиток освіти та науки, розбудова новітніх наукових центрів та навчальних закладів стали найважливішими складовими частинами реформ, які вирішальним чином визначили динамічний ріст промислового виробництва в КНР.

Зовнішня торгівля, політика її розвитку в рамках курсу на відкритість економіки Китаю зовнішньому світу, проголошена в кінці 70-х років, протягом всього періоду реформ в тому або іншому ступені визначається державою [37, с. 121]. Проте ця політика не залишалася незмінною протягом періоду економічних реформ за їх більш ніж тридцятирічний період. Схема державного управління зовнішньоекономічною діяльністю КНР представлена на рис. 1.1.

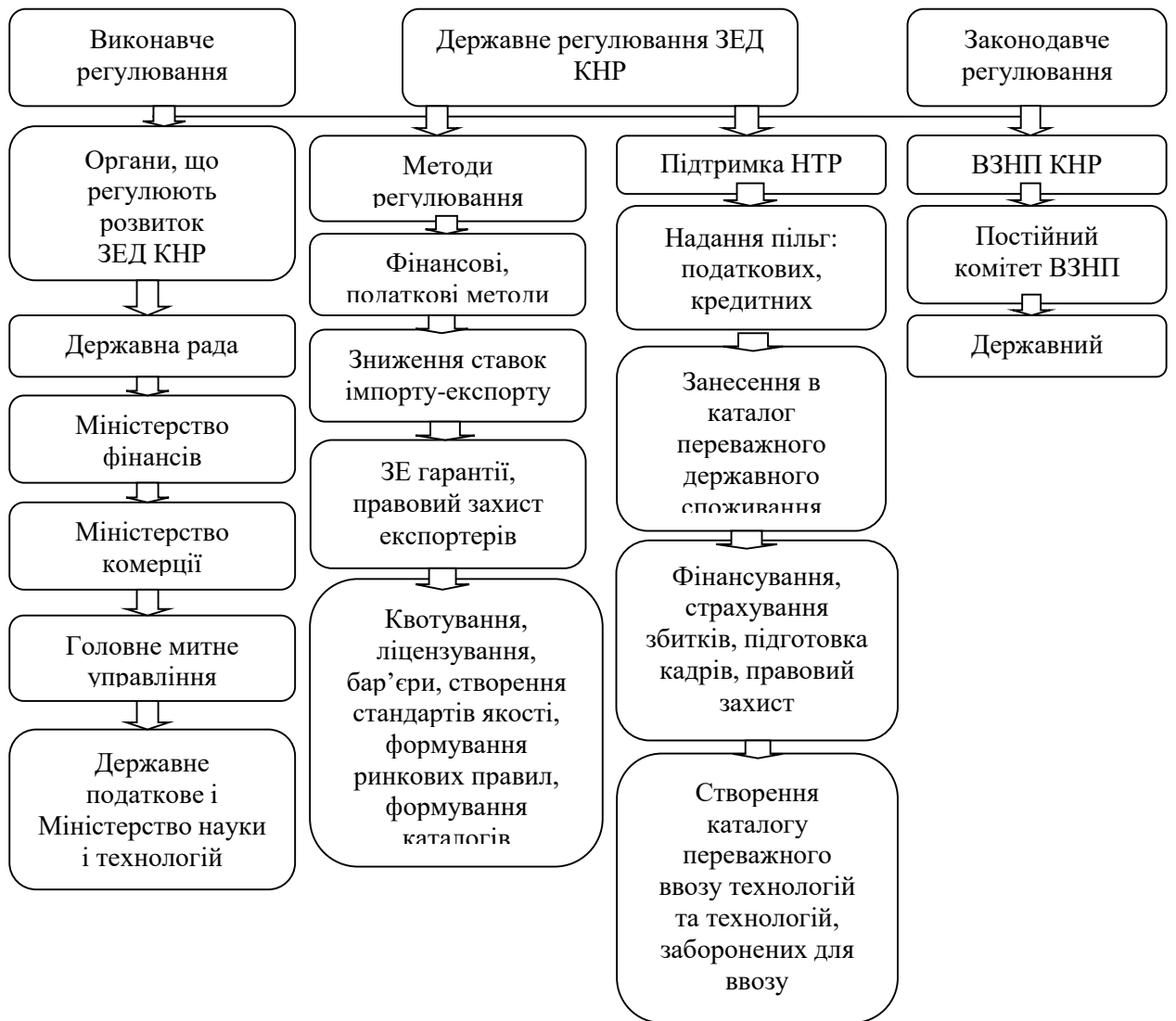

Рис. 1.1. Схема державного управління зовнішньоекономічною діяльністю КНР

Примітка. Складено автором [20] Чень Цзюнь. Особливості державного регулювання зовнішньої торгівлі КНР. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.

Основними китайськими державними органами, регулюючими зовнішньоторговельні відносини, є: Всекитайське зібрання народних представників (ВЗНП) і його Постійний комітет, Державна рада (Відділ Держради, що відповідає за зовнішню торгівлю і економічне співробітництво), Міністерство Комерції, Міністерство фінансів, Державне податкове управління (ДПУ), Тарифно-класифікаційна комісія при Держраді і Головне митне управління, Міністерство науки [21, с. 102]. В обов'язки Відділу Держради, що відповідає за зовнішню торгівлю і економічне співробітництво,

входить розгляд законів, розробка квот, підготовка каталогів товарів, заборонених до ввезення в КНР. Управління зовнішньоекономічною діяльністю напряду здійснює Міністерство комерції і додані йому для цього підрозділи, але такі функції, як формування пакету законів про оподаткування і обкладення товарів митними зборами розв'язуються на рівні інших державних підрозділів, що беруть активну участь в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю КНР [4, с. 14]. Підрозділи Міністерства комерції КНР представлені в Додатку А.

В процесі економічних реформ мінялися державні підходи до розвитку національної економіки і зовнішньої торгівлі у тому числі. Держава, реалізуючи модель імпортозамінної економіки, переходила до експортно-орієнтованої моделі, реалізуючи їх розумне поєднання, аж до переходу до моделі опори на внутрішній попит в своєму економічному розвитку, відповідно переносючи акценти і пріоритети в розвитку експортних галузей із зовнішнього попиту на внутрішній попит.

Загалом функції Міністерства торгівлі КНР представлені на рис. 1.2 в рамках 4-х блоків. Але слід звернути увагу на їх комплексний характер в рамках однієї організації. Уряд КНР прагне якнайповніше сфокусувати управління розвитком економіки в рамках одного підрозділу, перетворивши його на центр управління економічними реформами [18, с. 101]. На різних етапах економічної реформи експортно-імпортна політика держави міняла пріоритети, механізми, модифікувала стимули, залишаючи основні установки, що націлювали зовнішню торгівлю на ефективну модернізацію національної економіки.

Рис. 1.2. Функції і задачі Міністерства комерції КНР

Примітка. Складено автором [20] Чень Цзюнь. Особливості державного регулювання зовнішньої торгівлі КНР. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.

Важливо вказати, що основні положення регулювання ЗЕД визначені урядом КНР дуже жорстко, в той час як всі аспекти, які допомагають розвитку, визначаються в більш м'якій формі, і до рішення даних проблем притягуються практично всі зацікавлені юридичні особи.

В умовах сьогоденного економічного розвитку Китаю можна виділити дві основні його стратегії: «глобальний проєкт», в основі якого лежать вільна торгівля і відкритість кордонів, та політика національного протекціонізму. Зокрема, Китай використовує дані стратегії для розвитку

власної економіки. Як зазначають провідні китайські фахівці, завдяки раніше встановленому порядку «міжнародного розподілу праці», розвинуті держави є домінуючими та такими, що створюють механізми власного розвитку, ігноруючи менш розвинені країни третього світу. Як наслідок, у КНР ввели змішаний тип економічної системи, метою якого є захист та стимулювання вітчизняного виробництва та інвестування [33, с. 99].

Китайська планова економіка змогла стати справжнім азійським економічним дивом з середніми показниками росту ВВП у 10,2% щорічних. Вона гармонійно поєднує потужні елементи ринкової економіки та адміністративно-командної системи. Основними акцентами економічної політики КНР є створення нових робочих місць, стимулювання виробництва та запровадження новітніх технологій. До того ж, попри високий розвиток промисловості, Китай продовжує політику протекціонізму на внутрішньому ринку, підтримуючи глобалізацію в інших країнах [36, с. 12].

Важливим елементом економіки Китаю стали також спеціальні економічні зони, які відіграють роль «вікон у зовнішній світ», залучаючи зарубіжні інвестиції, технології та досвід [45, с. 39]. Одним з механізмів залучення виступає пільговий режим, а також змішані підприємства (при цьому частка іноземного капіталу не перевищує 49%).

Потужний механізм економічної політики становить банківська сфера, яка безпосередньо підпорядкована Державній раді, яка затверджує найважливіші питання у грошово-кредитній політиці Народного банку Китаю. Як наслідок, держава контролює обсяги грошової маси, курс валюти та процентну ставку, а 40-50% емісія стимулює виробників та зберігає стабільно низьку інфляцію. Було створено низку окремих банків розвитку (некомерційного кредитування): Банк сільськогосподарського розвитку, Експортно-Імпортний банк та Банк розвитку [42, с. 247].

Планування є одним з центральних стовпів економічної стратегії КНР, що має силу закону та наукову підтримку з боку Академії наук Китаю для виконкому – Центру розвитку Державної ради Китаю. Відбувається перехід

від директивного до індикативного планування, при збереженні акцентів на галузевому та регіональному плануванні, з залученням все більшої кількості фахівців.

Варто зазначити, що останні роки спостерігається сповільнення темпів зростання економіки Китаю, як результат відбувається зміна пріоритетів економічної стратегії – перехід від розвитку виробництва та експорту до споживання та інновацій. Внаслідок сповільнення темпів зростання, що все одно є більшими за середньосвітові, Китай змінює пріоритети: від розвитку виробництва та експорту до інновацій та споживання. Прикладом служить зниження частки зарубіжних інвестицій та імпортозаміщення на китайські компоненти та деталі [57, с. 25].

Шовковий шлях був мережею євразійських торгових шляхів, що діяла з другого століття до нашої ери до середини 15 століття. Охоплюючи понад 6400 кілометрів (4000 миль), він відігравав центральну роль у сприянні економічним, культурним, політичним і релігійним взаємодіям між Сходом і Заходом. Назва «Шовковий шлях», вперше використана наприкінці 19 століття, вийшла з ужитку серед деяких сучасних істориків на користь Шовкових шляхів, які точніше описують заплутану мережу сухопутних і морських шляхів, що з'єднують Східну та Південно-Східну Азію, Індійський субконтинент, Центральна Азія, Близький Схід, Східна Африка та Європа.

Шовковий шлях отримав свою назву від дуже прибуткової торгівлі шовковими тканинами, які вироблялися майже виключно в Китаї. Мережа почалася з експансією династії Хань у Центральну Азію приблизно в 114 р. до н.е., яка значною мірою заспокоїла колись неприборканий регіон. Імператорський посланник Чжан Цянь отримав доручення досліджувати невідомі землі за межами регіону в пошуках потенційних торгових партнерів і союзників [64]. Інформація та товари, зібрані цими експедиціями, викликали інтерес китайців і спонукали до офіційних дипломатичних і комерційних посилок, а також до зусиль захистити маршрути солдатами та розширення Великої стіни.

Розширення Парфянської імперії, яка простягалася від східної Анатолії до Афганістану, забезпечило міст до Східної Африки та Середземномор'я, зокрема до новонародженої Римської імперії. На початку першого століття н. е. китайський шовк користувався широким попитом у Римі, Єгипті та Греції. Інші прибуткові товари зі Сходу включали чай, барвники, парфуми та порцеляну; серед західного експорту були коні, верблюди, мед, вино та золото. Окрім створення значних багатств для нових торговельних класів, поширення таких товарів, як папір і порох, значно змінило траєкторію розвитку різних сфер, якщо не світової історії [98].

Протягом приблизно 1500 років свого існування Шовковий шлях пережив розквіт і падіння численних імперій і великих лих, таких як Чорна смерть і монгольські завоювання; майже після кожного зриву мережа ставала сильнішою, ніж раніше, особливо під час Монгольської імперії та її відгалуження династії Юань. Оскільки мережа була дуже децентралізованою, безпека була рідкою. Мандрівники стикалися з постійною загрозою бандитизму та кочових нападників, а також довгими просторами непривітної місцевості. Кілька людей перетнули весь Шовковий шлях, натомість покладаючись на послідовність посередників, які базувалися на різних зупинках на цьому шляху [68, с. 38].

Торгівля Шовкового шляху відіграла значну роль у встановленні політичних та економічних відносин між Китаєм, Кореєю, Японією, Індією, Іраном, Європою, Африканським Рогом та Аравією. Крім товарів, мережа сприяла безпрецедентному обміну ідеями, релігіями (особливо буддизмом), філософією та науковими відкриттями, багато з яких були синкретизовані або переформовані суспільствами, які з ними стикалися. Подібним чином цими маршрутами користувалися різні люди, включаючи мігрантів, біженців, місіонерів, ремісників, дипломатів і солдатів. Хвороби, такі як чума, також поширювалися Шовковим шляхом, можливо, сприяючи Чорній смерті [102].

Незважаючи на те, що Шовковий шлях неодноразово переживав численні геополітичні зміни та зриви, раптово припинився з підйомом

Османської імперії в 1453 році, що майже одразу припинило торгівлю між Сходом і Заходом. Це підштовхнуло європейців до зусиль шукати альтернативні шляхи до східних багатств, тим самим започаткувавши епоху Великих географічних відкриттів, європейський колоніалізм і більш інтенсивний процес глобалізації, який, ймовірно, розпочався з Шовкового шляху. Вплив мережі зберігається в 21 столітті. Одна з найвідоміших історичних постатей світу, Марко Поло, був середньовічним венеціанським купцем, який був одним із перших західних людей, які відвідали та описали Схід. Назва «Новий шовковий шлях» використовується для опису кількох великих інфраструктурних проєктів, спрямованих на розширення транспортних перевезень багатьма історичними торговими шляхами; Серед найвідоміших – Євразійський сухопутний міст і китайська ініціатива «Один пояс, один шлях» (BRI). У червні 2014 року ЮНЕСКО визначила коридор Чанань-Тяньшань Шовкового шляху об'єктом Всесвітньої спадщини, тоді як індійська частина залишається в попередньому списку об'єктів [58].

Нові можливості Китаю створюють тиск на світову економіку, а стрімкий фінансовий розвиток та промислова стабільність дають можливість увійти до клану «developing countries». Крім того, такі позиції та міць дадуть Китаю можливість самостійно диктувати правила економічної гри. Із такими позиціями Китай увійшов у новий світовий порядок, залишивши при собі давні традиції й державні інтереси. Зберігаючи класичні форми (через дипломатичні представництва) й функції, китайська дипломатія використовує і нові моменти в міжнародних відносинах – різноманітні технічні засоби, багатосторонню дипломатію, здійснювану на високому та найвищому рівнях – «другий напрямок дипломатії» [52, с. 14]. Ключовим моментом, у даному випадку, є стабільність і розвиток інституту стратегічного партнерства, який допомагає Китаю створювати нові геополітичні впливи.

Статусне та цілісне спрямування Китаю в економічній дипломатії дало можливість співпрацювати не лише з державами, а і з міжнародними організаціями, що ще більше посилили геополітичні позиції КНР. В останні

роки Китай активно бере участь у програмах ООН, пропонуючи власні стратегії вирішення тих чи інших проблем та негараздів, наприклад ПРООН, УООН [42, с. 265].

Відповідно до відзначеного КНР долучилася до статусної та фінансової дипломатії. Статусна дипломатія тісно пов'язана з фінансовою дипломатією, суть якої полягає в розвитку економічних зв'язків із використанням політичних засобів. Фінансова дипломатія вирішує такі завдання:

1) посилює вплив своєї країни в міжнародних організаціях і фінансових структурах;

2) забезпечує найбільш вигідні умови для участі національної економіки у світовому господарстві;

3) політично сприяє вітчизняному бізнесу в його діяльності за кордоном;

4) вирішує економічні проблем з урахуванням нових умов функціонування світової економіки (глобалізація, багатополлярність) [55].

Також Китай продовжує концепт військової сфери. Військова дипломатія включає співпрацю КНР у військовій області, а саме спільні військові навчання, міждержавний обмін у військовій області, безоплатну військову допомогу, участь у міжнародних військових форумах, виставках та миротворчих місіях ООН: основний акцент робиться на кампаніях в Африці (Судан, Конго, Ліберія). Активізується військова взаємодія в галузі боротьби з тероризмом [41, с. 138].

У Китаї розуміють, що будь-які реформи не можна пускати на самоплив. Адже реформи проводяться людьми, які є суб'єктами власної історії. Але реформи – не самоціль. Вони проводяться для людей, для поліпшення їх життєвих умов. По цьому китайська держава регулює процеси реформування і модернізації народного господарства. У зв'язку із цим не можна не відзначити, що в Китаї прекрасно розуміють необхідність збереження наступності, збереження всього того позитивного, що було створено попередніми поколіннями. Реформа не є просто знищенням колишніх

цінностей. Реформа передбачає діалектичне зняття того, що заважає подальшому розвитку, і збереження того, що сприяє прогресу [94].

Для подолання глобальної фінансово-економічної кризи китайський уряд зробив ставку на розширення споживчого попиту, і було здійснено ряд заходів:

- спрощення видачі кредитів населенню, середньому і малому бізнесу;
- стимулювання використання кредитних карт населенням;
- збільшення зайнятості, в тому числі коштом державної підтримки середнього і малого бізнесу;
- скасування податку на дохід фізичних осіб від розміщення коштів на банківських рахунках;
- зниження процентної ставки за банківськими вкладками [80, с. 30].

Відповідно, слід зауважити, що Китай має переваги не лише в геополітичному просторі, а й у стратегічних цілях, таких як регіональна значущість й міць (азійсько-тихоокеанський простір). Ми говоримо про таке поняття, як регіоналізм, що є вагомим фактором у формуванні геополітичних процесах. Перш за все, з наукової точки зору, регіоналізм – інтернаціоналізація національних переваг. По-друге, із практичної точки зору, це поширення свого впливу, як політичного, так й економічного на різні регіони, а саме вплив й розповсюдження національної ідентичності за межами країни. Як відзначають європейські науковці, регіоналізм може бути сходинкою або етапом глобалізації, але в певних ситуаціях може виступати в ролі явища, що протистоять йому [71, с. 42].

Китайські дослідники вважають культурну глобалізацію тенденцією, процесом й діяльністю, за яких різні національні культури стають взаємозалежними, що неодмінно призводить до зіткнення національних інтересів, поглинання та переплетення різних культур. Так, Chin-Chuan Lee вважає, що інформаційний обмін та розповсюдження виготовленої продукції стимулюють активну взаємодію й переплетення різних культур. При цьому виділяються передові культури, які популяризуються з тим, щоб стати

спільною культурою людства через формування «глобальної свідомості» [56]. Разом із тим політика Китаю і є доволі обережною на міжнародній арені, адже нехтування державними інтересами може призвести до руйнівних наслідків політичної системи країни.

Напрямок сучасних підходів у зовнішньополітичній доктрині Китаю спрямований на державних інтересів й акцентуванні їх у міжнародних відносинах. У даному випадку ми говоримо про конструктивну школу, яка формує міжнародне спрямування китайського управління – акцентування уваги на національних, історичних та цивілізаційних особливостях. Відповідно до специфіки управлінської діяльності в Китаї саме національна ідентичність є основним елементом державного розвитку. Вона визначає характер міжнародної діяльності, державний статус, напрям зовнішньої політики та економічну «поведінку».

Нові можливості Китаю створюють тиск на світову економіку, а стрімкий фінансовий розвиток та промислова стабільність дають можливість увійти до клану «developing countries». Крім того, такі позиції та міць дадуть Китаю можливість самостійно диктувати правила економічної гри [45, с. 55].

Питання національної ідентичності на рівні країни розглядає державу як співтовариство політичних, історичних, культурних, етнічних факторів, і ці фактори, і їх складні взаємини також впливають на національну ідентичність. Китай є однією з найвпливовіших держав світу, зовнішньополітична доктрина якого спрямована на власний державний інтерес – сформування нового статусу держави. Зазначена доктрина мотивує КНР до знаходження компромісу, ефективного використання модернових механізмів багатосторонньої дипломатії в досягненні головної стратегічної мети країни – посилити й фортифікувати своє місце на міжнародній арені; гранично забезпечити безпеку країни; створити вигідні умови для модернізації країни; отримати статус ключової регіональної та глобальної держави [51, с. 117].

Отже, Китай є однією з найвпливовіших держав світу, зовнішньополітична доктрина якого спрямована на власний державний

інтерес – сформування нового статусу держави. Зазначена доктрина мотивує КНР до знаходження компромісу, ефективного використання модернових механізмів багатосторонньої дипломатії в досягненні головної стратегічної мети країни – посилити й фортифікувати своє місце на міжнародній арені; гранично забезпечити безпеку країни; створити вигідні умови для модернізації країни; отримати статус ключової регіональної та глобальної держави. Слід підкреслити, що Китай успішно реалізує зовнішньоекономічний курс. У китайську економіку безперервно надходять інвестиції, сотні зарубіжних компаній працюють у китайській промисловості. Причому в Китаї досить раціонально використовують високі технології, одержувані ззовні. Перш ніж широко застосувати інноваційну технологію, її використовують на обмеженій території. Якщо досвід дає позитивний результат, то інновації поширюються на більш широкий економічний простір. Зараз Китай демонструє разючі результати реалізації своєї моделі модернізації. Несподівано для багатьох експертів Китай, обігнавши Японію, ділить разом із США перші місця у світі за обсягом ВВП. Завдяки процесу глобалізації в Китаї формуються нові напрями економічних можливостей, відбувається модернізація інформаційно-комунікативних систем. На відміну від своїх опонентів, Китай дотримується культурних традицій, цінностей, внутрішніх моделей державної поведінки, але водночас є одним з економічних гігантів на міжнародній арені. Китайська політика набула нового забарвлення, створила нові стратегічні цілі на майбутнє, долучилася до програми «креативної економіки» й перейшла на новий етап забезпечення добробуту для свого суспільства.

Висновки до розділу 1

Отже, нові можливості Китаю створюють тиск на світову економіку, а стрімкий фінансовий розвиток та промислова стабільність дають можливість увійти до клану «developing countries». Крім того, такі позиції та міць дадуть Китаю можливість самостійно диктувати правила економічної гри. Із такими позиціями Китай увійшов у новий світовий порядок, залишивши при собі давні традиції й державні інтереси. Зберігаючи класичні форми (через дипломатичні представництва) й функції, китайська дипломатія використовує і нові моменти в міжнародних відносинах – різноманітні технічні засоби, багатосторонню дипломатію, здійснювану на високому та найвищому рівнях – «другий напрямок дипломатії». Ключовим моментом, у даному випадку, є стабільність і розвиток інституту стратегічного партнерства, який допомагає Китаю створювати нові геополітичні впливи. Китай є однією з найвпливовіших держав світу, зовнішньополітична доктрина якого спрямована на власний державний інтерес – сформування нового статусу держави. Зазначена доктрина мотивує КНР до знаходження компромісу, ефективного використання модернових механізмів багатосторонньої дипломатії в досягненні головної стратегічної мети країни – посилити й фортифікувати своє місце на міжнародній арені; гранично забезпечити безпеку країни; створити вигідні умови для модернізації країни; отримати статус ключової регіональної та глобальної держави.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОСТРАТЕГІЇ В ЕКОНОМІЦІ КИТАЮ

2.1. Аналіз сучасного економічного стану Китаю

Китай досяг значних успіхів під час реформування економіки. Держава сприяє розвитку китайської економіки у всіх можливих сферах: проводить політику індустріалізації виробництва, інвестує в інфраструктуру, максимально ефективно використовує природні ресурси, інвестує у інші країни. Згідно даними, наданими Національним бюро статистики Китаю, у 2021 році населення Китаю становило близько 1,41 млрд. людей. Кількість народжених у 2020 і 2021 роках була нижчою, ніж очікувалося, можливо це пов'язано із наслідками корона вірусу та пандемії (рис. 2.1).

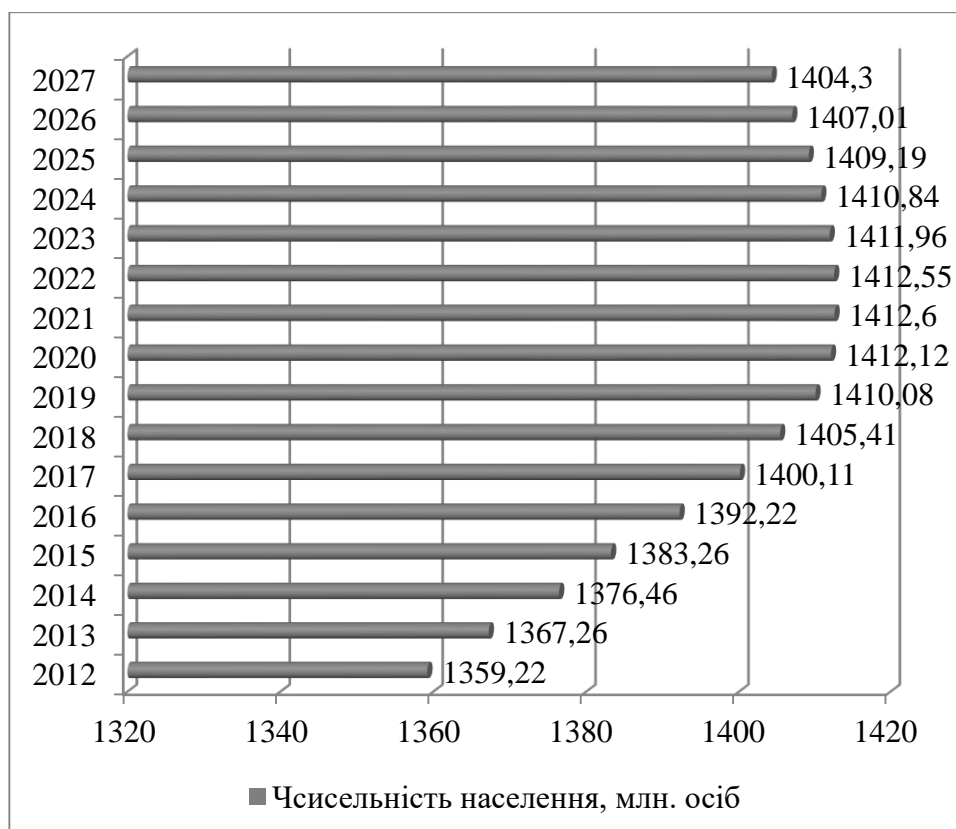

Рис. 2.1. Динаміка населення Китаю упродовж 2012-2021 рр. з прогнозами до 2027 року, млн. осіб

Примітка. Складено автором за даними Statista.com

Відповідно до даних рис. 2.1, упродовж 2012-2021 рр. відбулося збільшення чисельності населення Китаю на 53,38 млн. осіб. Протягом останніх десятиліть у Китаї спостерігається загальна тенденція до зниження народжуваності, і Національне бюро статистики Китаю раніше оцінювало [102], що чисельність китайського населення може почати зменшуватися в другій половині 2020-х років. Однак, згідно з останніми прогнозами, опублікованими МВФ, населення Китаю може почати скорочуватися вже в 2022 році.

У 2021 році в Китаї було приблизно 292,5 млн. трудових мігрантів. Близько 120,8 млн. з них були місцевими трудовими мігрантами, які працювали неподалік від свого місця проживання, тоді як 171,7 млн. працювали у більш віддалених місцях у своїй рідній провінції або у віддалених регіонах. У 2021 році кількість трудових мігрантів трохи зросла приблизно на 6,9 млн. осіб [102].

Згідно з офіційними даними Світового банку, у 2021 році валовий внутрішній продукт (ВВП) Китаю становив 17734,06 млрд. дол. США. Величина ВВП Китаю становить 0,85 % світової економіки (рис. 2.2).

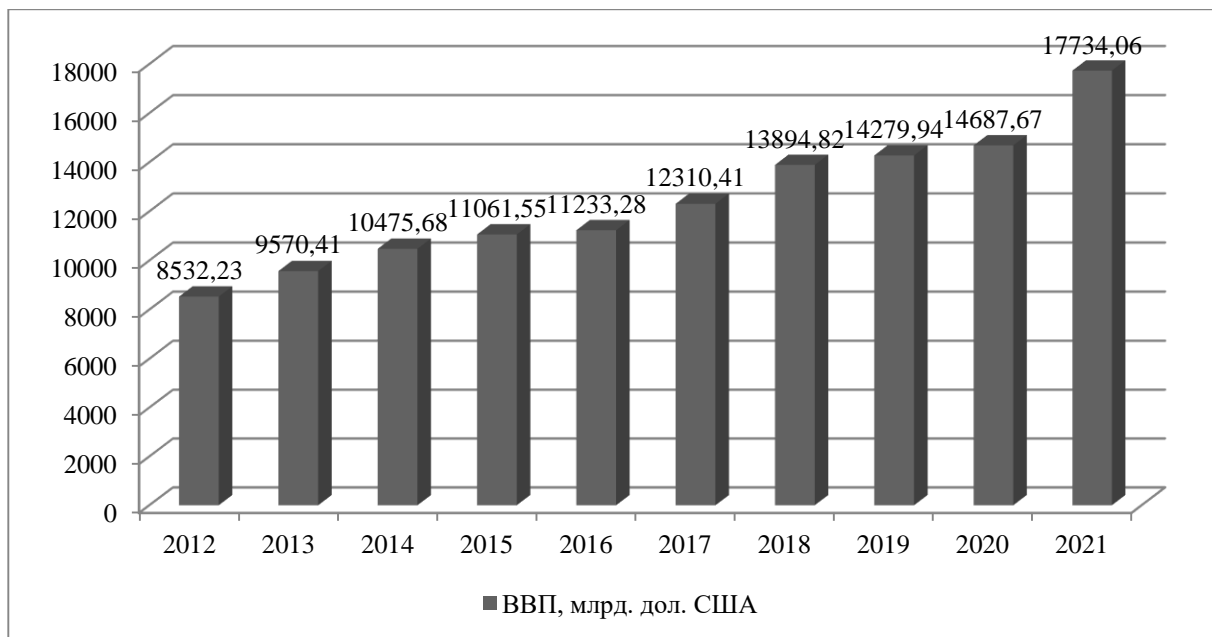

Рис. 2.2. Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) у Китаї упродовж 2012-2021 рр., млрд. дол. США

Примітка. Складено автором за даними Tradingeconomics.com

Відповідно до даних рис. 2.2, упродовж 2012-2021 рр. відбулося зростання ВВП у Китаї на 9201,83 млрд. дол. США або на 107,85%.

У 2021 році валовий внутрішній продукт (ВВП) Китаю становив близько 17,74 трлн. дол. США. Порівняно з ВВП інших країн БРІК Індії, Росії та Бразилії, Китай посів перше місце в цьому році та друге місце у світовому рейтингу ВВП. У 2021 році ВВП на душу населення в Китаї досяг близько 12 562 дол. США [102].

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення в поточних цінах у Китаї з 2012 по 2021 рр. з прогнозами до 2027 р. представлена на рис. 2.3.

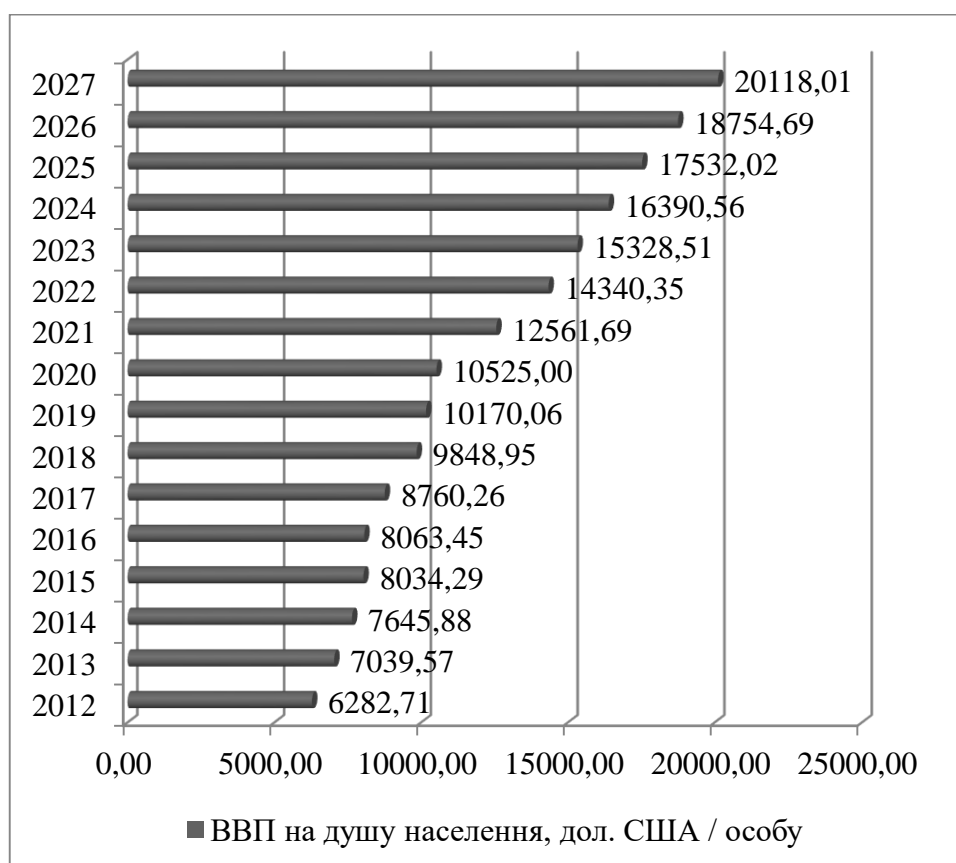

Рис. 2.3. Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення в поточних цінах у Китаї з 2012 по 2021 рр. з прогнозами до 2027 р. (у дол. США)

Примітка. Складено автором за даними Statista.com

Відповідно до даних рис. 2.3, упродовж 2012-2021 рр. ВВП на душу населення в поточних цінах у Китаї зросло на 6278,98 дол. США або на

99,94%. У 2021 році ВВП на душу населення в Китаї оцінювався приблизно в 12 562 дол. США. Того року загальний ВВП Китаю становив 17,74 трлн. дол. США.

Темпи зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП) Китаю з 2012 по 2021 роки представлено на рис. 2.4.

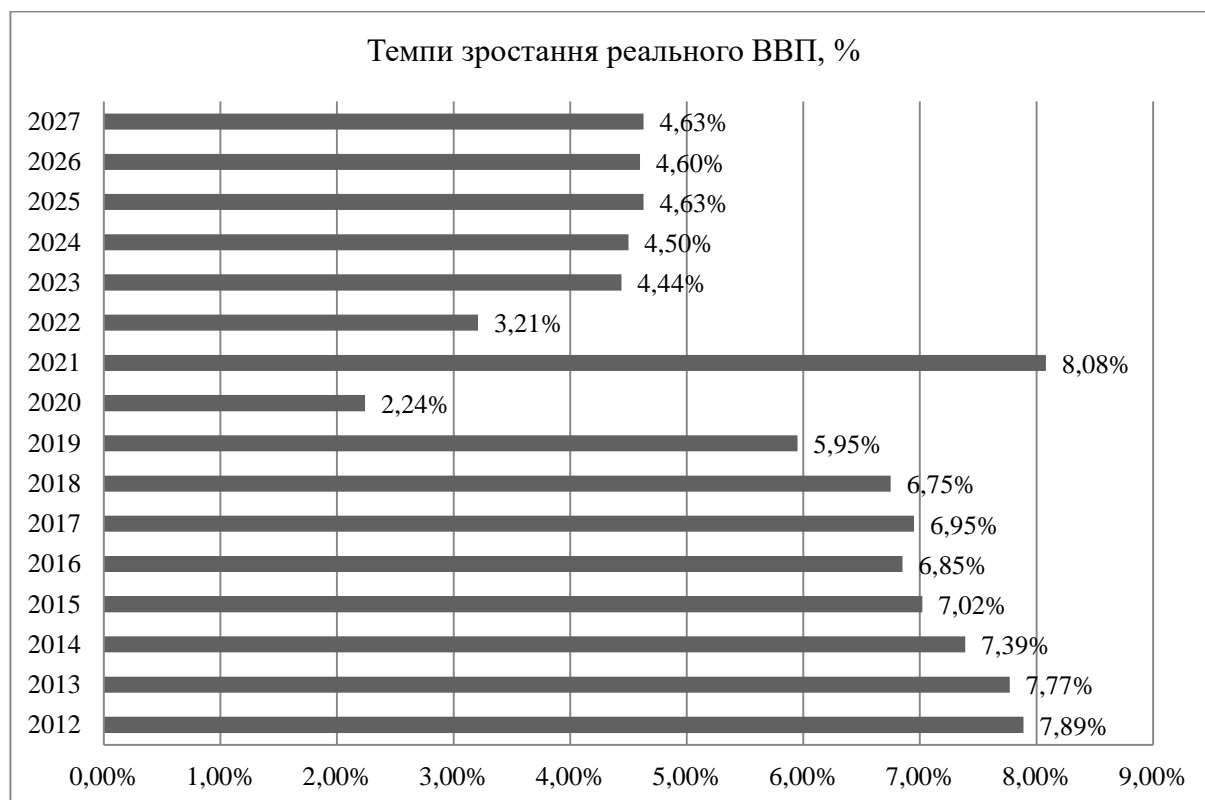

Рис. 2.4. Темпи зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП) Китаю з 2012 по 2021 роки з прогнозами до 2027 року, %

Примітка. Складено автором за даними Statista.com

Відповідно до даних рис. 2.4, у 2021 році зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП) у Китаї склало приблизно 8,1%. Прогнози МВФ очікують зростання ВВП приблизно на 3,2 відсотка у 2022 році та 4,4% у 2023 році, що приблизно на 1,2 та 0,7 відсоткового пункту відповідно нижче, ніж прогнозувалося у квітні 2022 року.

У 2021 році середньорічний рівень інфляції в Китаї становив близько 0,85 відсотка порівняно з попереднім роком. Прогнози МВФ, опубліковані в жовтні 2022 року, передбачають, що рівень інфляції сягне близько 2,2 відсотка

в 2022 році. Щомісячний рівень інфляції в Китаї зріс у першій половині 2022 року, але все ще залишався на помірному рівні (рис. 2.5).

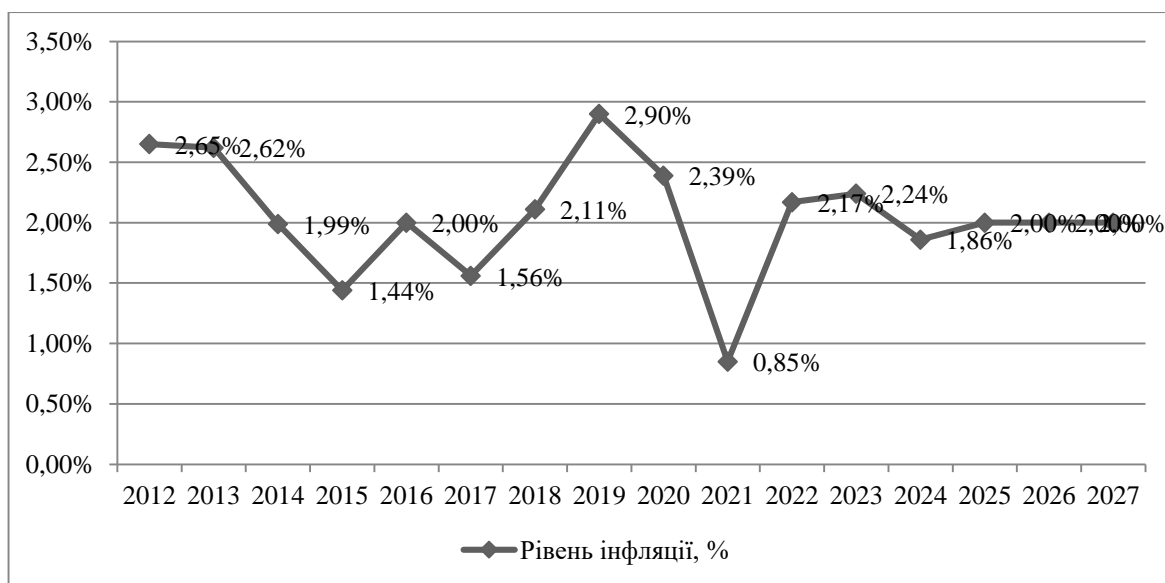

Рис. 2.5. Динаміка рівня інфляції у Китаї з 2012 по 2021 рр. з прогнозами до 2027 р. (%)

Примітка. Складено автором за даними Statista.com

Відповідно до даних рис. 2.5, упродовж 2012-2021 рр. спостерігаємо скорочення рівня інфляції в Китаї на 1,80%, що свідчить про зростання купівельної спроможності грошової одиниці.

Особливу роль зіграло швидке збільшення кількості суб'єктів зовнішньоекономічних зв'язків у Китаї слідом за переходом країни до політики реформ і зовнішньоекономічної відкритості. Епоха монополії державних експортно-імпортних компаній завершилася. На зміну державній і колективній за формами власності дореформеній економіці прийшло багатокладне господарство з динамічно зростаючими кількісно і якісно групами підприємств індивідуальної, приватної, пайової та акціонерної форм власності. Висока динаміка відрізняла і зростання чисельності підприємств за участю іноземних інвестицій, перш за все підприємств за участю капіталів «співвітчизників» з Гонконгу, Макао і Тайваню, які виділяються в КНР у самостійний уклад.

Допомогла й та обставина, що Китай на рубежі 1970–1980-х рр. вміло скористався оновленням виробничої спеціалізації в більш розвинених країнах і регіонах Східної та Південно-Східної Азії, які шукали майданчик для перенесення виробництва текстилю, взуття, нескладної побутової техніки тощо. При цьому Китай взяв на себе функцію переробника і збирача, імпортуючи сировину й вихідні компоненти та експортуючи готову продукцію. Цей підхід на тривалий час визначив таку важливу особливість організаційної структури зовнішньої торгівлі Китаю, як висока частка в ній торгівлі на основі переробки та імпорту-експорту підприємств за участю іноземного капіталу [13, с. 45].

В цілому в зовнішньоторговельному товарообігу КНР частка державних підприємств впала з 42,5% у 2001 р. до 16,3% у 2021 р., а частка підприємств з іноземними інвестиціями та підприємств недержавних секторів економіки зросла за той же період з 57,7 до 73,7%. У 2021 р. на звичайну торгівлю довелося 56,35% зовнішньоторговельного товарообігу КНР, у т.ч. 54,3% експорту і 58,8% імпорту. Решту дали торгівля на основі переробки, операції з перетином товарами кордонів безмитних зон, лізинг, дрібна прикордонна торгівля тощо. Частка підприємств з іноземними інвестиціями склала 44,8% у загальному товарообігу, 43,2% в експорті й 46,8% в імпорті [100].

Чисельність суб'єктів зовнішньої торгівлі, готовність більшості з них швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку сприяли формуванню диверсифікованої й динамічно мінливої товарної структури китайського експорту та імпорту. Звичайно, домінуюча тенденція тут була задана процесом модернізації країни, що набирив силу. Відповідно, в експорті КНР поступово скорочувалася частка продукції первинних галузей (продукції сільського господарства і видобувного сектору) і, навпаки, зростала частка готової промислової продукції. У 1980 р. вони були приблизно на одному рівні. У 1996 р. їх співвідношення складало 1:3, у 2000 р. знизилося – до 1:10. На мінімумі у 2015 р. частка продукції первинних галузей складала лише 4,8% обсягу китайського експорту [5, с. 29].

Динаміка вартості експорту товарів з Китаю з 2011 по 2021 рр. представлена на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка вартості експорту товарів з Китаю з 2011 по 2021 рр., млрд. дол. США

Примітка. Складено автором за даними Tradingeconomics.com

Відповідно до даних рис. 2.6, упродовж 2012-2021 рр. відбулося скорочення експорту товарів з Китаю на 314,79 млрд. дол. США або на 15,36%. У 2021 році Китай експортував товарів приблизно на 3,36 трильйона дол США. Це свідчить про зростання вартості експорту майже на 30 % порівняно з попереднім роком.

Експорт Китаю стабільно зростає протягом останнього десятиліття, за винятком 2009 року, коли фінансова криза та глобальний економічний спад уповільнили світову торгівлю, і 2016 року, коли світовий попит знову знизився. Крім того, що Китай є найбільш густонаселеною країною, Китай також став найбільшою виробничою економікою та найбільшим експортером у світі. Сполучені Штати та Європейський Союз були провідними експортними партнерами Китаю у 2021 році.

Машини, такі як комп'ютери, радіомовна техніка та телефони, а також транспортне обладнання складають найбільшу частину китайського експорту. У 2020 році вартість експорту цієї категорії становила приблизно 1,26 трильйона дол США. Основними експортними продуктами є продукти харчування та живі тварини, які використовуються в їжу.

Китайський експорт становить 13,02 % світового експорту товарів і послуг, а на решту 9 країн (Сполучені Штати Америки, Німеччина, Нідерланди, Японія, Гонконг, Південна Корея, Італія Франція та Бельгія) припадає 33,11% (рис. 2.7).

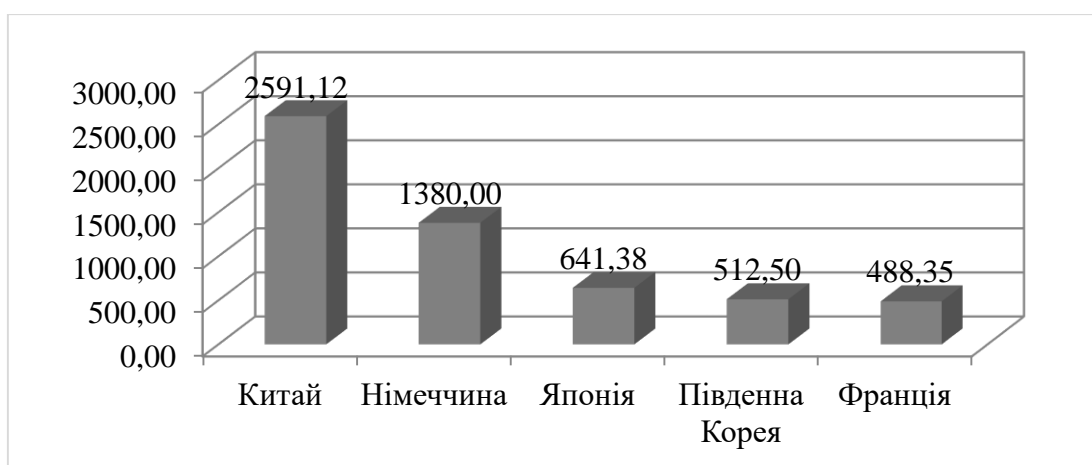

Рис. 2.7. Провідні експортери товарів у світі в 2021 році, млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агентства unian.ua.

Найбільш експортованими з Китаю товарами у 2021 році стали електричні машини, обладнання та їх частини – 710,12 млрд. дол. США. У 2021 році дана категорія також була першою у світі за обсягом торгівлі із загальним обсягом експорту 2,75 трлн дол. Китай був лідером за експортом даної товарної групи як у 2019, так і у 2021 році (рис. 2.8).

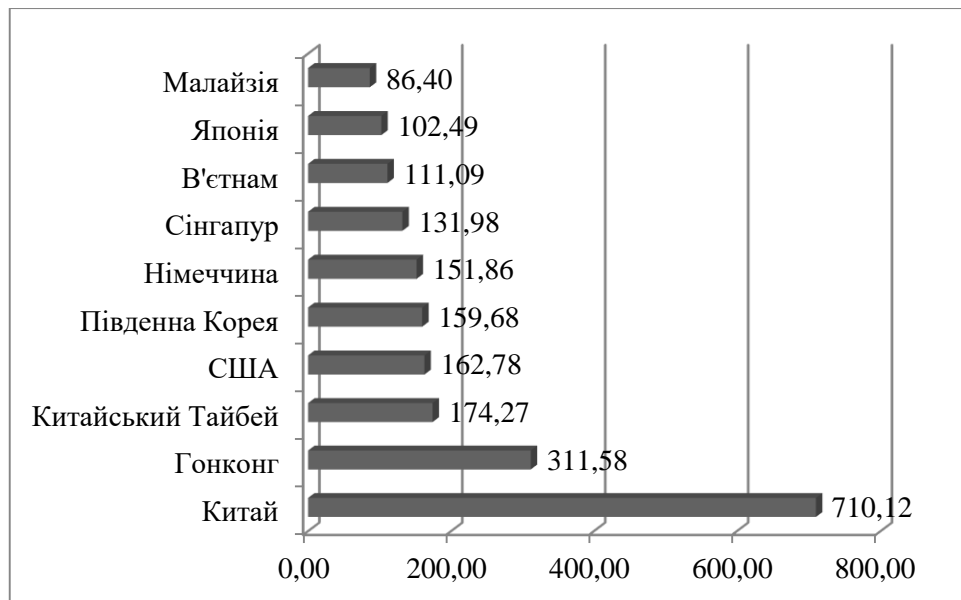

Рис. 2.8. Країни-лідери за експортом електричних машин, обладнання та їх частин у 2021 році, млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агенства unian.ua.

Другою найбільш експортованою товарною групою у 2021 році як у Китаї так і у світі є реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої. Станом на 2021 рік сума китайського експорту за даною товарною групою склала 440,25 млрд. дол. США (рис. 2.9), що на 23,28 млрд. дол. США більше, ніж у попередньому році.

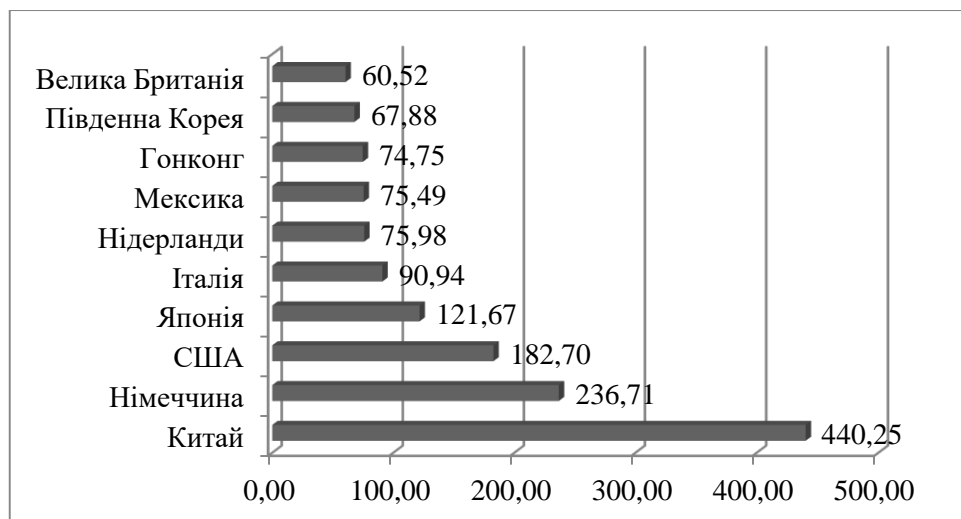

Рис. 2.9. Країни-лідери за експортом реакторів ядерних, котлів, машин, обладнання і механічних пристроїв у 2021 роках, млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агенства unian.ua.

Третя за обсягами група експорту – одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, крім трикотажних, де Китай є беззаперечним світовим лідером із обсягом 62,34 млрд. дол. США (рис. 2.10).

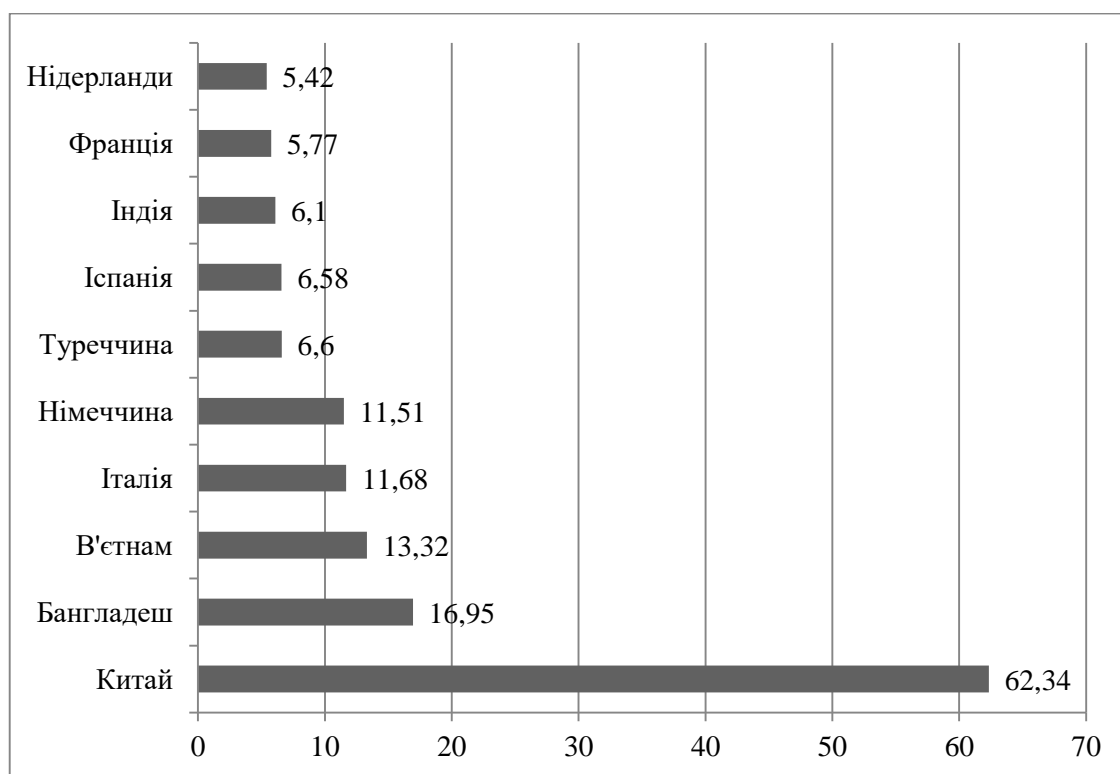

Рис. 2.10. Країни-лідери за експортом одягу та додаткових речей до одягу, текстильних, крім трикотажних у 2021 році, млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агенства unian.ua.

Четвертою найбільш експортованою товарною групою Китаю є меблі, постільні речі та матраци. Загалом за цією категорією у 2021 році було експортовано товарів на суму 109,39 млрд. дол. США, а це на 9,9 млрд. дол. США більше, ніж у попередньому році. За експортом товарів за даною товарною групою Китай займає перше місце з великим відривом від усіх інших країн, займаючи частку у розмірі 41,6 % від світового експорту (рис. 2.11).

Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них розташувалися на п'ятому місці за експортом, і станом на 2021 рік за даною категорією було експортовано товарів на суму 96,4 млрд. дол. США (рис. 2.7). Світовий обсяг

експорту у категорії пластмаси складає 606,99 млрд. дол. США, а частка Китаю –15,9 %.

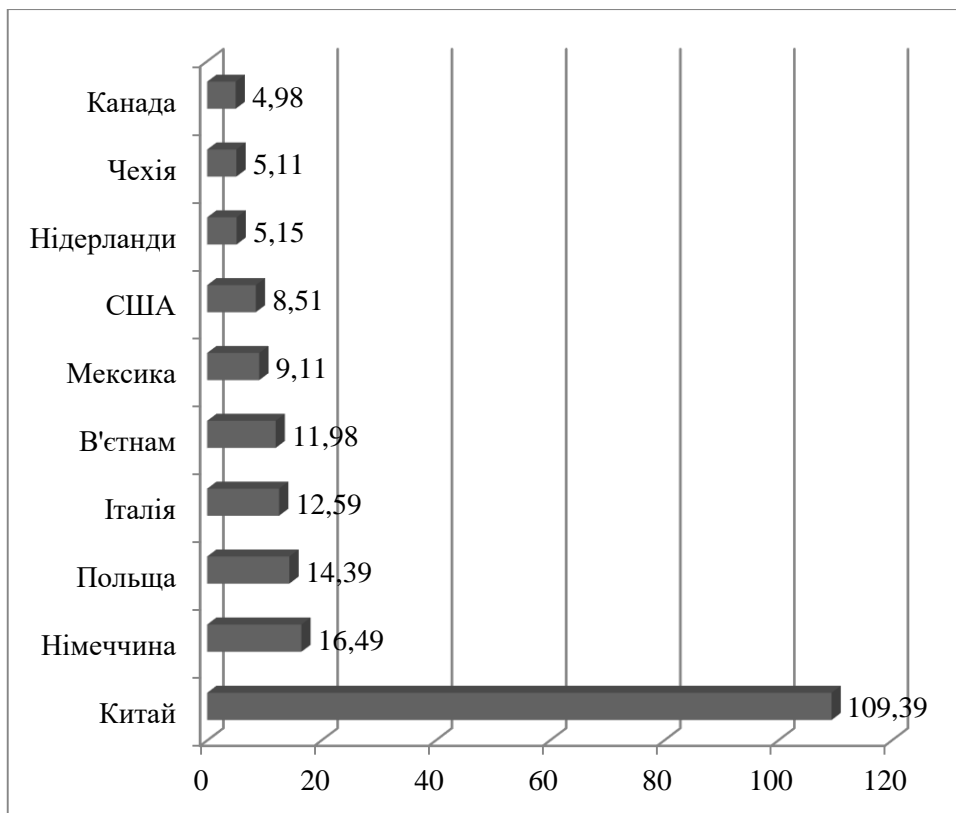

Рис. 2.11. Країни-лідери за експортом меблів у 2021 році, млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агентства unian.ua.

Аналіз експорту наступних за обсягами товарних груп показав, що Китай вийшов на провідні позиції у світовій економіці по виробництву високотехнологічних товарів. Це саме ті товари, які дозволяють домінувати на світовому ринку, а згодом і диктувати свої умови.

У 2021 році Китай також експортував найбільше засобів індивідуального захисту у всьому світі, включаючи 224 млрд респіраторних масок і 2,31 млрд захисних костюмів. Це майже 40 масок на кожного жителя світу за межами Китаю.

Таким чином, Китай з впевненістю можна назвати «локомотивом» зростання світової економіки, успіхам якого передують експортоорієнтована політика. Адже експорт країни спричиняє значне зростання ВВП країни.

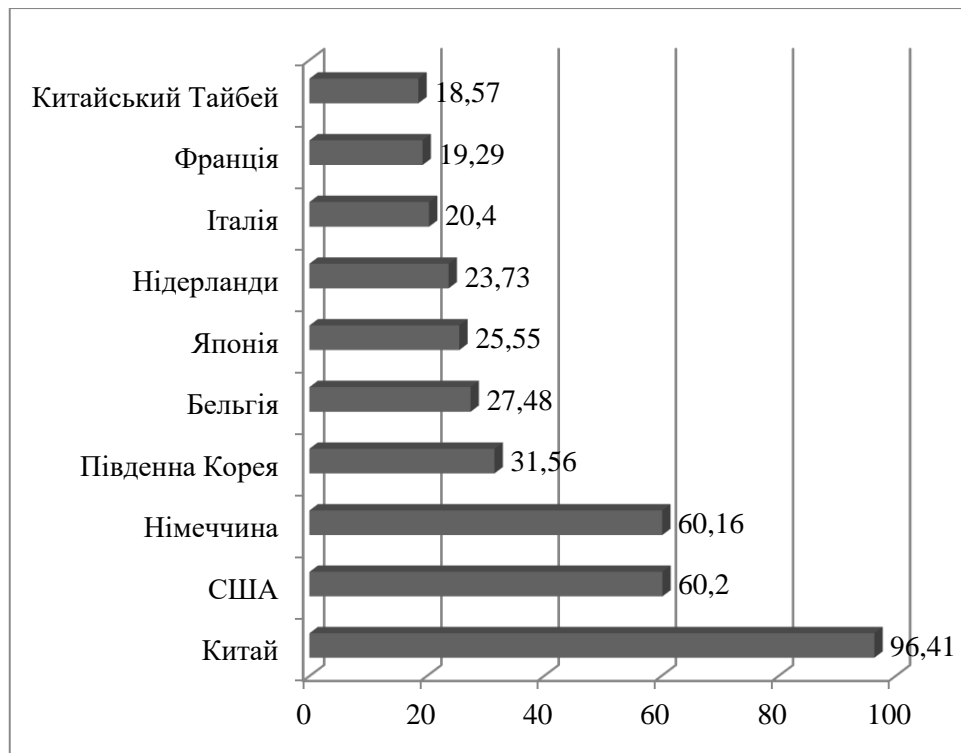

Рис. 2.12. Країни-лідери за експортом пластмас, полімерних матеріалів та виробів з них у 2021 році, млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агентства unian.ua.

Китай є беззаперечним лідером по таких товарних групах – як, наприклад, експорт одягу та додаткових речей до одягу, як текстильних, так і трикотажних; меблів; готових текстильних виробів, що використовувалися; іграшок, ігор та спортивного інвентаря; виробів з чорних металів. Загальна вартість експорту послуг Китаю у 2019 році склала 283,19 млрд. дол. США, а у 2021 році – 280,62 млрд. дол. США, тобто незначно зменшилася у зв'язку із світовою пандемією. Починаючи з 2014 року Китай має найбільший зовнішньоторговельний оборот. Навіть у розпал пандемії коронавірусної хвороби у 2021 році сума експортованих та імпортованих товарів і послуг Китайської Народної Республіки становила 4,54 трлн дол. США. Китай стає все менш ізольованим для зовнішнього світу та виходить на глобальні ринки не лише приймаючи інвестиції з-за кордону, а й стає одним із основних інвесторів на світовій арені.

Динаміка вартості імпорту товарів з Китаю з 2011 по 2021 рр. представлена на рис. 2.13.

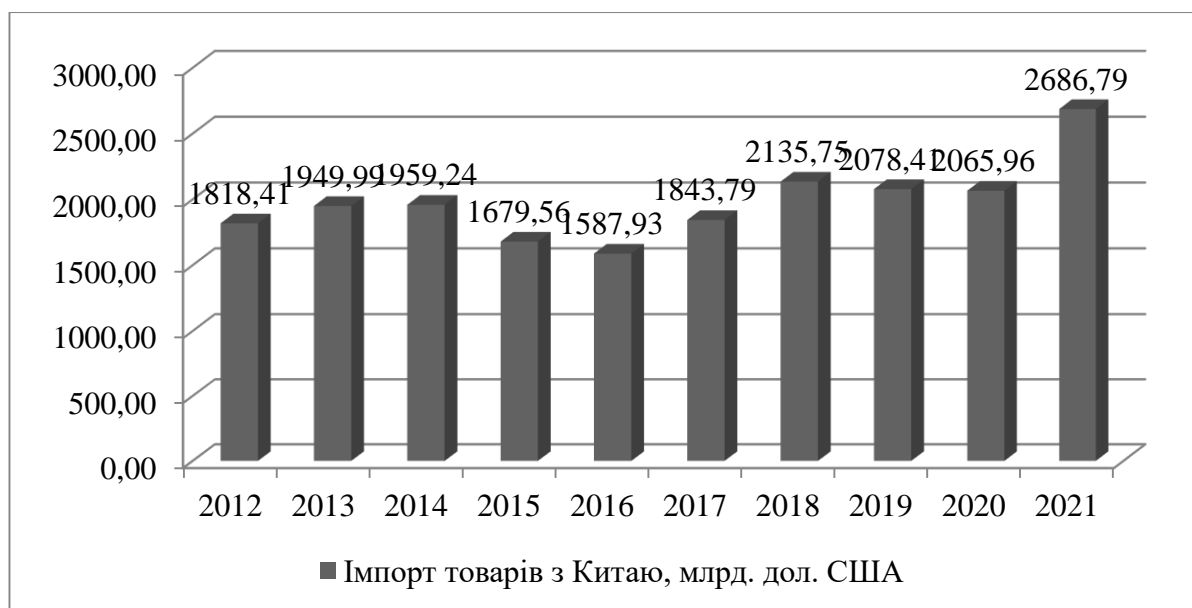

Рис. 2.13. Динаміка вартості імпорту товарів з Китаю з 2011 по 2021 рр., млрд. дол. США

Примітка. Складено автором за даними Tradingeconomics.com

Відповідно до даних рис. 2.13, упродовж 2012-2021 рр. відбулося зростання імпорту товарів з Китаю на 868,38 млрд. дол. США або на 47,75%. У 2021 році Китай імпортував товарів приблизно на 2,069 трильйона дол США. Це свідчить про збільшення вартості імпорту приблизно на 30 % порівняно з попереднім роком. У 2013 році Китай випередив Сполучені Штати як найбільший у світі торговець товарами. Того року імпорт та експорт Китаю склав понад чотири трильйони дол США. Протягом останнього десятиліття спостерігалось досить постійне зростання імпорту, за винятком 2009 та 2015-2016 років. Імпорт товарів Китаєм скоротився приблизно на 11% через світову фінансову кризу в 2009 році, перш ніж відновитися до позитивного зростання в 2010 році. У 2015 році китайський імпорт скоротився на 13,2 відсотка через глобальну невизначеність після кількох геополітичних конфліктів, спалахів захворювань, і тероризм, за словами міністра торгівлі Китаю. У 2021 році імпорнтний внесок Китаю у валовий внутрішній продукт (ВВП) становив близько 15,2 відсотка. У тому ж році китайський експорт перевищив імпорт

країни приблизно на 676,7 млрд дол США, створивши значне позитивне сальдо торгівлі товарами. Країни АСЕАН і Європейського Союзу були найважливішими торговими партнерами Китаю з імпорту, імпорт яких становив приблизно 2,55 млрд юанів і 2 млрд юанів відповідно в 2021 році.

Більш повне уявлення про географічний розподіл зовнішньої торгівлі КНР у 2021 році дає рис. 2.14.

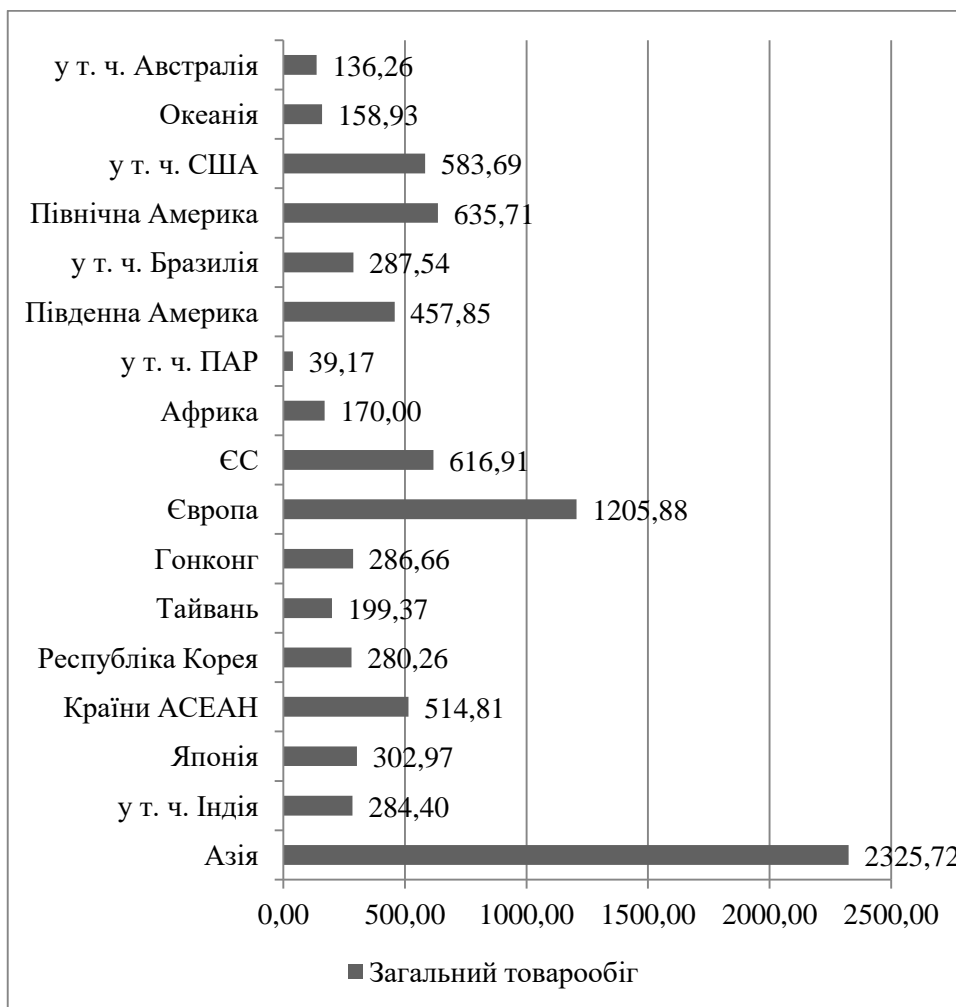

Рис. 2.14. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Китаю, 2021 р., млрд. дол. США

Примітка. Складено автором на основі даних інформаційного агентства unian.ua.

Провідними торговельними партнерами КНР стабільно залишаються азіатські сусіди – Японія, Республіка Корея і також Тайвань і Гонконг, які враховуються у статистиці як зовнішньоторговельні партнери, ЄС, де лідирує Німеччина, а також США. При цьому частки західних партнерів, як правило,

змінювалися незначно. При цьому, однак, частка країн АСЕАН істотно зросла завдяки створенню зони вільної торгівлі з Китаєм – з 7,4% у 2006 р. до 12,2% у 2021 р. Частки Тайваню (позначений як «китайський Тайбей») і Республіки Корея збереглися на близьких рівнях (відповідно 2 і 4%), тоді як частка Японії внаслідок погіршення політичних відносин з Китаєм впала з 9,5 до 6% [100].

Протягом двох десятиліть після старту політики реформ і зовнішньоекономічної відкритості Китай не приділяв належної уваги торгівлі послугами, перш за все внаслідок певного відставання третинної сфери економіки у країні в цілому. Ситуація радикально змінилася після приєднання КНР до СОТ. Китай взяв на себе серйозні зобов'язання щодо відкриття зовнішнього світу торгівлі послугами. Центральний уряд країни скасував 2300 нормативних акти і відомчих правил, що не відповідали нормам СОТ. Одночасно була прийнята серія нормативних актів щодо доступу іноземних постачальників послуг до банківської, страхової, будівельної та транспортної галузей. Китай активізував міжнародну співпрацю і підвищив свою конкурентоспроможність в таких сферах, як телекомунікації та Інтернет. Результатом стала різка активізація торгівлі послугами, за обсягом якої Китай з 12-го місця у світі перемістився на 2-е. За період 2012–2021 рр. імпорт послуг КНР збільшився з 39,3 до 467,6 млрд. дол. США при середньорічному прирості 16,7%. Частка країни у світовому імпорті послуг перевищила 10%. Обсяг експорту послуг Китаєм збільшився за той же період з 31 до 228,2 млрд. дол. США при середньорічному прирості 13,3% [100]. Безсумнівно, зіграв свою роль загальний розвиток сфери послуг у Китаї. У торгівлі новими видами послуг у Китаї найбільш сильні позиції у сфері телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг. Навпаки, КНР має істотний негативний баланс в обміні страховими послугами і особливо у платі за використання прав інтелектуальної власності. За підсумками 2021 р. на торгівлю послугами довелося 14,5% загального обсягу зовнішньої торгівлі Китаю товарами і послугами.

Очевидною є важлива роль Китаю у забезпеченні глобального економічного розвитку. Незважаючи на негативний вплив торговельної війни зі США у 2019 році та пандемії COVID-19 економіка Китаю продемонструвала надзвичайну стійкість. Так, середні щорічні темпи зростання реального ВВП знизилися з 7 % у 2016-2018 роках до 6 % у 2019 році та до 2,3% у 2021 році. Пандемія негативно вплинула майже на всі сектори економіки Китаю, за виключенням сектору фінансових послуг та інформаційних технологій, проте починаючи з середини 2021 року економіка Китаю почала відновлюватися, чому сприяли державні інвестиції та міжнародна торгівля [100].

Варто відзначити, що торгівля Китаю з розвиненими країнами відрізнялася досить високою часткою машин і устаткування. Така ситуація стимулювала Китай до активного імпортозаміщення, перш за все щодо компонентної бази. На це, зокрема, орієнтована програма розвитку машинобудування країни «Зроблено в Китаї 2025», яка викликала серйозне побоювання на Заході саме прагненням Пекіну знизити залежність від імпорту у високотехнологічних областях. КНР налаштована й далі активно покращувати свої позиції у ланцюжках доданих вартостей, бачачи в цьому важливу складову частину свого перетворення з «великої» торговельної держави на «потужну» [32].

Підводячи підсумки політики зовнішньоекономічної відкритості Китаю в пореформений період, можна констатувати, що вона зіграла критично важливу роль у модернізації країни і в її трансформації на одну з провідних держав світу. Китай увійшов до низки світових лідерів за обсягами торгівлі, демонструючи, що він добре адаптувався до процесу глобалізації світової економіки і став одним з головних її бенефіціарів. Офіційну позицію Китаю наразі відрізняють прихильність глобалізації, протидія протекціонізму, курс на активне економічне співробітництво в усіх напрямках. Така позиція цілком закономірна, якщо зовнішньоекономічні зв'язки залишаться одним з провідних чинників розвитку КНР на доступну для огляду перспективу.

2.2. Оцінка інвестиційно-торгового потенціалу Китаю

Зараз Китай є країною з доходом вище середнього. У майбутньому буде важливо, щоб зусилля з подолання бідності дедалі більше переходили до усунення вразливості великої кількості людей, які все ще вважаються бідними за стандартами країн із середнім рівнем доходу, включно з тими, хто живе в містах.

Високі темпи зростання Китаю, засновані на інвестиціях, недорогому виробництві та експорті, значною мірою досягли своєї межі та призвели до економічних, соціальних та екологічних дисбалансів. Зменшення цих диспропорцій вимагає змін у структурі економіки від виробництва до високовартісних послуг, від інвестицій до споживання та від високої до низької вуглецевої інтенсивності.

Протягом останніх кількох років зростання сповільнилося перед обличчям структурних обмежень, включаючи зниження зростання робочої сили, зменшення віддачі від інвестицій та уповільнення зростання продуктивності. Завдання на майбутнє полягає в тому, щоб знайти нові рушійні сили зростання, одночасно вирішуючи соціальні та екологічні спадщини попереднього шляху розвитку Китаю [94].

Швидке економічне зростання Китаю перевищило темпи інституційного розвитку, та існують важливі інституційні та реформаційні прогалини, які Китаю необхідно усунути, щоб забезпечити високоякісний і стійкий шлях зростання. Роль держави має розвиватися та зосереджуватися на забезпеченні чіткого, справедливого та стабільного бізнес-середовища, зміцненні регуляторної системи та верховенства права для подальшої підтримки ринкової системи, а також забезпечення справедливого доступу до державних послуг для всіх громадян.

Найбільші банки у світі станом на грудень 2021 року за активами представлені на рис. 2.15.

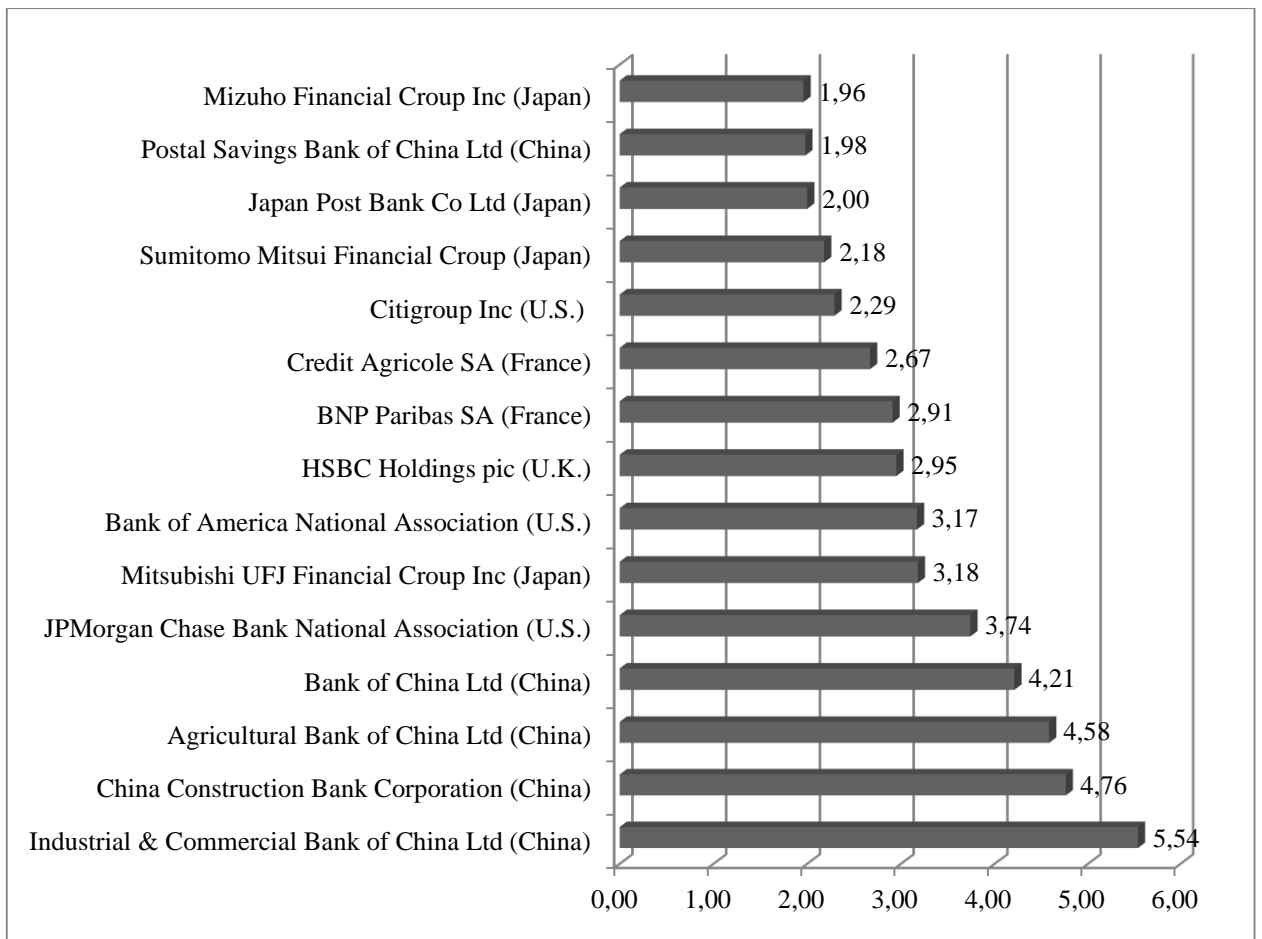

Рис. 2.15. Найбільші банки у світі станом на грудень 2021 року за активами (у трлн дол. США)

Примітка. Складено автором за даними Tradingeconomics.com

Відповідно до даних рис. 2.15, найбільшим банком у світі за загальними активами у 2021 році став Industrial and Commercial Bank of China (ICBC). Того року загальні активи банку досягли приблизно 5,54 трильйонів доларів США. Наступні три найбільші банки того року також були китайськими: Китайський будівельний банк, Сільськогосподарський банк Китаю та Банк Китаю.

Позики Китаю країнам з низьким і середнім рівнем доходу в 2020 році склали 13,8 млрд дол США. Незважаючи на те, що Китай все ще залишається найбільшим кредитором у світі, кредити Китаю впали приблизно до 40% від рекордного рівня, який спостерігався в 2018 році (33,1 млрд дол США). Проте суттєвих змін у списку одержувачів кредиту не відбулося. Вважається, що причиною зменшення обсягу кредитів є те, що Китай став обережніше

кредитувати країни з низьким і середнім рівнем доходу в цілому після змін в економічному середовищі та збільшення проблемних кредитів, що викликає занепокоєння щодо погашення. Навряд чи кредитування знову значно зросте.

Цілком можливо, що скорочення китайського кредитування може призвести до ситуацій, коли країни з низьким і середнім рівнем доходу не матимуть коштів, необхідних для розвитку соціальної інфраструктури, або зазнають погіршення грошового потоку в іноземній валюті. У міру того, як у 2010-х роках обсяг позик, наданих Китаєм країнам із низьким і середнім рівнем доходу, почав збільшуватися, прозвучали попередження щодо зростання впливу Китаю, і почали чути термін «боргова пастка». Однак, згідно зі статистикою міжнародної заборгованості Світового банку, кредитування Китаю досягло свого піку в 2018 році і з тих пір скоротилося.

Варто відзначити, що однією з причин скорочення китайського кредитування країн з низьким і середнім рівнем доходів є зміни в економічному середовищі навколо країни. Не тільки сповільнилося економічне зростання, але й профіцит рахунку поточних операцій Китаю, який перевищив 100 млрд дол США з 2005 року, різко впав до 24,1 млрд дол США в 2018 році, коли торговельні тертя зі США посилювалися. З огляду на те, що його величезний профіцит поточного рахунку піддається міжнародній критиці, схоже, що Китай мав намір збільшити кредитування країн з низьким і середнім рівнем доходу і таким чином компенсувати погіршення своєї міжнародної репутації. Крім того, як показує урядова стратегія подвійного обігу, яка привернула велику увагу в 2020 році, той факт, що політика Китаю була, умовно кажучи, зосереджена на внутрішньому попиті, також вважається фактором. Зважаючи на свій розмір, Китай займає центральне місце в багатьох питаннях регіонального та глобального розвитку. Незважаючи на те, що Китай не є основним джерелом історичних кумулятивних викидів, сьогодні на Китай припадає 27 % щорічних світових викидів вуглекислого газу та третина світових викидів парникових газів, причому викиди на душу населення зараз перевищують показники Європейського Союзу, хоча трохи нижче середнього

рівня в ОЕСР та значно нижче рівня Сполучених Штатів, а забруднення повітря та води впливає на інші країни. Глобальні екологічні проблеми неможливо вирішити без участі Китаю. Зростаюча економіка Китаю також є важливим джерелом глобального попиту. Економічне відновлення балансу створить нові можливості для промислових експортерів, хоча це може знизити попит на товари в середньостроковій перспективі.

Китай все більше впливає на інші економіки, що розвиваються, через торгівлю, інвестиції та ідеї. Багато складних проблем розвитку, з якими стикається Китай, стосуються інших країн, зокрема перехід до нової моделі зростання, швидке старіння, побудова економічно ефективної системи охорони здоров'я та просування енергетичного шляху з меншим вмістом вуглецю [94]. Уповільнення ринку нерухомості, викликане посиленням законодавства, що призвело до скорочення ліквідності для забудовників, ще більше вплинуло на економічну активність. Попит на житло залишається низьким через слабкі настрої покупців житла на тлі повторних спалахів COVID-19 і бойкоту іпотечних кредитів власниками будинків, які ще будуються. У середньостроковій перспективі економіка Китаю продовжує стикатися зі структурним уповільненням. Потенційне зростання має тенденцію до зниження, що віддзеркалює несприятливу демографічну ситуацію, повільне зростання продуктивності та посилення обмежень для моделі зростання, що базується на боргу та інвестиціях. З огляду на ці виклики, макроекономічну політику необхідно ретельно відкалібрувати, щоб не посилювати фінансові ризики. Необхідні структурні реформи, щоб активізувати перехід до більш збалансованого високоякісного зростання.

Уряд Китаю зробив інновації головним пріоритетом у своєму економічному плануванні через низку гучних ініціатив, таких як «Зроблено в Китаї 2025», план, оголошений у 2015 році щодо модернізації та модернізації китайського виробництва в 10 ключових секторах за допомогою великої державної допомоги. щоб зробити Китай головним глобальним гравцем у цих секторах. Однак такі заходи дедалі більше викликають занепокоєння щодо

того, що Китай має намір використовувати промислову політику, щоб зменшити залежність країни від іноземних технологій (зокрема шляхом блокування іноземних компаній у Китаї) і зрештою домінувати на світових ринках. У 2017 році адміністрація Трампа розпочала розслідування за Розділом 301 політики Китаю щодо інновацій та інтелектуальної власності, яка вважається шкідливою для економічних інтересів США. Згодом він підвищив тарифи на 25% на імпорт із Китаю на суму 250 млрд дол, а Китай підвищив тарифи (від 5% до 25%) на імпорт із США на суму 110 млрд дол. Такі заходи різко скоротили двосторонню торгівлю в 2019 році. 10 травня 2019 року президент Трамп оголосив, що розглядає можливість підвищення мит майже на всі продукти з Китаю, що залишилися. Затяжний і ескалуєчий торговельний конфлікт між США і Китаєм може мати негативні наслідки для китайської економіки [94].

Динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з Китаю в Сполучені Штати з 2011 по 2021 рр. представлена на рис. 2.16.

Рис. 2.16. Динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з Китаю в Сполучені Штати з 2011 по 2021 рр., млрд. дол. США

Примітка. Складено автором за даними Statista.com

Відповідно до даних рис. 2.16, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) з Китаю в Сполучені Штати з 2011 по 2021 рр. зросли на 31,17 млрд. дол. США. У 2021 році китайські компанії інвестували 38,25 млрд дол США у фірми в

Сполучених Штатах, якщо оцінювати їх на основі історичних витрат. Цей рівень прямих іноземних інвестицій (ПІІ) різко зріс з 2015 по 2016 рік.

У Китаї є багато транснаціональних компаній інших країн, таких як DuPont. Крім того, у Китаї є власні багатонаціональні компанії, такі як SOFCO в інших країнах. За останні два десятиліття реформ і відкритості Китай досяг швидкого прогресу в галузі економічного розвитку. Великі групи споживачів, відносно дешева робоча сила та державна стратегія залучення інвестицій привернули увагу транснаціональних компаній. Тепер продукція транснаціональних компаній проникла в багато куточків нашого повсякденного життя, від промислового виробництва до комерційної роздрібною торгівлі, від нашої їжі та одягу до культури та розваг, звичайні китайці можуть вільно назвати продукцію кількох транснаціональних компаній брендом. Незаперечним фактом є те, що транснаціональні компанії інвестують у Китай і далі просувають свою стратегію локалізації, а також просувають локалізацію з усіх боків і в різних сферах.

З точки зору класичної теорії економічного зростання, вихід транснаціональних компаній збільшує пропозицію факторів капіталу, що, у свою чергу, впливає на прогрес китайської економіки. Якщо проаналізувати інтуїтивно, то вихід транснаціональних компаній збільшив джерело внутрішніх інвестиційних коштів, а за інших незмінних обставин це може відповідно збільшити швидкість економічного зростання. Після надходження прямих іноземних інвестицій до Китаю необхідно збільшити інвестиції в таку інфраструктуру, як енергетика, транспорт і зв'язок, щоб прискорити зростання внутрішніх інвестицій і розширити загальний соціальний попит, що сприятиме економічному розвитку Китаю.

З іншої точки зору, інвестиції транснаціональних компаній збільшили загальний обсяг капіталовкладень у Китаї та певною мірою заповнили дефіцит коштів для Китаю на основі модернізації будівництва, що значною мірою сприяло розвитку національної економіки Китаю [2].

Поглинання прямих іноземних інвестицій може не тільки збільшити нагромадження капіталу та збільшити темпи формування капіталу в приймаючій країні, але, що більш важливо, поглинаючи прямі іноземні інвестиції, можна запроваджувати нові технології для підвищення технічного рівня приймаючої країни та збільшення темпів випуску капіталу. , тим самим сприяючи економічному зростанню [3].

Трансфер технологій транснаціональними компаніями можна розділити на імпорт технологій і поширення технологій. Технічний внесок стосується внутрішнього технічного внеску транснаціональних компаній через закордонні дочірні компанії. У кооперативних операціях іноземні компанії зазвичай інвестують у машини та обладнання, права промислової власності, власні технології тощо, що обов'язково супроводжується передачею та використанням факторів виробництва. Щоб уникнути перенесення своєї технології виробництва та управлінського досвіду на ці спільні (кооперативні) підприємства.

Потоки ПІІ зі Сполучених Штатів до Китаю навіть вищі, ніж потоки в цій статистиці. Окрім прямих іноземних інвестицій, країни пов'язують мільярди дол США торговельної вартості, значна частина якої включає в себе інтегровані ланцюжки поставок, через які проміжні продукти доставляються туди й назад, перш ніж кінцевий продукт потрапить до споживачів. Однак ці тісні економічні відносини не передбачають політичного партнерства. По суті, країни, які, на думку більшості аналітиків, почали торговельну війну, починаючи з 2018 року.

Зростання глобального економічного впливу Китаю та його економічна та торгова політика мають значні наслідки для Сполучених Штатів і, отже, становлять великий інтерес для Конгресу. Незважаючи на те, що Китай є великим і зростаючим ринком для американських компаній, його неповний перехід до вільної ринкової економіки призвів до економічної політики, яка вважається шкідливою для економічних інтересів США, наприклад промислової політики та крадіжки інтелектуальної власності США. У цьому

звіті міститься інформація про економічне зростання Китаю; описує його сучасну економічну структуру; визначає виклики, з якими стикається Китай для підтримки економічного зростання; і обговорює виклики, можливості та наслідки економічного зростання Китаю для Сполучених Штатів.

Китай розширює свою ініціативу «Один пояс, один шлях», інвестуючи в інфраструктуру за кордоном у різних частинах Азії. Однак ці відтоки поки що не досягають значень, зазначених у цій статистиці, частково через менший розмір цільових економік. Тим не менш, більшість чистих прямих закордонних інвестицій з Китаю йде в Азію. Цей показник дещо відрізняється, оскільки він не дає загальний обсяг інвестицій, але він підкреслює важливість регіональних зв'язків для китайських інвесторів.

Динаміка зміни сальдо поточного рахунку (% ВВП) в Китаї з 2011 по 2021 рр. представлена на рис. 2.17.

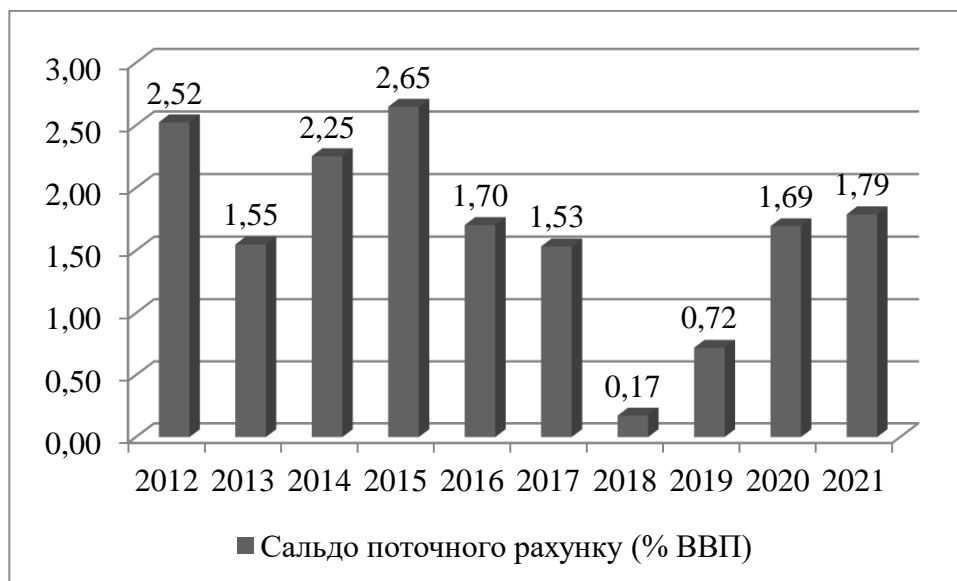

Рис. 2.17. Динаміка зміни сальдо поточного рахунку (% ВВП) в Китаї з 2011 по 2021 рр., %

Примітка. Складено автором за даними Statista.com

Відповідно до даних рис. 2.17, упродовж 2012-2021 рр. відбулося скорочення сальдо поточного рахунку (% ВВП) в Китаї на 0,74%.

У доларовому еквіваленті в четвертому кварталі поточний рахунок Китаю зафіксовано профіцит у розмірі 118,4 млрд дол США, у тому числі

профіцит у розмірі 182,8 млрд дол США в торгівлі товарами, дефіцит у розмірі 15,2 млрд дол США в торгівлі послугами, дефіцит у розмірі 55,5 млрд дол США. за основними доходами та профіцитом у 6,2 млрд. дол за вторинними доходами. За рахунками капіталу та фінансовими рахунками зареєстровано дефіцит у розмірі 32,1 млрд дол США, у тому числі дефіцит у розмірі 5 млн дол США за рахунком капіталу та профіцит у розмірі 10,1 млрд дол США за фінансовим рахунком (без урахування резервних активів), а резервні активи зросли на 42,2 млрд дол США.

У перерахунку на долар США у 2021 році поточний рахунок Китаю зафіксовано профіцит у розмірі 317,3 млрд дол США, у тому числі профіцит у розмірі 562,7 млрд дол США в торгівлі товарами, дефіцит у розмірі 99,9 млрд дол у розмірі торгівлі послугами, дефіцит у розмірі 162 млрд дол США в первинний дохід і профіцит у 16,5 млрд дол США за вторинним доходом. Рахунки операцій з капіталом і фінансові операції зафіксували дефіцит у розмірі 149,9 млрд дол США, у тому числі профіцит у розмірі 92 млн дол США за рахунком капіталу, профіцит у розмірі 38,2 млрд дол США за фінансовим рахунком (без урахування резервних активів), а резервні активи зросли на 188,2 млрд дол США.

У показнику СПЗ в четвертому кварталі 2021 р. Китай зафіксував профіцит у розмірі 84,2 млрд СПЗ за поточним рахунком і дефіцит у 22,7 млрд СПЗ за рахунком капіталу та фінансовим рахунком. Фінансовий рахунок (за винятком резервних активів) зафіксував профіцит у розмірі 7,2 млрд SDR, а резервні активи зросли на 29,9 млрд SDR (Додаток Б).

У перерахунку на СПЗ у 2021 році Китай зафіксував профіцит у розмірі 223,1 млрд СПЗ за поточним рахунком і дефіцит у розмірі 105,4 млрд СПЗ за рахунком капіталу та фінансовим рахунком. Фінансовий рахунок (за винятком резервних активів) зафіксував профіцит у розмірі 26,6 млрд SDR, а резервні активи зросли на 132 млрд SDR (Додаток В). Завдяки ефективному стримуванню COVID-19 у Китаї ризикові активи країни показали відносно хороші результати порівняно з активами в розвинутих економіках. Крім того,

після того, як головні центральні банки оприлюднили надзвичайно пом'якшену монетарну політику у відповідь на пандемічний шок, різниця між процентними ставками Китаю та країн з розвинутою економікою стала історично високою, щоб залучити міжнародний приплив капіталу.

Таким чином, надходження інвестицій у безпеку Китаю упродовж 2021 р. досягли 87,3 млрд дол США з 57,9 млрд дол США раніше, що на 50,8% більше. Навпаки, відтік за статтями «іноземна валюта та депозити» та «іноземна позика» 2021 р. став набагато більшим, ніж у 2020 році, що призвело до значного відтоку капіталу. Швидше за все, це пов'язано зі скороченням ODI Китаю в 2021 році. Незважаючи на те, що зовнішній баланс Китаю у 2021 р. є ефективним, влада цієї країни все одно повинна усвідомлювати крихкість цієї рівноваги, яка базується на слабкому глобальному середовищі. Зважаючи на це, влада повинна обережно керувати рахунком капіталу, щоб захиститися від відтоку капіталу в рамках скорочення кількісного пом'якшення (QE) у майбутньому. Водночас влада має скористатися шансом продовжити фінансові реформи внутрішнього фінансового ринку. Окрім зміцнення банківського сектору, влада може зробити внутрішні ринки акцій та облігацій більш сприятливими для міжнародних інвесторів. Зрештою, іноземні холдинги китайського ринку облігацій і акцій становлять лише близько 4% від загальної ринкової вартості, що означає великий простір для припливу капіталу.

2.3. Оцінка поточних векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі

За останнє десятиліття Китайська Народна Республіка стала провідним торговельним та інвестиційним партнером острівних держав Тихого океану та головним постачальником іноземної допомоги та позик, зокрема через ініціативу «Один пояс, один шлях», стратегію розвитку глобальної інфраструктури Китаю, яка зараз має проекти в 10 країнах регіону. На

дипломатичному фронті Китай збільшив свій слід у регіональних організаціях, активізував візити на високому рівні, збільшив чисельність професійного дипломатичного персоналу в своїх посольствах і поглибив партнерство між правоохоронними органами та безпекою. Пандемія COVID-19 дала Китаю можливість створити додаткову доброзичливість, пожертвувавши вакцини та засоби індивідуального захисту та фінансуючи зусилля з відновлення економіки.

Китайські офіційні особи публічно не заявляли, що регіон тихоокеанських островів є зоною підвищеного стратегічного інтересу, але переваги для Пекіна від посилення взаємодії з регіоном очевидні. Можливо, більшою мірою, ніж будь-яка інша географічна зона, тихоокеанські острови пропонують Китаю можливість з низькими інвестиціями та високою винагородою здобути символічні, стратегічні та тактичні перемоги у виконанні своєї глобальної програми. Загалом низький рівень економічного розвитку тихоокеанських країн і обмежена участь, яка часто сприймається в місцевих столицях як нехтування, яку вони отримали від інших регіональних держав, включаючи Австралію, Японію, Нову Зеландію та Сполучені Штати, створили геостратегічну порожнечу, яку Китай намагався заповнити, використовуючи методику, яку він відточив в інших країнах світу: іноземна допомога, інвестиції та позики приватного сектора, стійка дипломатія високого рівня, а в деяких випадках і інструменти захоплення еліти, такі як корупція та економічний примус. Ці інструменти дозволили Китаю досягти прогресу в ключових напрямках геостратегічних зусиль у Тихому океані, які виявилися важчими для реалізації в інших, більш спірних регіонах [85, с. 20].

Зростаючий вплив Китаю на островах Тихого океану створює виклик інтересам США, на який слід дивитися з тривогою, але не з тривогою. Сполучені Штати займають стратегічно вигідну позицію в регіоні завдяки своїй передовій присутності та довгій історії взаємодії з місцевими партнерами. Окрім штату Гаваї та територій Американського Самоа, Гуаму та Північних Маріанських островів, Сполучені Штати також підтримують

особливі відносини з трьома суверенними країнами в північній частині Тихого океану – Федеративними Штатами Мікронезії (FSM), Республікою Палау, і Республіка Маршаллові Острови (RMI).

У 1980-х роках Сполучені Штати уклали Договори про вільну асоціацію (COFA) з кожною з цих країн, які тепер називаються Вільно асоційованими державами (FAS). Компакти заснували кожен FAS як суверенну державу з правом на самовизначення та самоврядування. Усі троє покладають на Сполучені Штати повну відповідальність за безпеку та оборону FAS, що включає стратегічну заборону над землею, повітряним простором і територіальними морями; це право забороняти третім країнам доступ або використання територій FAS для військових цілей і право створювати бази США та оборонні об'єкти в FAS. В обмін на значну стратегічну безпеку та військову цінність, яку забезпечують положення безпеки, FAS отримує ключові переваги, такі як право вільного пересування та роботи в Сполучених Штатах та на їхніх територіях, а також економічну допомогу та доступ до деяких федеральних служб США. програмні послуги. Цей взаємовигідний набір зобов'язань і відповідальності закріплює зв'язки між США та FAS і створює взаємозалежність, але це не означає, що відносини за Договором є виключно трансакційними [100]. Навпаки, через десятиліття економічних, освітніх і міжособистісних зв'язків суспільства FAS глибоко переплелися з суспільством США, серед яких значна частка громадян FAS служить в армії США. Ці тісні зв'язки допомагають пояснити довговічність і підсилювальний характер моделі вільної асоціації, що лежить в основі договорів, економічні частини яких перебувають у процесі перегляду та оновлення до закінчення терміну їх дії у 2023 і 2024 роках.

Сьогодні відносини між США та FAS надають Сполученим Штатам значні переваги та мають потенціал для набагато більшого. Незважаючи на невелику територію, FAS відіграє важливу роль у плануванні оборони США, розташуванні збройних сил, морських операціях і прогнозуванні влади в Індо-Тихоокеанському регіоні та за його межами. Величезні територіальні моря

FAS, які охоплюють більшу частину північної частини Тихого океану, є важливим стратегічним буфером між оборонними засобами США на Гуамі та Гавайях і прибережними водами Східної Азії. Право США на стратегічну відмову в територіальних морях FAS об'єднує передову присутність США в регіоні та функціонує як плацдарм для взаємодії США з іншими тихоокеанськими державами. Крім того, випробувальний полігон протиракетної оборони США на атолі Кваджалейн на Маршаллових островах має вирішальне значення для можливостей космічної та протиракетної оборони США [79].

По всьому світу Пекін інвестує значні кошти в дипломатичні, безпекові, культурні та економічні зв'язки, намагаючись збільшити свій глобальний вплив, посилити свою здатність захищати та просувати свої національні інтереси, залучити підтримку на багатосторонніх форумах і в міжнародних установах, а також розірвати глобальний консенсус щодо ключових питань, які вона вважає несприятливими для своїх геополітичних амбіцій. Регіон тихоокеанських островів, який визначається як велика ділянка Тихого океану між прибережними водами Азії на заході, Гуамом на півночі та Гавайями на північному сході, а також Австралією та Новою Зеландією на півдні та південному заході, не став винятком.

Через активну глобалізацію, інтернаціоналізацію та науково-технічний прогрес значно розширюються зовнішньоекономічні зв'язки між країнами, що займаються міжнародною діяльністю, тому зовнішньоекономічна геостратегія змінюється не лише кількісно, а й проявляється в нових формах вияву, що необхідні для адаптації до сучасного міжнародного ринку та змін в економіці.

Зовнішньоекономічна геостратегія Китаю пройшла великий процес еволюції і те, яким ми його сьогодні бачимо це результат багатовікового розвитку з давніх часів започаткування міжнародної торгівлі в Китаї. Останню третину XX ст. – початок XXI ст. зовнішньоекономічна геостратегія розвивається під впливом стрімкого наростання глобалізаційних процесів, що відбуваються в системі міжнародних економічних відносин Китаю [11, с. 27].

Зовнішньоекономічна геостратегія Китаю базується на можливості отримання вигод саме від переваг міждержавних ділових операцій, тобто з того факту, що продаж даного товару в іншій країні або налагодження фірмою однієї країни виробництва в іншій країні, або надання послуг спільно фірмами двох країн третій, забезпечують залученим у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якби вели справу у своїх країнах [17, с. 41].

Сьогодні сутність поняття «зовнішньоекономічна геостратегія» включає ділові транзакції (угоди) між фізичними особами, фірмами та іншими (приватними і громадськими) організаціями, які здійснюються за межами національних кордонів. Зовнішньоекономічна геостратегія – це система ділових взаємовідносин та господарських операцій, які здійснюються суб'єктами господарювання двох або більше країн з метою отримання прибутку.

Згідно цього визначення можна стверджувати що проект «Один пояс, один шлях» являє собою зовнішньоекономічну геостратегію Китаю.

Даний проект має мету міжконтинентальної транспортної системи який буде приносити прибуток усім державам учасникам. Для розвитку інфраструктурних проєктів у країнах уздовж Нового шовкового шляху і Морського Шовкового шляху та з метою сприяння збуту китайської продукції в грудні 2014 року було створено інвестиційний Фонд Шовкового шляху. За даними вашингтонського аналітичного центру American Enterprise Institute, з заснування ініціативи, до 2021-го вартість інфраструктурних проєктів та інших транзакцій під егідою «Один пояс, один шлях» у низці країн, що розвиваються, досягла 838 млрд.дол США.[104]

Але кредити, які були видані на фінансування цих проєктів, швидко стають проблемними. За даними дослідницької групи Rhodium Group, загальна вартість виданих китайськими установами кредитів, які довелося реструктурувати у 2020-му і 2021-му, виросла до 52 млрд.дол США.[104]

Це більше ніж утричі перевищує 16 млрд.дол США які реструктурували за два роки до того. За оцінками Rhodium, загалом із 2001-го року Китаю

довелося переглянути умови кредитів для закордонних позичальників на суму 118 млрд.дол США

До реструктуризації кредитів часто входили списання, складання розкладу відкладених платежів або зниження відсоткової ставки. Але через те що все більше позичальників за ініціативою «Один пояс, один шлях» не могли впоратися з виплатами за кредитами, Китай засмоктало у вир «рятівних» кредитів, щоб деякі уряди не охопили кризи платіжних балансів.

Експерти зазначають, що такі «рятівні» кредити допомагають уникнути дефолтів, але мало чим зарадять щодо фінансових проблем, що лежать в основі неплатоспроможності. На думку одного експерта, Пекін тепер починає розуміти, що в деяких випадках фундаментальною проблемою є не ліквідність, а платоспроможність.

Наприклад, китайські фінустанови майже п'ять років намагалися підтримувати ліквідність Шрі-Ланки, щоб країна могла виплачувати старі борги і в неї не впав кредитний рейтинг.

Остається головне питання , чи хоче Китай займатися «рятівним» кредитуванням у довготривалій перспективі.

І це дуже важливе питання. Коли Китай почав фінансувати будівництво доріг, залізниць, портів, аеропортів та іншої інфраструктури, він зробив себе конкурентом міжнародних кредиторів, які займаються розвитком. Найпомітніший із таких кредиторів – це Світовий банк.[104]

Тепер, коли Пекіну доводиться переключити увагу на запобігання дефолтам, він починає брати на себе ту саму роль, яку зазвичай виконує МВФ, а саме: надання невідкладних кредитів, щоб країни змогли пережити економічні кризи.

Загальна вартість виданих китайськими установами кредитів, які довелося реструктурувати в 2020-му і 2021-му, виросла до 52 млрд.дол США

В аналітичній фірмі AidData виявили, що десятки мільярдів доларів «рятівних» кредитів Китай надає у вигляді твердої валюти, щоб позичальник мав змогу обслуговувати свої борги й уникнути дефолту.

Пакистан, Аргентина, Білорусь, Єгипет, Монголія, Нігерія, Туреччина, та Шрі-Ланка, це країни які попали під загрозу дефолту повідомили в AidData.

А коли дефолт стається, то політичні й економічні наслідки не забаряться. У Шрі-Ланки, яка має понад 50 млрд.дол США міжнародних боргів, жахлива нестача товарів першої необхідності, адже по суті в країні закінчилися резерви іноземної валюти.[104]

Дефолт Шрі-Ланки не спричинили виключно китайські кредити (загалом близько 5 млрд.дол США), але саме ці кредити виявилися особливо неоднозначними. Критики стверджують, що кредит «Один пояс, один шлях» на інфраструктурні проєкти продовжили під вищу відсоткову ставку, хоча такі проєкти часто не є рентабельними.

Проте не все так погано. Існує низка інфраструктурних об'єктів у країнах, що розвиваються, яких могло б не бути без допомоги Китаю. Завдяки залізниці довжиною 750 км від Аддис-Абеби до Джибуті шлях від столиці Ефіопії до головного порту країни займає близько 12 годин, а не три дні.

Як і сполучення від Момбаси до Найробі, яке обійшлося у 3,2 млрд.дол США тепер відбувається значно швидше. Гідроелектростанція в Уганді, яку збудували китайські підрядники. Автомобільні дороги та трубопроводи, які побудували в Центральній Азії та в Південно-Східній Азії, сприяють розвитку в цих країнах.[104]

Інтернаціоналізація направлена на посилення рівня взаємозв'язку між складовими елементами системи світового господарства, що реалізується у глобалізаційному процесі. Міжнародні корпорації виступають основною рушійною силою цього процесу. Формуючи тісні коопераційні взаємозв'язки між підконтрольними підприємствами на базі одиничного поділу праці, міжнародні корпорації Китаю закладають міцний фундамент цілісності і взаємозалежності глобальної економіки.

Слід зазначити стійкі тенденції розвитку мультинаціональності у міжнародному бізнесі Китаю, зумовлені зростанням числа міжнаціональних корпорацій з допомогою поступового входження у яких фірм із країн.

Мультинаціональні корпорації, що представляють інтереси Китаю, мають велику свободу вибору видів бізнесу та накопичили досвід роботи в умовах різноманіття культур, виходять на найвищий рівень міжнародності та залученості до зовнішньоекономічної геостратегії. Вони добре почуваються в умовах глобалізації, за якої міжнародні економічні зв'язки охопили практично всі країни світу, поставивши їх у залежність від зовнішньоекономічної геостратегії. Все це зумовлює інформаційні, функціональні, процесні, технологічні, інфраструктурні та організаційні зміни у міжнародному менеджменті [3].

Система міжнаціональних корпорацій, що займалися раніше виробництвом та реалізацією товарів, стала вирішувати складні та глобальні завдання, такі як створення та використання мережі мультинаціонального банківського, глобального комп'ютерного, інтелектуального обслуговування бізнесу в Китаї. Мультинаціональне обслуговування гарантує йому великий прибуток та високу ефективність, хоча при цьому відбувається розмивання національних економік, ідентичності народів, їх культур, способу життя та нівелювання традицій, що негативно позначається на особистісних, індивідуальних, моральних якостях людей. Разом з тим, транснаціональні, багатонаціональні, мультинаціональні корпорації дали потужний поштовх розвитку міжнародного менеджменту, потребам у вивченні сучасних видів простору його реалізації, оновленої психології, етики та культури ведення бізнесу, інституційних основ та адаптації технологій менеджменту до об'єктів прийняття управлінських, що постійно змінюються.

Система міжнародних економічних відносин Китаю формується на основі інтернаціоналізації факторів виробництва. Об'єктивною передумовою формування процесу інтернаціоналізації є міжнародний поділ праці, зміст якого полягає у єдності двох процесів – розчленування й об'єднання виробництва, відособлення і спеціалізації різних видів трудової діяльності залежно від наявності й достатності факторів виробництва, у їх взаємодії і взаємодоповненні. Характерною рисою господарства Китаю стала

інтернаціоналізація господарського життя, яку розуміють як зближення національних економік, що виявляється у зростанні виробничої взаємозалежності, міжнародному товарообігу, русі капіталів і робочої сили, взаємному впливі на найважливіші економічні процеси у Китаю. Інтернаціоналізація господарського життя як закономірність розвитку міжнародної економіки Китаю означає процес виходу суспільного виробництва за національні кордони [10, с. 49].

Поглиблюючи свою взаємодію та вплив на тихоокеанські острови, Пекін позиціонує себе для просування ряду своїх зовнішньополітичних цілей, багато з яких суперечать інтересам США:

- посилення потужності в Індо-Тихоокеанському регіоні через стратегічний доступ до портів і виключних економічних зон;
- культивування прихильників з правом голосу в міжнародних інституціях і збільшення кількості голосів, які прихильно ставляться до її позиції в міжнародних суперечках;
- обмеження міжнародного простору Тайваню та скорочення кількості офіційних дипломатичних партнерів Тайбею;
- побудова м'якої сили та просування китайської моделі політичного та економічного розвитку;
- розширення доступу до експортних ринків і диверсифікація ланцюгів постачання ключових товарів;
- просування ініціативи «Один пояс, один шлях» і захист китайських працівників і активів у регіоні;
- поглиблення торгових відносин;
- розчарування зусиль Сполучених Штатів та їхніх союзників щодо розміщення військової сили в західній частині Тихого океану; і
- збільшуючи свої можливості зі збору розвідувальної інформації та спостереження в більш широкому географічному діапазоні, приділяючи особливу увагу армії США.

Оскільки Пекін прагне розширити свій вплив серед тихоокеанських країн, зміцнення відносин між США та FAS буде важливим для забезпечення інтересів США в регіоні. Китайські стратеги стверджують, що розгортання нових авіаносців ВМС Народно-визвольної армії означає, що перший ланцюг островів, що відноситься до першої лінії великих архіпелагів від континентального узбережжя материка, який включає Японію, Тайвань і північні Філіппіни, не є більше суттєвого обмеження морської могутності Китаю, сигналізуючи про прагнення Китаю спрямувати силу за межі прибережних вод Азії. Оскільки Пекін прагне розвинути справжній військово-морський флот (спроможний діяти в усьому світі), право США на стратегічну відмову в територіальних морях FAS і передова присутність, що забезпечується оборонними об'єктами США на територіях FAS і поблизу них, ставатимуть все більш важливими для стримування Китаю. проектування сил і підтримання вільних і відкритих морських коридорів в Індо-Тихоокеанському регіоні. Крім того, хоча три вільно асоційовані держави мають різні погляди на Китай, вони поділяють з Вашингтоном бажання уникнути надмірного впливу Китаю в регіоні таким чином, щоб витіснити роль традиційних міжнародних партнерів, і вони є важливою стримомою проти зусиль Пекіна щодо створити альтернативну регіональну архітектуру, сприятливу для її геополітичного порядку денного [8, с. 107].

Взаємовідносини за Договором ґрунтуються не лише на спільній повазі та глибоких культурних і економічних зв'язках між FAS і Сполученими Штатами, але й на взаємно визнаних перевагах і зобов'язаннях. Зв'язки багатогранні і складні. Завдяки угодам і довгій історії, що передувала їм, Сполучені Штати та FAS розвинули суспільні зв'язки, які є ключовою причиною довговічності моделі вільної асоціації в основі угод, яку не слід розглядати як суто транзакційні домовленості, а натомість як вираження спільних демократичних цінностей і десятиліть історії. Сьогодні багато громадян FAS мають тісні особисті та економічні зв'язки зі Сполученими Штатами, включаючи членів сім'ї, які живуть і працюють у штатах і

територіях США. Громадяни FAS вступають до збройних сил США частіше, ніж громадяни США, і, швидше за все, шукатимуть можливості отримати освіту в Сполучених Штатах, ніж у будь-якій іншій країні. Громадяни FAS також переважно споживають американські медіа та купують американські бренди [34, с. 53].

Незважаючи на ці міркування, угоди також ґрунтуються на взаємно зрозумілій стратегічній логіці, згідно з якою Сполучені Штати надають економічну допомогу та доступ до внутрішніх програм в обмін на право використовувати території FAS для оборонної діяльності та позбавляють конкурентів доступу до територіальних морів FAS, суші і повітряний простір для військових цілей. Визнання цієї стратегічної логіки не принижує відносини між США та FAS, а натомість зміцнює взаємозалежність між Сполученими Штатами та FAS. Ця взаємозалежність забезпечила відчутні та тривалі вигоди для обох сторін і пропонує переконливе обґрунтування для відновлення фінансування за Договором на умовах, які вважаються справедливими та розумними для всіх сторін [6, с. 31].

Стан відносин між США та FAS є важливим барометром довговічності альянсів і партнерств США та регіональних демократичних норм. Спектр послуг і привілеїв, які Сполучені Штати надають громадянам FAS, не має аналогів у світі; жодна інша суверенна країна не надає Вашингтону стільки контролю та нагляду за своєю обороною, як FAS. Ця взаємозалежність означає, що міцність зв'язків між США та FAS і добробут суспільств FAS мають велике значення в іноземних оцінках цінності та довіри до зобов'язань США. Для союзників США за договором, особливо тих, хто знаходиться в Східній Азії, погіршення зв'язків між США та FAS може розглядатися як показник відсутності зобов'язань США щодо регіону. Острівні країни в південній частині Тихого океану також бачать міцність відносин США та FAS як провідну роль у прихильності Вашингтона до регіону тихоокеанських островів у цілому [17, с. 41].

Відносини між США та ФАС є міцними, але нездатність досягти взаємно задовільного рішення на переговорах щодо Договору стане серйозною поразкою для інтересів США та регіональної безпеки. Практично в усіх сферах – від дипломатичних відносин до економічних зв'язків і культурних і освітніх зв'язків – Сполучені Штати безсумнівно є найважливішим міжнародним партнером ФАС. Але міцність зв'язку не слід сприймати як даність. Термін дії ключових положень угод закінчується протягом наступних двох років. Якби переговори затягнулися або призвели до результатів, які уряд ФАС вважав би несправедливими або неповажними, основна логіка відносин Договору постала б під сумнів. Урядам ФАС може бути запропоновано звернутися до інших держав, таких як Китай, щоб компенсувати дефіцит фінансування. Невдача переговорів також може призвести до поділу Федеративних Штатів Мікронезії, до складу яких входять Чуук, Косрае, Понпеї та Яп (див. карту на сторінці 5), на кілька менших штатів, що збільшить можливості іноземного впливу в регіоні та підривають зусилля США сприяти миру, безпеці та стабільності в Тихому океані [15, с. 28].

Китай не зосереджувався на ФАС у своїх зусиллях зі зміцнення впливу в Тихоокеанському регіоні настільки, наскільки він зосереджувався на країнах південної частини Тихого океану, але, тим не менш, позиціонує себе, щоб скористатися будь-яким погіршенням відносин США та ФАС. Протягом останнього десятиліття Китай доклав активних зусиль, щоб посилити свій вплив у регіоні тихоокеанських островів за допомогою дипломатичної взаємодії, гуманітарної допомоги, закордонних інвестицій, зв'язків між людьми та збільшення торгівлі. ФАС не була таким центром уваги для цих зусиль, як решта регіону, значною мірою через те, що Палау та Маршаллові Острови продовжують визнавати Тайвань, а також через тісні військові та оборонні відносини США, які допомогли запобігти значному вторгненню Китайський вплив. Однак ця ситуація може легко змінитися. Пекін вважає архітектуру безпеки США в Тихому океані перешкодою для свого розвитку у велику морську державу і, ймовірно, намагатиметься скористатися

погіршенням відносин між США та FAS. Ризик отримання Пекіном такого стратегічного надприбутку є ключовою причиною, чому Вашингтону варто інвестувати у свої відносини з урядами FAS [56].

Лідери FAS хочуть, щоб Сполучені Штати приділяли більше уваги питанням, які є найбільш важливими для громадян FAS. Вони надають пріоритет особистим стосункам, досягненню консенсусу шляхом постійної взаємодії та жестів взаємної поваги. Справедливо це чи ні, але вони стурбовані тим, що США покинуть і знехтують ними, і що Сполучені Штати не сприймають їхнє занепокоєння серйозно. Призначення спеціального уповноваженого Президента з переговорів про угоду було тепло сприйнято як позитивний крок у підтримці відносин США та FAS і демонструє, що Вашингтон справді серйозно ставиться до переговорів. У спільній заяві Сполучених Штатів і Маршаллових Островів після першої поїздки спеціального посланника до Маджуро в червні 2022 року висловлено оптимізм щодо швидкого завершення переговорів щодо фінансування Договору, припускаючи, що цей жест допоміг розпочати діалог. Лідери FAS також прагнуть підтвердження того, що Вашингтон розуміє та підтримує політичні пріоритети FAS, такі як стійкість до зміни клімату, вирішення сприйнятого мікроменеджменту економічної допомоги за Договором, збільшення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), посилення нагляду та економічного розвитку ключових секторів, таких як рибальство. Маршаллові Острови також сильно зосереджені на пошуку вирішення спадщини ядерних випробувань США на атолах Еніветак і Бікіні. Перегляд економічних положень дає можливість Вашингтону продемонструвати свою прихильність, беручи участь у розмовах щодо питань, важливих для FAS [67].

Зміна клімату є однією з головних проблем безпеки FAS. Статус Китаю як найбільшого у світі викиду парникових газів підриває його участь у регіоні, але Вашингтон не повинен заспокоюватися щодо своєї ролі. Оскільки FAS стикається з підвищенням рівня моря, міграція, особливо до громад США, ймовірно, посилить і загострить проблеми безпеки, економічні та соціальні

проблеми. Китай позиціонує себе як відповідального глобального гравця у боротьбі зі зміною клімату у своїй взаємодії з острівними державами Тихого океану. Ця стратегія в поєднанні з іноземною допомогою, спрямованою на підвищення кліматичної стійкості, заслужила доброзичливість регіональних урядів і підтримала зусилля Пекіна залучити небагатьох дипломатичних партнерів Тайваню, що залишилися в регіоні. На практиці, однак, зобов'язання Китаю щодо скорочення викидів для досягнення цілей, встановлених Паризькою угодою про зміну клімату 2015 року, залишаються недостатніми. Крім того, глобальні інвестиції Китаю в енергетику та інфраструктуру значною мірою зосереджені на викопному паливі та промисловій діяльності з інтенсивним викидом вуглецю. На сьогоднішній день Сполучені Штати та їх партнери переважно відмовляються критикувати Пекін за його лицемірство або пропонувати контрнарратив, який підкреслює їхні кліматичні амбіції [8, с. 107].

Взаємодія США з FAS наразі визначається розгалуженою та децентралізованою системою бюрократичних дій, які підривають інтереси національної безпеки США та послаблюють двосторонні відносини. Така ситуація є частково результатом обсягу та складності угод, які передбачають діяльність та обов'язки багатьох федеральних агентств США. Розподіл відповідальності та каналів комунікації означає, що уряди FAS часто бачать відсутність будь-якого чіткого чи послідовного механізму залучення Сполучених Штатів до багатьох питань, які їх стосуються. Ця динаміка створює непотрібне навантаження на двосторонні зв'язки в той час, коли Вашингтон має прагнути зміцнити та підняти відносини та конструктивно працювати з FAS для формування регіонального середовища безпеки на тихоокеанських островах [23, с. 41].

Посилити взаємодію США з FAS та іншими тихоокеанськими острівними державами, щоб краще відображати підвищену важливість регіону, одночасно з увагою ставлячись до регіональних проблем щодо того, що вони втягнуті в суперництво великих держав. Китай чітко заявив про свій

намір заповнити те, що він вважає стратегічною порожнечою в регіоні тихоокеанських островів. Амбіціям Пекіна частково сприяло уявлення урядів тихоокеанських островів про те, що регіональні гравці втратили пріоритети та знехтували ними. Такі уявлення мають певне підґрунтя: Сполучені Штати історично надавали лише обмежені дипломатичні ресурси FAS і навіть менше іншим тихоокеанським острівним державам. Навпаки, у Китаї є консульський персонал, який часто працює та співпрацює на високому рівні з кожною острівною державою Тихого океану, з якою він має дипломатичні відносини.

Навіть помірне збільшення дипломатичних ресурсів, швидше за все, зустрине захоплений прийом з боку регіональних чиновників. Крім того, поточні обмеження на подорожі для громадян Китаю та обтяжливі вимоги карантину для мандрівників, які в'їжджають до Китаю, значно обмежили масштаби взаємодії Китаю з акторами тихоокеанських островів. Вашингтон повинен скористатися цією можливістю, щоб підняти свій авторитет у регіоні [60].

Сполучені Штати повинні налагодити регулярний стратегічний діалог з FAS (і, можливо, іншими тихоокеанськими партнерами) на такому рівні старшинства, який чітко повідомляє офіційним особам FAS, що Вашингтон розглядає їх як важливих партнерів. Віддаленість FAS означає, що залучення надзвичайно високого рівня, ймовірно, неможливе на регулярній основі; у той же час зустрічей на робочому рівні, ймовірно, недостатньо, щоб усунути занепокоєння щодо депріоритизації. З цією метою діалог між США та FAS може бути найкращим чином укомплектований на рівні помічника секретаря (або еквівалент) і проводитися віртуально, час від часу, якщо це необхідно.

Нова національна стратегія Ради національної безпеки США щодо тихоокеанських островів має визначити інтереси США в регіоні тихоокеанських островів і розробити план використання дипломатичних, оборонних і економічних інструментів для забезпечення цих інтересів у поєднанні з регіональними партнерами та структурами [64].

Білий дім повинен замовити оцінку національної розвідки щодо інтересів Китаю в регіоні тихоокеанських островів, щоб отримати інформацію для цих зусиль. Аналіз міг би спрямувати співпрацю з іншими регіональними та міжнародними акторами, такими як Австралія, Нова Зеландія, Японія та Франція, щоб передбачити та вжити активних кроків для протидії зусиллям Пекіна отримати вигоду з регіонального сприйняття зневаги та покинутості. Необхідно виділити додаткові ресурси для забезпечення ретельного моніторингу зростаючої активності Китаю в FAS, з метою забезпечення того, щоб політики США та FAS були поінформовані про можливості посилатися на права стратегічної відмови.

Сполучені Штати не повинні рефлекторно протидіяти зусиллям Китаю допомогти острівним державам Тихого океану розвивати економіку, контролювати поширення COVID-19 або протистояти викликам зміни клімату; він також не повинен надавати урядам тихоокеанських островів небажані попередження про небезпеку китайських інвестицій, оскільки такі застереження сприймаються як поблажливі. Натомість Вашингтон має конструктивно працювати над наданням суттєвої альтернативи допомозі Китаю в економіці та безпеці, яка визнає пріоритетні проблеми народів тихоокеанських островів і наголошує на спільних цінностях, таких як демократія, прозорість і плюралізм [55].

Оскільки Сполучені Штати вживають заходів для посилення взаємодії, вони повинні усвідомлювати, що невеликі інвестиції часу та ресурсів принесуть значні дивіденди. Тому слід розуміти, що підвищена увага до Вільно асоційованих держав і регіону тихоокеанських островів не повинна відбуватися за рахунок взаємодії з іншими регіонами.

Координувати дії з урядами FAS, щоб протистояти зусиллям Китаю посилити свій вплив у регіоні тихоокеанських островів. Меседж Пекіну має полягати в тому, що регіон не вітає спроби розірвати існуючі дипломатичні та безпекові відносини або посилити суперництво зі Сполученими Штатами. Ці зусилля мають бути ретельно відкалібровані, щоб переконатися, що FAS не

відчуває, що їх просять протистояти будь-якій участі Китаю в регіоні тихоокеанських островів. Натомість мета має бути сформульована як запобігання такому рівню китайського впливу, який дестабілізував би регіональні інституції та загострив розбіжності між острівними державами Тихого океану.

Сполучені Штати повинні співпрацювати з FAS, щоб зробити їх центральною частиною розширеної позиції сил і передової присутності в Індо-Тихоокеанському регіоні. Розвиваючи вже важливу роль Маршаллових Островів в оборонних операціях США, Федеративні Штати Мікронезії нещодавно погодилися створити нові військові об'єкти на своїй території. Крім того, Палау офіційно звернувся до Сполучених Штатів з проханням створити злітно-посадкові смуги, порти та бази на своїх островах, прохання, яке Вашингтон повинен серйозно розглянути, оскільки воно відповідає потребам оборони. Таке поглиблене співробітництво у сфері безпеки не повинно розглядатися як антикитайське, а скоріше як просування ширшої стратегічної мети США щодо вільної та відкритої Індійсько-Тихоокеанської зони.

Федеративні Штати Мікронезії, як єдиний член FAS, який визнає Пекін, будуть перебувати під пильним наглядом інших гравців, і їм слід віддавати пріоритет у зусиллях щодо зміцнення регіональної архітектури проти надмірного китайського впливу. Вашингтон має спробувати посилити заяву президента Мікронезії Девіда Пануело від березня 2022 року про те, що запропонований Пекіном регіональний пакт безпеки дестабілізує середовище безпеки на тихоокеанських островах [69, с. 10].

Вашингтон повинен розробити переконливий контрнарратив позиції Китаю щодо клімату та економічного розвитку, який привертає увагу до непропорційного внеску Китаю у глобальні викиди парникових газів, його відмови дотримуватися цілей мережевого нейтралітету до 2050 року та його історії використання іноземних кредитів як інструменту підризу місцевих суверенітет над національними ресурсами. Цю розповідь можуть розширити

представники FAS на регіональних форумах і під час двостороннього обміну інформацією з представниками інших тихоокеанських островів.

Офіційні особи США повинні брати активну участь у просуванні та сприянні офіційним, економічним та освітнім обмінам за участю Тайваню, Маршаллових Островів, Палау та інших тихоокеанських острівних держав, включаючи Кірібаті та Науру. Офіційний візит посла США в Палау до Тайбею в квітні 2021 року в рамках спеціальної домовленості про поїздки, пов'язані з пандемією, між Тайванем і Палау пропонує модель того, як Вашингтон може підняти та зміцнити двосторонні відносини Тайваню на островах Тихого океану всупереч безжальному тиску з боку Пекіна [45, с. 67].

У Пекіна є добре відпрацьована методика використання інструментів гострої економічної влади, таких як залежність від боргів і корупція, для посилення впливу та впливу на країни з економікою, що розвивається, у яких відсутні потужні механізми підзвітності та контролю. Сполучені Штати повинні допомогти створити потенціал FAS для захисту цілісності та прозорості їхніх ринків і політичних інститутів, а також усунути прогалини в управлінні. У той же час, вона повинна інвестувати в свою власну здатність розслідувати та переслідувати порушення законодавства США, які відбуваються у ФАС або мають зв'язок з територіями та особами ФАС [58].

Міністерство юстиції, Федеральне бюро розслідувань і Міністерство фінансів повинні зміцнити присутність правоохоронних органів США в FAS і посилити співпрацю з органами FAS для боротьби з організованою злочинною діяльністю, пов'язаною з Китаєм, виявлення та судового переслідування корупційних дій за участю посадових осіб FAS, посилити заходи по боротьбі з відмиванням грошей, а також забезпечити розвідувальну інформацію та аналіз незаконної фінансової діяльності на ринках і установах FAS. Офіційні особи США повинні підтримувати та пропонувати технічну допомогу в підтримці реформ у правилах і процедурах державних закупівель FAS, спрямованих на боротьбу з шахрайством і забезпечення рівних умов для учасників тендеру з приватного сектора та державних підприємств.

Вашингтон повинен визначити шляхи співпраці з іншими регіональними партнерами, щоб ізолювати FAS від китайського економічного тиску, який Пекін уже продемонстрував, що готовий розгорнути проти Палау та Маршаллових Островів у зв'язку з визнанням ними Тайваню. Сприяння розвитку туризму, іноземної допомоги та прямих іноземних інвестицій може допомогти захистити FAS від таких кампаній тиску [98].

Головною метою зовнішньоекономічної геостратегії Китаю є стабілізація та збільшення обсягу (маси) і норми прибутку, тобто підвищення рентабельності, ефективності загального бізнесу того або іншого економічного суб'єкта, підприємця. На сучасному етапі, зовнішньоекономічна геостратегія Китаю являє собою складно-структуровану систему, в основі якої лежать інтернаціоналізація та глобалізація. Дані процеси є логічно послідовними та створюють відповідний ланцюг щодо формування якісно нової глобальної бізнесової парадигми. Забезпечення інтернаціоналізації розвитку зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі є об'єктивним процесом зближення національної економіки країни внаслідок міжнародного поділу праці та проявляється у зростанні виробничої взаємозалежності економічних суб'єктів із різних країн, міжнародного товарообігу, руху капіталів та робочої сили.

Відмінною рисою зовнішньоекономічної геостратегії Китаю є і те, що на формування та розвиток цього виду стратегії має вплив багато обставин. Зокрема, це відмінності у мові, географічне положення, валютні курси, тарифні бар'єри, політичні проблеми та зміни в економіці. Міжнародному бізнесу Китаю притаманний ряд специфічних рис, що характеризують та відрізняють його від бізнесу всередині країни:

- є бізнесом мультинаціонального характеру внаслідок свого розвитку;
- забезпечує ділову взаємодію приватних фірм чи його підрозділів, що у різних країнах;
- базується на можливості отримання вигод саме з переваг міждержавних ділових відносин та операцій;

– з’являється з настанням меж розвитку національного бізнесу або отриманням меншої вигоди від нього порівняно з міжнародним бізнесом;

– є стійким за постійного обліку взаємних вигод та адаптації міжнародного менеджменту до умов їх забезпечення [1, с. 27].

Отже, сучасна зовнішньоекономічна геостратегія Китаю – це сукупність міжнародних ділових операцій, яка визначається дією рушійних сил і проявів глобалізації, його розвиток відбувається в умовах ефективної трансформації господарських операцій під впливом інтернаціоналізації, посилення конкуренції і формування глобального ринку.

Висновки до розділу 2

Отже, зовнішньоекономічна геостратегія Китаю базується на можливості отримання вигод саме з переваг міждержавних ділових операцій, тобто з того факту, що продаж даного товару в іншій країні або налагодження фірмою однієї країни виробництва в іншій країні, або надання послуг спільно фірмами двох країн третій, забезпечують залученим у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якби вели справу у своїх країнах. Це ключовий момент не лише в розумінні природи і специфіки зовнішньоекономічної геостратегії, але й поясненні виникнення і розвитку міжнародного менеджменту. Зовнішньоекономічна геостратегія Китаю пов’язана з переміщенням ресурсів (сировина, капітал, технологія, люди), товарів (готові компоненти, продукти, напівфабрикати), послуг (бухгалтерський облік, юридична і банківська діяльність) з однієї країни в іншу.

РОЗДІЛ 3 РЕАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ КИТАЙСЬКОГО НАПРЯМКУ

3.1. Особливості розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм

Стратегічно важливим партнером з моменту набуття незалежності України є КНР. Китай – країна, яка першою в грудні 1994 р. надала Україні гарантії ядерної безпеки у зв'язку з відмовою нашої країни від ядерної зброї. Визначальними для розвитку договірно-правової бази відносин є Спільне комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР, Спільна (Київська) декларація між Україною і КНР 1994 р., а також Спільна (Пекінська) декларація про розвиток та поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною та КНР 1995 р., що фактично виконує міжнародно-правову функцію міждержавного політичного договору [3].

Одна із можливостей для економіки України це розвиток торгово-економічної співпраці з Китайською народною республікою не тільки у вже відомих напрямках та галузях, але і створення принципово нових, таких, наприклад, як ІТ-технологій, авіа-космічно, судобудівної галузях та інше. Поряд з суто економічними напрямками співпраці Україну та Китай об'єднує багато гуманітарних проектів, таких як освіта, наука, культура і т. п. [45, с. 54]. Питання розвитку зовнішньоекономічного потенціалу України досить актуальне і вимагає від економічної науки більш ретельного вивчення та дослідження, у тому числі на теренах азійського континенту для якого територія нашої країни є транзитним шляхом до Європи.

Характерна ознака українсько-китайських відносин в політичній сфері – високий рівень взаєморозуміння і довіри, відсутність принципових розбіжностей у зовнішньополітичних позиціях, тотожність або близькість підходів до вирішення важливих міжнародних проблем. Високий рівень

розвитку двосторонніх зв'язків свідчать регулярні обміни візитами на високому та найвищому рівнях.

На одній з останніх зустрічей уповноважених представників двох держав, яка відбулася на початку грудня 2017 року, Україна і Китай підписали дорожню карту з реалізації ініціатив «Економічний пояс Великого шовкового шляху» і «Морський шовковий шлях», покликаних посилити економічне співробітництво між Європою і Азією [57, с. 48]. Ініціатива Китаю «Один пояс – один шлях» передбачає розвиток торговельних відносин між Китаєм і Європою. Посол КНР в Україні Ду Вей відзначав, що цей проект немислимий без України. Проекти в рамках «Шовкового шляху» в перспективі можуть дозволити Україні обійти транзитні обмеження Росії в країни Середньої Азії [59, с. 2306].

Україна і Китай надають важливого значення взаємодії в рамках міжнародних організацій, насамперед ООН. Існує чимало питань, згідно з якими позиції сторін близькі або збігаються: протидія гегемонізму і політичній силі в міжнародних відносинах; ядерне роззброєння; реформа системи ООН; боротьба з міжнародною злочинністю і тероризмом та ін. [19, с. 41].

Посилення діалогу в політичній сфері, активна діяльність Міжурядової українсько-китайської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва створили передумови для нарощування двосторонньої торгівлі, обсяги якої відрізняються рекордними, за сучасну історію двосторонніх зв'язків, показниками і динамікою зростання. Завдяки цьому Китай стабільно входить в десятку найбільших зовнішньоторговельних партнерів України і першої п'ятірки за обсягом споживання українського експорту. Для КНР Україна – третій зовнішньоторговельний партнер серед країн СНД.

Незважаючи на складне внутрішньо економічне становище країни: спад виробництва, зниження ВВП, низький рівень обсягів інвестицій, в т.ч. іноземних, значний розмір зовнішньої заборгованості і т.п., тим більше на тлі

безперервного стійкого зростання економіки КНР, Україна докладає великі зусилля задля розвитку зовнішньоекономічних зв'язків з Китаєм.

Торговельно-економічне співробітництво між Україною і КНР регулюється Угодою між Урядом України і Урядом КНР про торговельно-економічне співробітництво від 1992 року, згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння з питань, які стосуються стягнення мита на експортні та імпорتنі товари обох країн, податків та інших внутрішніх зборів [15, с. 27].

За результатами 2020 р. за товарообігом Китай посідає перше місце серед усіх торговельних партнерів України. Відповідно до даних Держстату України, за 2020 р. двосторонній товарообіг склав 15,4 млрд. дол. США, при цьому експорт товарів з України до Китаю склав 7,1 млрд. дол. США (+98,0%), імпорт китайських товарів в Україну склав 8,3 млрд. дол. США (-9,8%). Негативне сальдо для України за цей період -1,2 млрд. дол. США [98].

У структурі українського експорту до Китаю у 2020 р. домінували поставки: руди, шлаків і золи; зернових культур; жирів та олії тваринного або рослинного походження; чорних металів; залишків і відходів харчової промисловості; котлів, машин; деревини і виробів з деревини.

У структурі імпорту китайських товарів до України домінували поставки: електричних машин; котлів, машин; засобів наземного транспорту крім залізничного; пластмас, полімерних матеріалів; приладів та апаратів оптичних, фотографічних; взуття; різноманітної хімічної продукції; іграшок; органічних хімічних сполук; меблів; чорних металів; виробів з чорних металів; каучуку, гуми тощо.

Згідно з даними Держстату України, за 2020 р. обсяг торгівлі послугами склав 312,9 млн. дол. США. Експорт послуг з України до Китаю склав 121,4 млн. дол. США (-36,3%), імпорт китайських послуг в Україну склав 191,5 млн. дол. США (-15,6%). Негативне сальдо для України за цей період склало -70,0 млн. дол. США [98].

У структурі українського експорту послуг до Китаю домінували: ділові послуги; транспортні послуги; послуги з ремонту та технічного

обслуговування, що не віднесені до інших категорій; послуги, пов'язані з подорожами; послуги з будівництва; послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги.

У структурі імпорту послуг з Китаю домінували: послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю; транспортні послуги; ділові послуги; послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги; роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності; послуги, пов'язані з подорожами.

За офіційними даними НБУ, станом на 30 вересня 2020 р. в економіку України залучено 75,7 млн. дол. США прямих інвестицій з Китаю (з початку року цей показник зменшився на 6,2 млн. дол. США). Головним чином китайські інвестиції вкладені в: галузі української промисловості – 43,5%; сільське, лісове та рибне господарство – 12,3%; оптову та роздрібну торгівлю, ремонт транспортних засобів – 10,2%; професійну, наукову та технічну діяльність – 19,7%; операції з нерухомим майном – 3,6%; транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність – 3,4%; будівництво – 3,4% тощо [98].

Отже, вивчивши і проаналізувавши статистичну інформацію про співпрацю України і Китаю, можна однозначно позначити, що на даному етапі розвитку для української економіки вкрай необхідна підтримка азійського регіону. Китай, залишаючись світовим лідером з однією з провідних економік, надає величезну підтримку Україні на даному етапі і є найважливішим торговим партнером. Все це свідчить про те, що Китай зацікавлений в безперервному розвитку України, а також подальше зміцнення двостороннього співробітництва на взаємовигідній основі. Україна, в свою чергу, слід займати ще більш активну позицію в просуванні міждержавної взаємодії для знаходження нових точок дотику. Основним шляхом розвитку України має залишатися вдосконалення торгової політики для зміцнення економічного співробітництва з країнами світу, перш за все на азійському

напрямку, а також впровадження цільових програм і проектів для відновлення економік регіонів України.

3.2. Аналіз факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини України з Китаєм

XXI століття ознаменувалося для світової спільноти поглибленням глобалізаційних процесів, трансформацією економічного простору та поступовим переходом до багатополярності світового устрою. Стабільність, яка була перманентною ознакою розвитку світової економіки у XX ст. і задля якої було створено низку міжнародних інституцій в останні роки виявилася неможливою. У світі сформувалися об'єктивні передумови для перегляду концептуальних засад розвитку світової економіки за моделлю, базованою на ідеї розвитку багатополюсного світу. Відповідно, це потребувало розроблення спільних механізмів взаємодії країн у глобальному просторі через виявлення проблемних аспектів, дотичних до кожної з них, та пошуку напрямів їхнього не відособленого вирішення, а узгодження із дотриманням принципу транспарентності, щоб кожна з країн змогла задіяти свій економічний потенціал та отримати вигоди від таких змін [97]. Економічно розвинені країни були готовими до таких новацій відповідно до їхніх інтересів, чого не скажеш про країни, що розвиваються. Через свій еволюційний розвиток вони не змогли здійснити зміни. Якщо розглядати сучасне суспільство як таке, що розвивається, то тут важливим є врахування впливу на нього зовнішніх та внутрішніх чинників. Тим більше, що у біфуркаційному стані подальша еволюція є непередбачуваною через некерованість випадкових чинників, які діятимуть у періоді переходу [26, с. 85]. Розвиток цивілізацій показує, що серед них є стійкі до зовнішнього середовища та його впливу, інші ж самознищуються, або занепадають, і причина цього, на нашу думку, полягає не в економічних, технологічних та політичних факторах, а саме в духовній сфері, бо генетична схильність цивілізації до об'єднання заради спільних ідей,

що сформували її, спроможна долати будь-які критичні точки. Прикладом цього може бути Китай, де, незважаючи на політичний устрій, головною ідеєю, яку пропагують, є постійне самовдосконалення та організованість. Для України розвиток співробітництва з Китаєм залишається одним із нереалізованих, тому потребує дослідження напрямів запозичення результативних китайських реформ.

Абсолютно всі демократичні країни світу засудили війну Росії в Україні та висловили свою підтримку для нашої країни – підтримали резолюцію ООН про «Гуманітарні наслідки агресії проти України» та «Агресія проти України», де закликали негайно припинити вторгнення та бойові дії на території України та звільнити її територію. Виступили проти лиш сама Росія та чотири країни її сателіти – Еритрея, Сирія, КНДР та Білорусь [11, с. 27]. Уряди країн Євро-Атлантичного регіону вводять економічні санкції проти агресора Росії.

Санкцій та засудження війни Росії в Україні й просто підтримки нашої держави недостатньо – це прекрасно розуміють найближчі країни-сусіди, такі як Польща, Литва, Латвія. Естонія, Словаччина, Чехія, Румунія з одного боку та Велика Британія з США і Канадою. Ці країни, як і багато інших, економічно, політично та військово допомагають Україні у війні, що бориться за свою свободу та виживання як незалежної країни.

Для якнайшвидшої перемоги у війні економічного та політичного тиску від наших західних союзників недостатньо. Оскільки, існує поряд із США ще одна над-держава – Китай. Саме з Китаєм Росія має чи не найтісніші економічні та політичні зв'язки із союзами, саме Китай – це єдина країна світу, яку поважає «путінський режим» та перед якою іде на будь-які поступки (революція в Казахстані на початку 2022 року це все підтверджує) [97]. Можна сказати, що вже не США одноосібно на планеті є гарантом миру та верховенства права, а і Китай має такі можливості. Але у світових «геополітичних іграх не все так просто і зрозуміло». Завжди було так, що якщо розпочинається будь-яка війна – є дві і більше зацікавлені сторони

у розв'язуванні конфлікту та в його результаті. Війна в Україні не є винятком. Оскільки в даному військовому конфлікті, що вже набуває ознак світової війни, є дві ворогуючі сторони – «путінський тоталітарний режим» Росії та його сателіти (Білорусь, Сирія, КНДР та Еритрея), що воює за розширення свого «життєвого простору» проти сусідніх народів (в тому числі проти Молдови, Грузії, Азербайджану та України), що в них вищий рівень та якість життя, ніж в Росії та з іншого боку – Україна та увесь демократичний світ під керівництвом США, Великої Британії та Європейського Союзу, що відстоюють мир, свободу самовизначення, демократію та міжнародне право у всьому світі [17, с. 41].

Третьою стороною у даній війні є Китай, що зацікавлений у даному військовому конфлікті, заявляє про «стурбованість», не засуджує жодну із сторін, проводить спільні військові навчання над Японським і Східно-Китайським морями стратегічних бомбардувальників з Росією, вводить власні обмеження на торгівлю та інвестиції для Росії [97], але відкрито і прямо не приєднується ні до жодної воюючої сторони й нікому не допомагає, оскільки має власні геополітичні інтереси.

Президент України Володимир Зеленський заявляє, що Київ влаштовує нинішня політика Китаю в питанні війни Росії проти України.»Це краще, ніж допомагати Російській Федерації. Хочеться вірити, що за спиною Китай не буде проводити іншу політику. Тож нас влаштовує цей статус-кво, скажу чесно», – сказав глава держави. «Думаю, чогось не вистачає Китаю. Думаю, не вистачає продовження чи інших відносин зі Сполученими Штатами Америки. Я думаю, що тут Сполучені Штати Америки можуть впливати на відносини з Китаєм, і потім все це буде впливати на Росію», – зазначив глава держави [58]. Відповідно, Президент дає зрозуміти, що Китай є третьою стороною, від втручання якої залежить перемога у війні над агресором, а враховуючи дружні відноси Росії та КНР – краще для нас буде нейтральний статус Китаю.

Відомий політолог Андрій Піонтковський заявляє, що Китай грає у «свою гру». Те, що «путінський режим» вважає Китай своїм союзником є великою дурістю і легковажністю. Китай, якоюсь мірою, підштовхнув Путіна розпочати війну проти України. Путін повернувся дуже натхненним з Олімпіади в Пекіні 5 лютого. І саме тоді розпочалась підготовка до вирішальної фази вторгнення Росії до України. Однак не слід забувати, що Китай сповідує теорію великого китайського філософа війни Сунь-дзи, за якою вони просто зайняли очікувальну позицію [65].

За будь-якого результату війни Росії проти України, Китай залишиться у виграші. Якщо програє Росія, Китай отримує Сибір, а фактично і всю РФ як зону свого впливу. Якщо ж програє Україна, що стало б ганьбою для всього Заходу, то через декілька місяців Китай наважився б на захоплення Тайваню. Тайванці самі здадуть острів китайцям, побачивши небоєздатність Заходу. Тому у цій війні Україна захищає не тільки Захід, а й Тайвань та саму ідею демократичного світу. Перемога України у цій війні стане визначальною подією в історії ХХІ століття, – додав політолог Піонтковський [45, с. 98].

Отже, відкрите вторгнення Росії в Україну та війна, що вже триває четвертий місяць змінює всі гарантії безпеки та показує безпорадність всіх норм та правил міжнародного права. Від перемоги у війні України залежить мир та правопорядок у всьому світі. Це розуміє світова спільнота демократичної частини держав, що підтримують Україну максимально можливими способами, що життєво необхідно у боротьбі проти агресора. Ця війна вже набуває ознак світового конфлікту, але до якого ще не поспішає приєднатися Китай – один із найсильніших гравців «геополітичної гри» у світі. Від втручання якого залежить увесь перебіг війни та її наслідки. КНР офіційно дотримується нейтральної політики та власної геополітичної стратегії, щоб, зі слів провідних експертів України та світу, за рахунок ослабленої Росії набути необхідної могутності для перемоги у торгівельній війні зі США та економічного «захоплення» світу.

3.3. Шляхи покращення зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм

Китай — можна назвати пріоритетним напрямком на сході зовнішньоекономічних відносин.

Для України одним із пріоритетних напрямків співпраці відіграє проект шовковий шлях або «Один пояс – один шлях».

В 2015 році транспортні компанії Китаю, Казахстану, Грузії, Азербайджану і Туреччини підписали в Стамбулі Угоду про створення консорціуму для перевезення вантажів з Китаю до Європи в обхід російської території — Транскаспійський транспортний маршрут. 2016 році до проекту долучилась Україна.

Починаючи з 2019 року став регулярним маршрут Китай – Угорщина, з 2020 року поїзди з Китаю в ЄС нарешті почали прямувати транзитом через Україну.

Тим самим Україна стала частиною маршруту нового шовкового шляху. В 2011 році відбувалось 17 рейсів поїздів між Китаєм та Європою. В 2020 їхня кількість збільшилась до 10 тис., В європейські країни поїзди відправляються із 60 міст Китаю.[103]

Також Китай продемонстрував набагато більшу прагматичність і гнучкість в реформуванні діючих підприємств, ніж інші країни, які проводили реформи. Він не робив ставку на зміну форми власності та приватизацію підприємствах. Для модернізації підприємств було використано нові технології, кваліфікованих управлінців і робітників. До того ж державні підприємства були реформовані, а не приватизовані [12, с. 112]. Україна при спробах надання підтримки старих підприємств втратила потенціал для відновлення.

Світова практика нагромадила великий досвід подолання асиметрій територіального розвитку та запровадження регуляторних механізмів. Кожна

країна зазнала впливу схожих проблем, оскільки природні відмінності в розвитку та потенціалі територій можуть набувають аномального характеру, тому першочергове завдання держави – запроваджувати політику вирівнювання [6, с. 32]. Для економіки Китаю ці питання були актуальними [49, с. 201], адже на початку реформ характерним було нерівномірне розміщення виробничих сил, які спричиняли виникнення не лише економічних, а й соціальних проблем. Наприклад, традиційно промисловість розвивалася у провінціях, які мали вихід до моря, вигідне географічне розташування, транспортну інфраструктуру, тому у центральній частині розвиток промисловості не мав системного характеру. Політика Китаю насамперед була спрямована на стимулювання зовнішньоекономічної складової розвитку провінцій, формування сприятливого ділового клімату для іноземних інвесторів, оскільки іноземний капітал мав стати каталізатором внутрішніх економічних реформ [65].

На сьогодні роль спеціальних (вільних) економічних зон як акселератора швидкого зростання економіки КНР змінилася для забезпечення підтримки сталого розвитку та вирівнювання дисбалансів між провінціями, зміцнення інтеграційних пріоритетів [18]. Зокрема, найбільш розвинуті провінції, де здебільшого функціонують СЕЗ, тепер надають допомогу та підтримку відсталим провінціям для покращення рівня життя та забезпечення соціальних стандартів, розвитку науки й освіти, розбудови інфраструктури. Активно запроваджуються програми уряду щодо підтримки розвинутими провінціями відсталих регіонів. Мінімальна сума підтримки визначається безпосередньо центральним бюджетом, а деталі та конкретні цілі допомоги відображаються у двосторонніх угодах між провінціями. Наприклад, один із найбільш розвинутих регіонів Шанхай активно підтримував провінцію Юннань. Пріоритетними напрямками цільової допомоги менш розвинутим провінціям є підвищення загального рівня життя населення, будівництво інфраструктурних об'єктів, покращення соціальних стандартів і рівня освіти [17, с. 41].

Виходячи з наведеного, важливого значення для підвищення економічного потенціалу України та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності може набути функціонування СЕЗ. Китай організував прибережні спеціальні економічні зони на півдні країни, в провінції Гуандуні, забезпечивши необхідні умови для досягнення власних цілей у Гонконгу, створив «другий Гонконг» у Шеньчжені, а на сході країни в провінції Фуцзянь організував доступ до Тайваню. Умови діяльності в цих зонах дали змогу розширити промислове виробництво, орієнтоване на експорт, та збільшити поступлення валютної виручки. Скориставшись режимом найбільшого сприяння, Китай зумів розширити експортний потенціал, виробляючи низькозатратну, але трудомістку продукцію. Для України запровадження ефективних механізмів функціонування вільних економічних зон – це економічне зростання, збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій у регіони, зростання частки зайнятого населення та скорочення рівня безробіття, підвищення експортного потенціалу через розвиток високих технологій і модернізацію існуючих підприємств тощо. Водночас, як показує досвід Китаю, функціонування спеціальних економічних зон може сприяти подоланню диспропорцій регіонального розвитку і проведенню ефективних територіальних реформ. Запровадження таких механізмів в регіонах України, де показники розвитку значно нижчі порівняно з іншими територіями, може сприяти значному посиленню їхнього економічного потенціалу [39, с. 23].

В результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що Китай не є надто глобалізованою країною. У той же час, завдяки ефективній внутрішній політиці, країна виявилася стійкою, порівняно з іншими, до наслідків світової економічної кризи. Завдяки власній економічній стратегії та реформам китайська економіка позбавлена глибоких економічних потрясінь та є менш залежною від глобальної нестабільності. Успіхи китайської економіки обумовлені особливостями застосування моделі економічного реформування. На відміну від інших країн, в тому числі й України, де здійснювались ліберальні реформи, в Китаї вони носили новий градуалістичний характер, і

держава зберегла значний контроль за економікою, а з кожним наступним етапом реформування її роль в економічному розвитку зростала [21, с. 117]. Успіх був зумовлений тим, що: по-перше, всі реформи проводяться відповідно до реальних можливостей та ресурсів; по-друге, курс модернізації і реформ здійснюється в інтересах забезпечення добробуту населення; по-третє, ринкове реформування економіки здійснюється поетапно: від експерименту в окремих районах до розповсюдження передового досвіду на окремі провінції, а пізніше й на всю країну.

Висновки до розділу 3

Отже, збереження Китаєм власної системи ціннісних орієнтирів є відмінною рисою успішних економічних трансформацій, а практика соціально-економічних реформ є прикладом унікальних трансформацій в країні, яка забезпечила швидке економічне зростання та збільшила експортний потенціал завдяки не тільки економічним, але й філософським підходам до політики зміни. Імплементуючи найкращі практики китайських реформ в Україні, важливим аспектом для економічного зростання країни вважаємо реформування її економіки на основі власних історично сформованих архетипів суспільства, зокрема зміцнення економіки на засадах національної ідеї та системних реформ, підвищення соціального рівня життя населення, покращення стану освіти, науки і культури та формування суспільства з рівними можливостями для кожної особистості. Як показав досвід Китаю, здійснення системних реформ є важливим та актуальним завданням сьогодення, що дасть змогу знівелювати ризики глобальної нестабільності та інтеграції для національної економіки.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Надано сутнісну характеристику розвитку економіки Китаю. Варто відзначити, що економічна політика Китаю спрямована, передусім, на розвиток виробництва, новітні технології, створення нових робочих місць. Навіть розвинувши власну промисловість Китай захищає своїх резидентів від зовнішньої конкуренції, але є прихильником глобалізації в інших країнах. Економіко-правова політика Китаю дала змогу державі досягнути значних успіхів у розвитку національної промислової системи та цим самим повністю спростувати стереотип про «безальтернативність» курсу ліберальних ринкових реформ на основі теорії «порівняльних переваг».

Досліджено головні тенденції і фактори розвитку економіки Китаю. Актуальним для Уряду Китаю є запозичення між народного досвіду державних закупівель, розробка власної політики державних закупівель щодо інновацій. Тобто йдеться про виділення спеціального бюджету на закупівлю інноваційних продуктів у різних підприємств, щоб краще грати роль суб'єкта державного фінансування в науковій інновації.

Виявлено особливості державного регулювання у зовнішньоекономічній політиці Китаю. У процесі економічних реформ мінялися державні підходи до розвитку національної економіки і зовнішньої торгівлі у тому числі. Держава, реалізуючи модель імпортозамінної економіки, переходила до експортно-орієнтованої моделі, реалізуючи їх розумне поєднання, аж до переходу до моделі опори на внутрішній попит в своєму економічному розвитку, відповідно переносючи акценти і пріоритети в розвитку експортних галузей із зовнішнього попиту на внутрішній попит.

Проведено аналіз сучасного економічного стану Китаю. Підводячи підсумки політики зовнішньоекономічної відкритості Китаю в пореформений

період, можна констатувати, що вона зіграла критично важливу роль у модернізації країни і в її трансформації на одну з провідних держав світу. Китай увійшов до низки світових лідерів за обсягами торгівлі, демонструючи, що він добре адаптувався до процесу глобалізації світової економіки і став одним з головних її бенефіціарів. Офіційну позицію Китаю наразі відрізняють прихильність глобалізації, протидія протекціонізму, курс на активне економічне співробітництво в усіх напрямках. Така позиція цілком закономірна, якщо зовнішньоекономічні зв'язки залишаться одним з провідних чинників розвитку КНР на доступну для огляду перспективу.

Оцінено інвестиційно-торговий потенціал Китаю. Варто відзначити, що Китай є беззаперечним лідером по таких товарних групах – як, наприклад, експорт одягу та додаткових речей до одягу, як текстильних, так і трикотажних; меблів; готових текстильних виробів, що використовувалися; іграшок, ігор та спортивного інвентаря; виробів з чорних металів. Загальна вартість експорту послуг Китаю у 2019 році склала 283,19 млрд. дол. США, а у 2021 році – 280,62 млрд. дол. США, тобто незначно зменшилася у зв'язку із світовою пандемією. Починаючи з 2014 року Китай має найбільший зовнішньоторговельний оборот. Навіть у розпал пандемії коронавірусної хвороби у 2021 році сума експортованих та імпортованих товарів і послуг Китайської Народної Республіки становила 4,54 трлн дол. США. Китай стає все менш ізольованим для зовнішнього світу та виходить на глобальні ринки не лише приймаючи інвестиції з-за кордону, а й стає одним із основних інвесторів на світовій арені.

Проведено оцінку поточних векторів зовнішньоекономічної геостратегії Китаю в сучасному світі. Варто відзначити, що зовнішньоекономічна геостратегія Китаю базується на можливості отримання вигод саме з переваг міждержавних ділових операцій, тобто з того факту, що продаж даного товару в іншій країні або налагодження фірмою однієї країни виробництва в іншій країні, або надання послуг спільно фірмами двох країн третій, забезпечують залученням у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якби вели

справу у своїх країнах. Це ключовий момент не лише в розумінні природи і специфіки зовнішньоекономічної геостратегії, але й поясненні виникнення і розвитку міжнародного менеджменту. Зовнішньоекономічна геостратегія Китаю пов'язана з переміщенням ресурсів (сировина, капітал, технологія, люди), товарів (готові компоненти, продукти, напівфабрикати), послуг (бухгалтерський облік, юридична і банківська діяльність) з однієї країни в іншу.

Виявлено особливості розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм. Торговельно-економічне співробітництво між Україною і КНР регулюється Угодою між Урядом України і Урядом КНР про торговельно-економічне співробітництво від 1992 року, згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння з питань, які стосуються стягнення мита на експортні та імпорتنі товари обох країн, податків та інших внутрішніх зборів. Основним шляхом розвитку України має залишатися вдосконалення торгової політики для зміцнення економічного співробітництва з країнами світу, перш за все на азійському напрямку, а також впровадження цільових програм і проектів для відновлення економік регіонів України.

Здійснено аналіз факторів впливу на зовнішньоекономічні відносини України з Китаєм. Варто відзначити, що відкрите вторгнення Росії в Україну та війна, що вже триває четвертий місяць змінює всі гарантії безпеки та показує безпорадність всіх норм та правил міжнародного права. Від перемоги у війні України залежить мир та правопорядок у всьому світі. Це розуміє світова спільнота демократичної частини держав, що підтримують Україну максимально можливими способами, що життєво необхідно у боротьбі проти агресора. Ця війна вже набуває ознак світового конфлікту, але до якого ще не поспішає приєднуватися Китай – один із найсильніших гравців «геополітичної гри» у світі. Від втручання якого залежить увесь перебіг війни та її наслідки. КНР офіційно дотримується нейтральної політики та власної геополітичної стратегії, щоб, зі слів провідних експертів України та світу, за

рахунок ослабленої Росії набути необхідної могутності для перемоги у торгівельній війні зі США та економічного «захоплення» світу.

Обґрунтовано шляхи покращення зовнішньоекономічних відносин України з Китаєм. Варто відзначити, що збереження Китаєм власної системи ціннісних орієнтирів є відмінною рисою успішних економічних трансформацій, а практика соціально-економічних реформ є прикладом унікальних трансформацій в країні, яка забезпечила швидке економічне зростання та збільшила експортний потенціал завдяки не тільки економічним, але й філософським підходам до політики зміни. Імплементуючи найкращі практики китайських реформ в Україні, важливим аспектом для економічного зростання країни вважаємо реформування її економіки на основі власних історично сформованих архетипів суспільства, зокрема зміцнення економіки на засадах національної ідеї та системних реформ, підвищення соціального рівня життя населення, покращення стану освіти, науки і культури та формування суспільства з рівними можливостями для кожної особистості. Як показав досвід Китаю, здійснення системних реформ є важливим та актуальним завданням сьогодення, що дасть змогу знівелювати ризики глобальної нестабільності та інтеграції для національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанова Г. П. Управління знаннями як засіб досягнення стратегічної переваги. Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-теоретична конференція 13 квітня 2016 р.: тези доп. К.: Видавництво Нац. авіац. ун-ту, «НАУ-друк», 2016. 148 с. С.77-80.
2. Балабанова Г. П. Потенціал зон вільної торгівлі у зростанні конкурентоспроможності експорту України. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право), 2017. № 2. С. 179-186.
3. Безрукова Н.В. Особливості побудови інноваційної економіки: аналіз досвіду Китаю та реалії України. Ефективна економіка. 2017. № 04. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/1619/1/114_Bezrukova_levunovich_article.pdf (дата звернення: 08.09.2022)
4. Біла С. О. Міжнародне економічне співробітництво України у сфері ядерної енергетики. Причорноморські економічні студії. Науковий журнал. Вип. 16. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2017. С. 12-16.
5. Біла С. О. Новітні тренди розвитку глобалізаційних процесів. Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів. Вип. 33/1. 2017. Переяслав-Хмельницький. С. 7-15.
6. Біла С. О. Стратегічні пріоритети міжнародного економічного співробітництва України та ЄС у сфері сталого розвитку. Стратегія розвитку України. НАУ. 2017. № 2. С. 27- 34.
7. Біла С. О. Пріоритети підтримки розвитку промислових кластерів: світовий досвід. Стратегія розвитку України: наук. журн. К.: НАУ, 2018. № 2. С. 36-43.

8. Біла С. О. Вплив «зеленого бізнесу» на розвиток «розумних міст» та міжнародну економічну безпеку. Стратегія розвитку України. Науковий журнал, НАУ. 2020. № 1. С. 100-108.

9. Біла С. О. Ризики та можливості соціально-економічного розвитку аграрних країн у світовій економіці. INTERNATIONAL RELATIONS, PART «ECONOMIC SCIENCES». 2020. № 23. С.78-80.

10. Біла С. О. Стратегічні пріоритети цифровізації суспільного виробництва: світовий досвід. Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів. Вип. 48. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2021. С. 40-55.

11. Буряк Г. Інститути розвитку відносин власності у класифікації бізнес-середовища. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Випуск 105. Ч. II. С. 26–28.

12. Гавриш Є. Б. Сутність та характеристика європейської інтеграції. Політичний менеджмент. 2014. № 7. С. 103-114.

13. Горюнов Д., Прохоров Б., Сахно Г. Китайський економічний слід в Україні. Аналітична записка. Центр економічної стратегії. 2021. 61 с.

14. Гуріна Ф.С., Луцький М.Г., Мостенська Т.Л., Новак В.О. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник. К.: Сузір'я. 2007. 242 с.

15. Довгаль О. А., Довгаль Г. В., Сердюк Г. В. Зовнішня торгівля Китаю в умовах політики зовнішньоекономічної відкритості: чинники та наслідки. Економічний простір. 2022. № 177. С. 25-30.

16. Жиленко К. М. Основні аспекти трансформаційних перетворень сучасного міжнародного бізнесу. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 35(1). С. 121–129.

17. Калюжна Н. Г., Ковтун Т. К. Критичні чинники та перспективи відновлення світової економіки в умовах глобальної рецесії COVID-19. Бізнес Інформ. 2020. № 12. С. 39–46.

18. Комліченко А. А. Зовнішньополітична стратегія КНР. «Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2021, 4 (1). С. 95-104.

19. Кузьменко О. В., Доценко Т. В. Удосконалення системи державного регулювання міжнародного бізнесу в економіці. Бізнес Інформ. 2020. № 7. С. 36–43.

20. Латчук О. Сутність економічного співробітництва країн світу: теоретичний зріз. Менеджмент та маркетинг. 2016. № 2. С. 54-62.

21. Лікарчук Н. В. Глобалізаційний вимір зовнішньополітичної доктрини Китаю. Китаєзнавчі дослідження. 2021. № 1, С. 102-110.

22. Луцький М.Г., Марченко В.М., Давиденко В.В., Кам'янецька О.В. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. К.: Сузір'я, 2007. 484 с.

23. Михайленко О. Г., Дзяд О. В. Зовнішня торгівля товарами Китаю: відновлення після пандемії. Економіка та держава. 2022. № 3. С. 29–42.

24. Набок І. І. Місце і роль Китаю на міжнародній арені в контексті глобалізації світогосподарських відносин. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип.17 С. 6-10.

25. Набок І. І. Стан та тенденції розвитку сучасної світової економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017 Вип. 16. С. 48-51.

26. Набок І. І. Стратегія світового інноваційного лідерства. Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку: електронний збірник наукових праць.К.:ННІМВ НАУ, 2017. № 1. Вип.4. С.90-100.

27. Набок І. І. Особливості розвитку мережевого маркетингу у світі. Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку: електронний збірник наукових праць. К.:ННІМВ НАУ, 2017. Вип.4. № 1. С.140-151.

28. Насадюк Н. Л. Зовнішньоторговельна політика: загальні цілі та актуальні проблеми для України. Збірник наукових праць ВНАУ. 2013. Вип. 17. С. 44-49.

29. Олефір А. Економічна політика Китаю: досвід реформ для України. Підприємство, господарство і право. 2018. № 2. С. 53–57.
30. Побоченко Л. М. Домінантні чинники та тенденції розвитку українсько-китайських торговельних відносин. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). 2019. № 1. С. 77-83.
31. Побоченко Л. М. Дослідження розвитку світового ринку франчайзингових послуг в умовах глобальної конкуренції. Електронний фаховий науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». 2019. Вип. 38. С.148-157.
32. Побоченко Л. М. Вплив інноваційного середовища на конкурентоспроможність економіки України. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). 2019. №2. С. 99-105.
33. Побоченко Л. М. Оцінка інноваційних позицій ТНК розвинених країн світу. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти: зб. наук. пр. Вип. 4. 2019.С.91-103.
34. Побоченко Л. М. Внесок КНР в глобальні потоки прямих іноземних інвестицій. Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-практична конференція, 10 квітня 2019 року: тези доп. К., 2019. С.52–56.
35. Поляков М. В. Особливості розвитку міжнародного бізнесу в умовах становлення глобальної економіки знань. Економічний простір. 2017. No 121.С. 47–57.
36. Приступа О. О. Новий етап зовнішньоекономічних зв'язків України. Наукові записки РДГУ. 2018. № 1. С.11-14.
37. Прушківська Е. В. Основи розвитку новітніх форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. Економічний вісник Національного гірничого університету.2018. № 2. С. 119–125.
38. Румянцев А. П. Пріоритети розвитку економічної співпраці України з ЄС. Стратегія розвитку України. 2018. № 2. С. 130-133.

39. Румянцев А. П. Роль логістичних послуг у розвитку міжнародних торговельних відносин. Стратегія розвитку України. 2018. № 2. С.19-24.

40. Степанов О.П. Кон'юнктура, інфраструктура та геофінанси світового паливно-енергетичного та нафтохімічного комплексів. Стратегія соціально-економічного розвитку України. Збірник наукових праць. № 2. КНУКіМ, 2015. Т. 1. С. 90-02.

41. Степанов О. П., Андрощук Г. О. Національні інноваційні системи: проблеми формування та реалізації. Стратегія соціально-економічного розвитку України. Збірник наукових праць. КНУКіМ. 2015. № 2.Т. 1. С. 118-140.

42. Степанов О. П., Дікарев О. І., Краснощек О. В., Зваженко Ю. В., Накалюжна А. С. Геополітичні та правові стратегії курдської еліти в епоху «вуглецевої» демократії. Стратегія соціально-економічного розвитку України. Збірник наукових праць № 2. КНУКіМ, 2015. Т. 1. С. 221- 281.

43. Степанов О. П., Дікарев О. І. Теоретичний дискурс в очікуванні водневої економіки. Стратегія розвитку України. 2020. №2. С.21-28.

44. Степанов О. П., Дікарев О. І. Стратегії захисту економічних інтересів Сполучених Штатів Америки, Китайської Народної Республіки, Європейського Союзу в Світовій Організації Торгівлі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні міжнародні відносини». Актуальні проблеми теорії і практики. К.:НАУ, 2020. С.100-112.

45. Сучасні перетворення міжнародного бізнесу: матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції (31 березня 2021 року, м. Харків); за заг. ред. С. І. Архієреєва, І. О. Дерід. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 214 с.

46. Татаренко Н. О. Інституційні зміни в національній економіці як виклик економічній дипломатії.. Віхи зовнішньої політики суверенної України: Збірник наукових праць. К.: ДАУ, 2017. С.44-51.

47. Татаренко Н. О. Глобальні виклики і дипломатія. Україна дипломатична. Наукове видання. Вип. 18. К.:ДАУГДІП, 2017. С. 217-232.

48. Татаренко Н. О. Економічна дипломатія в умовах реструктуризації глобального простору ХХ століття: історичний досвід Таджикистану. Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Таджикистан та Україна 25 років співробітництва», м. Київ, 26 квітня 2017. К.: ДАУ, 2017. С. 16-22.
49. Харина У. Я. Становлення і розвиток інвестиційної привабливості КНР. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 29 (1). С. 198-203.
50. Чень Цзюнь. Особливості державного регулювання зовнішньої торгівлі КНР. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 4 (75). С. 99-106.
51. Цзіньпін Лі, Юфей Цзя, Мельниченко А. А. Урядова фінансова підтримка науково-інноваційного розвитку: порівняння політики Китаю та інших країн. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 3. С. 113-118.
52. Шершун А. І. Особливості розвитку міжнародного економічного співробітництва країн у ХІХ-ХХ ст. Молодий вчений. 2013. № 7. С. 9-14.
53. Юсип О. Л. Особливості організації змішаного типу економічної системи Китаю. Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 2 (50). С. 1-8.
54. Amosha O., Liakh O., Soldak M., Cherevatskyi D. Institutional Determinants of Implementation of the Smart Specialisation Concept: Case for Old Industrial Coal-Mining Regions in Ukraine. Journal of European Economy. 2018. Vol. 17. № 3. P. 305–332.
55. Anil Kumar. New Security Conception of China. IPCS Series on Inside China. Retrived March 25, 2021. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/2584/8436de67b462ee2a8074cd0ab696c555bd04.pdf> (дата звернення: 08.09.2022)
56. Ashish Sirsikar. Have the Chinese Core Interests Increased? Vivekananda International Foundation. Retrived April 5, 2021. URL: <https://www.vifindia.org/sites/default/files/have-the-chinese-core-interests-increased.pdf> (дата звернення: 08.09.2022)

57. Blackwill R. & Campbell K. Xi Jinping on the global stage: Chinese foreign policy under a powerful but exposed leader. Council Special Report. 2016. 74, 53 p.

58. Economic and Trade Agreement Between the Government of the United States and the Government of the People's Republic of China. 2020. URL: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2020/january/economic-and-trade-agreement-between-government-united-states-and-government-peoples-republic-china> (дата звернення: 08.09.2022)

59. Dovgal O., Goncharenko N., Honcharenko V., Shuba T., Babenko V. Leadership of China in the innovative development of the BRICS countries. Journal of Advanced Research in Law and Economics. 2019. № 10(8). P. 2305-2316.

60. China's Total Export & Import Values. December 2019. URL: <http://english.customs.gov.cn/Statics/5892fd27-44c9-4f97-8dd2-192a9fe0739b.html> (дата звернення: 08.09.2022)

61. China Economic Update. Managing Higher Uncertainty. World Bank Group. Washington. May 2019. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/392571559199605819-0070022019/original/CEUMay2019EN.pdf> (дата звернення: 08.09.2022)

62. China takes first step in 1 billion pledge to U.N. to fund peace, development. Reuters. Retrived March 15, 2021. URL: <https://www.reuters.com/article/us-china-un/china-takes-first-step-in-1-billion-pledge-to-u-n-to-fund-peace-development-idUSKCN0XX1YI> (дата звернення: 08.09.2022)

63. Coward N., Lamy A. and Tovar A. United States: OFAC and BIS Sanction Chinese Tech Firms for Alleged Involvement in Human Right Abuses. Global compliance news. Baker & McKenzie FenXun. 2022. URL: <https://www.globalcompliancenes.com/author/andrea-tovar/> (дата звернення: 08.09.2022)

64. Contini K., Streatfeild C. and Bisk C. United States, China: Recent US Development Demonstrate Increasing Xinjiang-Related Compliance Risks. Global compliance news. Baker & McKenzie FenXun. 2021. URL: <https://www.globalcompliancenews.com/2021/08/03/united-states-china-recent-us-developments-demonstrate-increasing-xinjiang-related-trade-compliance-risks-21072021/> (дата звернення: 08.09.2022)
65. Global Innovation Index rankings 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf (дата звернення: 08.09.2022)
66. Hanemann T., Huotari M. EU– China FDI: Working towards Reciprocity in Investment Relations. MERICS. Mercator Institute for China Studies. Berlin, May 2018. URL: <https://www.merics.org/en/papers-onchina/reciprocity> (дата звернення: 08.09.2022).
67. Investing in China’s Free Trade Zones. China Briefing, September 21, 2017. URL: <https://www.china-briefing.com/news/investing-in-chinas-free-trade-zones/> (дата звернення: 08.09.2022).
68. Kroeber A., Wang D. The Export Upgrade Challenge. China Economic Quarterly. 2019. Vol. 21. № 2. P. 37–47.
69. Lemoine F., Unal D. China’s Foreign Trade: A «New Normal». China & World Economy. 2020. Vol. 25. № 2. P. 1–21.
70. Miller T. The Belt and Road to Leadership. China Economic Quarterly. 2018. Vol. 21. № 2. P. 9–16.
71. Miller T., Kratz A. Open Check-book, Closed Market. China Economic Quarterly. 2017. Vol. 20. № 3. P. 37–43.
72. MOFCOM. Releases the Report on China’s Foreign Trade Situations (Spring 2021). China Justice Observer. Department of General Affairs of the Ministry of Commerce and Chinese Academy of International Trade and Economic Cooperation, 2021. URL: <https://www.chinajusticeobserver.com/a/mofcom-releases-the-report-on-china-s-foreign-trade-situations-spring-2021> (дата звернення: 08.09.2022)

73. World Trade Organization – Trade Profiles 2020. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/trade_profiles/CN_e.pdf (дата звернення: 08.09.2022).

74. Zenglein Max J., Holzmann A. Evolving Made in China 2025: China's industrial policy in the quest for global tech leadership. MERICS. Mercator Institute for China Studies. Berlin, Jul 02, 2019. URL: <https://merics.org/en/report/evolving-made-china-2025> (дата звернення: 08.09.2022)

75. Dovgal, O., Goncharenko, N., Honcharenko, V., Shuba, T., Babenko, V. (2019). Leadership of China in the innovative development of the BRICS countries. Journal of Advanced Research in Law and Economics, 10 (8), pp. 2305–2316. URL: [https://doi.org/10.14505/jarle.v10.8\(46\).09](https://doi.org/10.14505/jarle.v10.8(46).09) (дата звернення: 08.09.2022)

76. Ferchen M. China keeps the peace. Carnegie – Tsinghua Center for Global Policy. Retrived February 16. 2021. URL: <http://carnegietsinghua.org/2016/03/08/china-keeps-peace-pub-63009> (дата звернення: 08.09.2022)

77. Full Text of Chinese State Councilor's Article on Xi Jinping's Diplomacy Thought Xinhuanet. Retrived April 8, 2021. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2017-07/19/c_136456009.htm (дата звернення: 08.09.2022)

78. Jinghan Zeng, Yuefan Xiao, and Shaun Breslin. Securing China's Core Interests: The State of the Debate in China. International Affairs. 2016. № 91-2. pp. 245-266.

79. Hanemann, T., Huotari, M. (2018) EU– China FDI: Working towards Reciprocity in Investment Relations. MERICS. Mercator Institute for China Studies. Berlin, May. URL: <https://www.merics.org/en/papers-onchina/reciprocity> (дата звернення: 08.09.2022).

80. Healy A. Innovation in Circumpolar Regions: New Challenges for Smart Specialization. The Northern Review. 2017. № 45. P. 11–32.

81. Investing in China's Free Trade Zones (2017). China Briefing, September 21, 2017. URL: <https://www.china-briefing.com/news/investing-in-chinas-free-trade-zones/> (дата звернення: 08.09.2022).

82. Kevin Rudd. How Xi Jinping Views the World: The Core Interests That Shape China's Behavior. Foreign Affairs. Retrived February 16. 2021. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-05-10/how-xi-jinping-views-world> (дата звернення: 08.09.2022)

83. Nazarenko A. A. & Shcholokova H. V. Latynoamerykanskyi napriam zovnishnoi polityky KNR v konteksti rozvytku yii vidnosyn z SShA v suchasnyi period [Latin American Direct Policy of the PRC in the context of the development of the United States in the current period]. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Politolohiia. 2017. № 4. pp. 21-28.

84. Kroeber A., Wang D. The Export Upgrade Challenge. China Economic Quarterly. 2019. Vol. 21, No 2, Pp. 37–47.

85. Lemoine F., Unal D. (2020). China's Foreign Trade: A «New Normal». China & World Economy, Vol. 25, No 2, Pp. 1–21.

86. Miller T. The Belt and Road to Leadership. China Economic Quarterly. 2018. Vol. 21, No 2, Pp. 9–16.

87. Miller T., Kratz A. (2017). Open Check-book, Closed Market. China Economic Quarterly, Vol. 20, No 3, Pp. 37–43.

88. Pan F., Li T. China: New Regulatory Requirements for Imported Food Products. Global compliance news. Baker & McKenzie FenXun. 2021. URL: <https://www.globalcompliancenews.com/2021/12/30/international-chinas-new-regulatory-requirements-for-imported-food-products-24112021/> (дата звернення: 08.09.2022)

89. Stafford Powell A., Lamy A. United States: President signs Executive Order amending ban on US Persons purchasing securities of certain Chinese companies. Global compliance news. Baker & McKenzie FenXun. 2021. URL: <https://www.globalcompliancenews.com/2021/06/23/us-president-signs-executive->

order-amending-ban-on-us-persons-purchasing-securities-of-certain-chinese-companies-10062021-2/ (дата звернення: 08.09.2022)

90. The Global Competitiveness Index 2020–2021. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2021.pdf> (дата звернення: 08.09.2022)

91. World Trade Organization – Trade Profiles 2020. URL: https://www.wto.org/english/ress_e/statistics_e/daily_update_e/trade_profiles/CN_e.pdf (дата звернення: 08.09.2022)

92. Zenglein, Max J., Holzmann, A. Evolving Made in China 2025: China’s industrial policy in the quest for global tech leadership. MERICS. Mercator Institute for China Studies. Berlin, Jul 02, 2019. URL: <https://merics.org/en/report/evolving-made-china-2025> (дата звернення: 08.09.2022)

93. World Trade Organization – Trade Profiles 2020. URL: https://www.wto.org/english/ress_e/statistics_e/daily_update_e/trade_profiles/CN_e.pdf (дата звернення: 08.09.2022)

94. Офіційний сайт Світового банку. 2021. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview> (дата звернення: 08.09.2022)

95. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: https://unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2018/wir18_fs_ca_en.pdf (дата звернення: 08.09.2022)

96. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.09.2022)

97. Офіційний сайт Global Competitiveness Index. World Economic Forum. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/competitiveness-rankings/> (дата звернення: 08.09.2022)

98. Офіційний сайт Index of Economic Freedom. Promoting Economic Opportunity. 2020. URL: <https://www.heritage.org/index/> (дата звернення: 08.09.2022)

99. Офіційний сайт World Investment Report 2021 UNCTAD. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2021_overview_en.pdf (дата звернення: 08.09.2022)

100. Офіційний сайт УНІАН Інформаційне агентство. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10330014-ukrajina-zaproponovala-kitayu-pochati-konsultaciji-pro-stvorennja-zoni-vilnoji-torgivli.html> (дата звернення: 15.09.2022)

101. Офіційний сайт Tradingeconomics. URL: <https://tradingeconomics.com/china/gdp> (дата звернення: 04.11.2022)

102. Офіційний сайт Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/263770/gross-domestic-product-gdp-of-china/> (дата звернення: 04.11.2022)

103. Офіційний сайт інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/25574.html>

104. Офіційний сайт Forbes URL: <https://forbes.ua/inside/initsiativa-odin-poyas-odin-shlyakh-viyavilasya-provalom-persha-kriza-kitayu-iz-inozemnimi-borzhnikami-analiz-financial-times-22072022-7321>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Підрозділи Міністерства комерції КНР [20, с. 101-102]

Канцелярія
Департамент кадрів і навчання працівників
Лабораторія по дослідженню політичних установок
Договірні-правовий департамент
Фінансово-плановий департамент
Департамент Азії
Департамент Західної Азії і Африки
Департамент Європи
Департамент Америки і Океанії
Департамент Тайваню, Сянгану, Аомєня
Департамент міжнародних торговельно-економічних зв'язків
Департамент у справах Світової організації торгівлі (Інформаційно-консультативне управління Уряду Китаю по СОТ)
Департамент зовнішньої торгівлі
Департамент імпорту і експорту товарів машинобудування і електроніки (Державний комітет із імпорту і експорту товарів машинобудування і електроніки)
Департамент науково-технічного розвитку і торгівлі технологіями
Департамент формування ринкової системи
Департамент реформи і розвитку комерції
Департамент регулювання функціонування ринку
Департамент управління зарубіжними інвестиціями
Департамент допомоги за кордоном
Департамент зовнішньоекономічної співпраці
Управління із справедливої імпортно-експортної торгівлі
Управління по розслідуванню збитку, що наноситься галузям
Департамент інформатизації
Департамент зовнішніх справ
Департаменти внутрішнього контролю міністерства
Департамент відставних урядовців
Комітет Комуністичної партії Китаю
Контрольно-дисциплінарна і слідча групи
Бюро по нагляду за дисципліною

Скорочений платіжний баланс в Китаї упродовж 4 кварталу 2021 р.

Пункт	№ лінії	100 мільйонів юанів	100 мільйонів дол США	100 мільйонів SDR
1. Поточний рахунок	1	7,574	1,184	842
Кредит	2	69,734	10,907	7,766
Дебетовий	3	-62,160	-9,723	-6,924
1. Товари та послуги	4	10,719	1,676	1,193
Кредит	5	65,707	10,277	7,318
Дебетовий	6	-54,987	-8,601	-6,125
1.А.а Товари	7	11,690	1,828	1,301
Кредит	8	59,153	9,252	6,587
Дебетовий	9	-47,463	-7,424	-5,286
1.А.б Послуги	10	-971	-152	-108
Кредит	11	6,554	1,025	730
Дебетовий	12	-7,525	-1,177	-839
1.В Первинний дохід	13	-3,543	-555	-395
Кредит	14	3,084	482	343
Дебетовий	15	-6,627	-1,036	-738
1.С Вторинний дохід	16	398	62	44
Кредит	17	944	148	105
Дебетовий	18	-546	-85	-61
2. Рахунок капіталу та фінансів	19	-2,058	-321	-227
2.1 Рахунок капіталу	20	0	0	0
Кредит	21	3	0	0
Дебетовий	22	-4	-1	0
2.2 Фінансовий рахунок	23	-2,058	-321	-227
Активи	24	-11,588	-1,812	-1,289
Зобов'язання	25	9,530	1,491	1,062
2.2.1 Фінансовий рахунок за винятком резервних активів	26	650	101	72
2.2.1.1 Прямі інвестиції	27	2,964	463	330
Активи	28	-2,603	-408	-291
Зобов'язання	29	5,566	871	621
2.2.1.2 Портфельні інвестиції	30	2,341	366	261
Активи	31	-1,619	-254	-181
Зобов'язання	32	3,959	620	442
2.2.1.3 Похідні фінансові інструменти (крім резервів) і опціони на акції для працівників	33	284	44	32
Активи	34	376	59	42
Зобов'язання	35	-92	-14	-10
2.2.1.4 Інші інвестиції	36	-4,938	-772	-550
Активи	37	-5,035	-787	-560
Зобов'язання	38	97	15	10
2.2.2 Резервні активи	39	-2,708	-422	-299
3. Чисті помилки та пропуски	40	-5,516	-863	-615

Примітки:

- Відомість складається згідно БПМ6. Резервні активи включені до рахунків капіталу та фінансових рахунків.
- «Кредит» представлено як додатне значення, а «дебет» – як від'ємне значення, а різниця є сумою «Кредиту» та «Дебету».
- Усі позиції в цьому документі стосуються різниці, якщо не позначені «Кредит» або «Дебет».
- Квартальні дані про платіжний баланс, деноміновані в юанях, конвертуються з даних про платіжний баланс у доларах США за квартал із використанням середнього центрального паритетного курсу юаня щодо долара США. Квартальні дані про платіжний баланс, деноміновані в юанях, отримують із загальної суми даних у юанях за кварталі.
- Щоквартальні дані щодо платіжного балансу, деноміновані в СПЗ, конвертуються з даних про платіжний баланс у доларах США за квартал із використанням середнього курсу СПЗ щодо долара США за період. Щоквартальні накопичені дані про платіжний баланс, деноміновані в СПЗ, отримують із загальної суми даних, деномінованих у СПЗ, за кварталі.
- У цій заяві використовуються округлені числа.
- Щоб отримати докладні дані, перегляньте розділ «Дані та статистика» на веб-сайті SAFE.
- Дані ПБ регулярно переглядаються; будь ласка, знайдіть останні дані в розділі «Дані та статистика».

Скорочений платіжний баланс Китаю у 2021 р.

Пункт	№ лінії	100 мільйонів юанів	100 мільйонів дол США	100 мільйонів SDR
1. Поточний рахунок	1	20,445	3,173	2,231
Кредит	2	250,060	38,780	27,248
Дебетовий	3	-229,616	-35,607	-25,017
1. Товари та послуги	4	29,810	4,628	3,255
Кредит	5	229,166	35,543	24,979
Дебетовий	6	-199,355	-30,915	-21,724
1.А.а Товари	7	36,261	5,627	3,956
Кредит	8	207,348	32,159	22,599
Дебетовий	9	-171,087	-26,531	-18,644
1.А.б Послуги	10	-6,451	-999	-701
Кредит	11	21,817	3,384	2,380
Дебетовий	12	-28,268	-4,384	-3,080
1.В Первинний дохід	13	-10,430	-1,620	-1,140
Кредит	14	17,724	2,745	1,924
Дебетовий	15	-28,154	-4,365	-3,064
1.С Вторинний дохід	16	1,064	165	116
Кредит	17	3,171	492	346
Дебетовий	18	-2,107	-327	-230
2. Рахунок капіталу та фінансів	19	-9,732	-1,499	-1,054
2.1 Рахунок капіталу	20	6	1	1
Кредит	21	17	3	2
Дебетовий	22	-11	-2	-1
2.2 Фінансовий рахунок	23	-9,738	-1,500	-1,055
Активи	24	-52,405	-8,116	-5,690
Зобов'язання	25	42,667	6,616	4,635
2.2.1 Фінансовий рахунок за винятком резервних активів	26	2,417	382	266
2.2.1.1 Прямі інвестиції	27	13,296	2,059	1,445
Активи	28	-8,247	-1,280	-901
Зобов'язання	29	21,543	3,340	2,346
2.2.1.2 Портфельні інвестиції	30	3,242	510	361
Активи	31	-8,129	-1,259	-881
Зобов'язання	32	11,371	1,769	1,241
2.2.1.3 Похідні фінансові інструменти (крім резервів) і опціони на акції для працівників	33	715	111	78
Активи	34	1,153	179	126
Зобов'язання	35	-438	-68	-48
2.2.1.4 Інші інвестиції	36	-14,837	-2,298	-1,617
Активи	37	-25,028	-3,873	-2,713
Зобов'язання	38	10,191	1,576	1,096
2.2.2 Резервні активи	39	-12,154	-1,882	-1,320
3. Чисті помилки та пропуски	40	-10,713	-1,674	-1,177

Примітки:

- Відомість складається згідно БПМ6. Резервні активи включені до рахунків капіталу та фінансових рахунків.
- «Кредит» представлено як додатне значення, а «дебет» – як від'ємне значення, а різниця є сумою «Кредиту» та «Дебету». Усі позиції в цьому документі стосуються різниці, якщо не позначені «Кредит» або «Дебет».
- Квартальні дані про платіжний баланс, деноміновані в юанях, конвертуються з даних про платіжний баланс у доларах США за квартал із використанням середнього центрального паритетного курсу юаня щодо долара США. Квартальні дані про платіжний баланс, деноміновані в юанях, отримують із загальної суми даних у юанях за квартали.
- Щоквартальні дані щодо платіжного балансу, деноміновані в СПЗ, конвертуються з даних про платіжний баланс у доларах США за квартал із використанням середнього курсу СПЗ щодо долара США за період. Щоквартальні накопичені дані про платіжний баланс, деноміновані в СПЗ, отримують із загальної суми даних, деномінованих у СПЗ, за квартали.
- У цій заяві використовуються округлені числа.
- Щоб отримати докладні дані, перегляньте розділ «Дані та статистика» на веб-сайті SAFE.
- Дані ПБ регулярно переглядаються; будь ласка, знайдіть останні дані в розділі «Дані та статистика».